

РЕЧНИК, РАЗРАБОТЕН ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА ЗА ЗНАНИЯ (BODY OF KNOWLEDGE), ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ДРУЖЕСТВА, ПРЕДОСТАВЯЩИ КОМУНАЛНИ УСЛУГИ И ИНФРАСТРУКТУРА

Разработен за Световната банка от:

Санфорд В. Берг

Изследователски център за комунални дружества,
Университет на Флорида/САЩ

със съдействието на:

Фарид Гасми

Университет на Толуза/Франция

Хосе И. Тавара

Папския католически университет на Перу

30.06.2005

(актуализиран 9.9.2009)

Авторите благодарят на Фарид Гасми и Хосе И. Тавара, които са съавтори при разработването на оригиналния документ през 2004 г., за техните важни проучвания и принос. Специални благодарности се изказват на Росана Пасанти и Синтия Стехауър за тяхната организационна и редакторска работа и на Джанис Хоуг, Лин Холт, Марк Хьокстра, Хамилтън Силва, Трой Оуст, Хуан-Даниел Овиедо, Рич Джентри, и Аби Джингра за техните проучвания, и Михаел Родригес за неговия опит с уебдизайна. В допълнение, авторите благодарят на членовете на комитета за преглед от 2008 г. – Мартин Родригес Пардина, Рохан Самараива, Йори Мвенечания и Пипо Ранчи – за техните съвети и препоръки, както и на екипа от Световната банка и участниците в първоначалните обзорни срещи в Иншам хол и Арлий хаус за техните полезни предложения и съвети. Авторите поемат отговорност за всички грешки и пропуски.

Преводът на български е подготвен от служители на международния отдел на българския енергиен и воден регулатор, Д. Стоилова и Б. Петракиева, 2015 г.

WORLD BANK

UF | Public Utility Research Center
UNIVERSITY of FLORIDA

Pontificia Universidad
Católica del Perú
Toda la vida adelante.

**КОМИСИЯ ЗА ЕНЕРГИЙНО
И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ
БЪЛГАРИЯ**

РЕЧНИК ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА ЗА ЗНАНИЯ (BODY OF KNOWLEDGE): РЕГУЛИРАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА

Abnormal loss

Аномална загуба

Когато *общата сума на приходите* не покрие *общите разходи*. Фирмите са склонни да се откажат от индустрии, при които се получават аномални загуби; тогава след като доставянето падне, цените се вдигат и се връщат *нормалните печалби*.

Abnormal profit

Аномална печалба

Печалба, над необходимото за фирмата да продължи производството. Когато аномалните или свръхестествените печалби продължават, индустрията привлича нови фирми, доставките нарастват, цените падат, и *нормалните печалби* се връщат, доколкото няма пречки за навлизане на пазара.

Abuse of dominant position

Злоупотреба с господстващо положение

Злоупотреба с господстващо пазарно присъствие от страна на фирми, които се стремят да запазят или увеличат своята благоприятна пазарна позиция.

Access

Достъп

Възможност за потенциален участник да навлезе на даден пазар. Като алтернатива, при мрежова индустрия, възможността на потребител да има връзка/отклонение, за да получи дадена услуга. Достъпът често изисква първоначални фиксирани инвестиции от доставчика (напр. разпределителни съоръжения), така че цената за достъп се превръща в регулаторен въпрос.

Access charge

Такса достъп

Такса за свързване към мрежа, което позволява достъп до услуга или продукт; напр. такса за използване на преносната или разпределителна система на дружество за комунални услуги.

Access pricing

Цена за достъп

Начислените суми за достъп до услуга или продукт.

Accountability

Отчетност

Система от процедури, която води до ясно възлагане на отговорности и ясно документиране, кога са изпълнени задълженията.

Accounting separation

Отделна счетоводна отчетност

Поддържане на отделна счетоводна отчетност за различните стопански дейности или части от бизнеса в рамките на фирмата, така че разходите и приходите да бъдат ясно идентифицирани и свързани към съответното направление. Отделната

счетоводна отчетност е от съществено значение за *обособяването* (ring fencing), но може да се направи и за различни дейности в рамките на фирма, напр. за отделна отчетност на поддръжката на надземни и подземни кабели. *Финансовите отчети*, публикувани от повечето фирми, се подготвят да съответстват на изискванията на законите, регламентиращи дейността на дружествата. По тази причина, така представените данни рядко предоставят информация, необходима за ефективното регулиране на дружества за комунални услуги. Поради това, регулаторът се произнася каква счетоводна информация е необходима и по какъв начин трябва да се представи, дори и ако това означава водене на отделни сметки за дейности, които преди това са разглеждани заедно.

Accounting

Счетоводна отчетност

Счетоводните методи, участващи в поддържането на финансова информация за стопанските операции и подготовката на отчети за активите, пасивите и резултата от стопанската дейност (бизнеса). Трите основни счетоводни отчета са Отчет за приходите, Счетоводен баланс и Отчет за паричните потоци.

Accrual Accounting

Счетоводно начисляване

Метод на записване на операциите, при който приходите и разходите се отразяват за периода, през който се счита, че са съответно придобити или направени, независимо дали тези операции са уредени най-накрая чрез плащане на пари или паричен еквивалент.

Коефициент на бърза ликвидност

Acid test ratio

Финансов коефициент, който се изчислява чрез: текущи активи – складови наличности, разделени на текущи пасиви. Чрез изваждането на запаса от стоки и незавършеното производство, това съотношение дава разумна мярка за краткосрочната *ликвидност*, тъй като не винаги е възможно да се конвертира складовата наличност в пари в брой за цялата стойност.

Ad valorem tax

Адвалорен данък (според стойността)

Този данък е процент от продажната цена, например данък добавена стойност.

Administrative Bodies

Административни органи

Звена с управленски или организационни отговорности. Регулаторна комисия може да се разглежда като административен орган с надзорни отговорности спрямо инфраструктурните доставчици.

Advances

Заеми

Кредити, предоставени от финансова институция.

Adverse selection**Избор при враждебни условия**

Когато операторът има вътрешна информация за своята естествена способност да работи добре / за своите потребители, това се нарича *избор при враждебни условия*, защото операторът има стимул да каже на правителството, че ситуацията е по-лоша, отколкото е в действителност, когато правителството решава за правилата, по които операторът ще предоставя услугата.

Advisory Bodies**Консултативни органи**

Някои регулаторни комисии са създали консултативни групи, които имат принос по отношение на качеството на услугите, предоставяни от сектора. Тези съвети обикновено са консултативни органи, които получават обратна информация от потребителските групи.

Affiliate**Свързано лице**

Физическо лице или организация, свързано(а) с друго лице или организация. В бизнеса, изразът често се отнася за корпоративни партньори.

After-tax cost of debt**Стойност на дълга след облагане с данъци**

Когато лихвените плащания са включени като бизнес-разходи преди калкулиране на печалбата за целите на облагане на доходите, посочената цена на дълга (лихвена ставка) е преди данъци (напр. 0,10). Така, ако данъчната ставка е 40%, цената на дълга след облагане с данък е по-малко от 0,10, тъй като по-високите лихвени разходи намаляват данъчната основа на кредитополучателя. Така при този пример цената на дълга, след облагане с данък ще бъде 0,06.

Agency problem**Проблем с агента**

Проблем, който възниква, когато има сключени договори с агенти за контролиране на чужди ресурси в чужда полза, напр. директори, управители и служители, с които има сключени договори за защита и увеличаване на активите на заинтересовани страни. "Разходите за агенти" може да възникнат от недостатъчна защита за тези активи или неадекватни процедури за управление.

Agency Structure**Структура на агенцията**

Организационна схема на съставните части на агенцията и линиите на отговорности, която предоставя схема на формалните отношения в комисията (регулатора). В допълнение обикновено има кратко описание на ролята на различните звена, заедно с имената и длъжностите на персонала. Понякога структурата е определена със закон; в други случаи структурата може да се бъде променяна от ръководството на агенцията в отговор на променящите се условия на индустрията.

Aggregator(s)**Агрегатор(и)**

Лице, което сформира групи група от купувачи или продавачи, за разлика от маркетинголог, който представлява група от купувачи или продавачи.

Allocative efficiency
Разпределена ефикасност

Ситуация при която производството е при най-малки разходи (производствена ефикасност) и цената е равна на пределните разходи. В резултат на това пределните ползи за потребителите, които купуват продукта, са равни на алтернативните разходи за неговата доставка. Полученият микс от продукти и нива на продукция дава максимум ползи, с дадена производствена технология, налични производствени ресурси, потребителски предпочитания и доходи.

Alternative dispute resolution (ADR)
Алтернативно решаване на спорове

Процедура, заместваща съдопроизводството (съдебен процес, при които страните представят аргументи за правата си) като начин за установяване на регулаторни правила или постигане на консенсус по решения. Тази процедура предоставя средства за уреждане на спорове, без да се прибягва до формалната съдебна система. Процесът може да включва договорни споразумения между страните, потенциално засегнати от произнасянето. Може да има и медиация, когато една страна подпомага преодоляване на различията между спореци страни. Такива подходи представляват по-евтин и по-бърз механизъм за постигане на споразумение, отколкото участието във формално изслушване (при което има печелещи и губещи) или участие в спорен процес на обжалване.

Alternative electric supplier (AES)
Алтернативен доставчик на електричество

Термин, който може да използва при конкуриращи се доставчици на електрически услуги на дребно.

Amortization
Амортизация

Действието или процесът на възстановяване на капиталовите разходи, чрез определен брой специфични плащания.

Ancillary services
Допълнителни/спомагателни услуги

Услуги, свързани със стабилността на електроенергийната система; напр. производство на резервен капацитет, регулиране на напрежението.

Anti-competitive behavior
Антиконкурентно поведение

Поведение, което защитава пазарната сила или позиция на дадена фирма, например като „хищнически цени” (цени на стоки и услуги, които са толкова ниски, че другите участници са принудени да напуснат пазара).

Appeal bodies
Апелативни органи

Субекти, определени по закон, пред които засегнатите страни от регулаторно разпореждане, може да го обжалват. Тези органи може да преразгледат решението и да се произнесат дали то съответства на законовия мандат, даден на регулатора. Като цяло тези апелативни органи оценяват дали регулаторът е спазил

необходимата процедура, която е разработена за фактическата база, необходима за вземане на решение.

Appreciation
Поскъпване

Нарастване на стойността на даден актив.

Arbitrage
Арбитраж

Финансов термин – бърза покупка на един пазар и продажба на друг пазар, с цел възползване от различните ценови структури или промени на цените.

Asset(s)
Актив(и)

Собствена стойност; позиции в *счетоводния баланс*, които показват счетоводната стойност на притежаваното имущество.

Asset-transfers
Трансфер на актив

При продажба на дружество, контролът върху неговите активи се прехвърля на купувачата страна. Когато активите се прехвърлят между подразделения на корпорация, регулаторните органи *следят/наблюдават* трансферите, тъй като продажбата може да има влияние върху регулираните цени.

Auction
Търг

Всеки от няколко метода за определяне продажна цена. Заинтересованите страни предлагат оферти, и участникът в търга най-високата оферта спечелва, ако офертата е по-висока от резервираната цена (минимум приемлива оферта). Алтернативно, може да има търг за субсидия за предоставяне на услуга (да кажем, на по-висока цена, за необслужван географски район), в такъв случай, най-ниската оферта печели субсидията. Има няколко вида търгове с различни характеристики, включително холандски търгове и търгове на втора цена (виж търг на Викери/Vickery auction).

Authorized payment location
Място на оторизирано плащане

Място, различно от бизнес офиса на дружество за комунални услуги, където сметките към дружеството може да бъдат платени.

Average cost pricing
Ценообразуване на база средни разходи

Определяне на цени, съобразно средните разходи.

Average costs
Средни разходи

Общите разходи, разделени на нивото на продукцията дава средни разходи за производство на единица продукция; това обикновено се проявява като и-образна крива на *средните разходи*, тъй като възвращаемостта нараства до точката на намаляващата възвращаемост.

Average fixed cost (AFC)
Средни постоянни разходи

Тази *променлива* се изчислява чрез разделяне на общите постоянни разходи на общата продукция. Средните постоянни разходи намаляват, когато продукцията расте, разпределяйки *постоянните разходи* на по-голям брой единици произведена продукция. Средните постоянни разходи плюс *средните променливи разходи* са равни на средните общи разходи за определено ниво на производство.

Average rate of return
Средна норма на възвращаемост

Този метод на оценка измерва нетната възвращаемост от инвестициите като процент от първоначалните разходи.

Average revenue
Среден приход

Общите приходи разделени на общата продукция.

Average tax rate
Средна данъчна ставка

В случай на данъци върху дохода, общата данъчна ставка разделена на общите приходи. Тя може да се различава от *пределната данъчна ставка*, заради прогресиране на данъчната ставка, изключения или др. фактори.

Average total costs (ATC)
Средни общи разходи

Виж *средни разходи*.

Average variable cost (AVC)
Средни променливи разходи

Общите променливи разходи разделени на общата продукция.

Averch-Johnson effect (AJ effect)
Ефект на Евърч-Джонсън

Наречен на името на двама икономисти, които са разработили стилизиран модел на регулирана фирма по метода норма на възвращаемост. Те са установили, че когато фирмите са обект на регулиране по метода норма на възвращаемост, ако разрешената възвращаемост е по-голяма от необходимата възвращаемост на капитала, фирмата ще се стреми към свръх-инвестиране в капацитет. Този стимул за повишаване на нивото на капитала над необходимото за икономически ефикасна продукция включва редица предположения за бъдеща разрешена възвращаемост и бъдеща стойност на капитала.

Avoided cost
Избегнати разходи

Когато единица продукция не се произвежда, *общите разходи* падат. Избегнатите разходи са увеличение в разходите, което не се случило, когато допълнителната продукция не е произведена. Напр. понятието може да се отнася за разходи, избегнати от електрическа компания, когато съществува друга опция за услуга – напр. независим генератор. Такива разходи може да са основа за ставките на независимите доставчици, които получават от дружествата за комунални услуги.

Backward integration
Обратна интеграция

Препратка към фирмено придобиване на бизнес интереси за опериране на производствено ниво, предхождащо собственото ниво на фирмата; напр. когато разпределително дружество за ел. енергия купува, дружество, което генерира ел. енергия.

Balance sheet
Баланс

Финансов отчет, изготвян ежегодно за акционерите, в който се посочват активите и пасивите на дружеството. Като картина към даден момент на финансовото състояние, балансът показва стойността на активите като равна на задълженията плюс нетната стойност на дружеството.

Banded Rate of Return Regulation
Секторно (в определен диапазон) регулиране на нормата на възвращаемост

Задава диапазон от възвращаемост, която регулирано дружество има право да печели преди налагането на печалба или загуба. Този подход позволява повече стимули за дружеството да намалява разходите в сравнение със система, която налага горна граница на възвращаемостта, тъй като разходите имат склонност да се „носят по течението” (да нарастват), ако всички спестявания незабавно се прехвърлят към потребителите.

Bandwidth
Широчина на честотната лента

Капацитет на *телекомуникационна линия* да подава сигнал.

Bargaining
Договаряне

Дейност, която включва договаряне на споразумение, което е приемливо за страните по договори или споразумение.

Barriers to entry
Барieri за навлизане

Фактори, които правят навлизането на пазара изключително скъпо за външни фирми. Разнообразни фактори като политически ограничения или патенти може да обезкуражат потенциални участници на пазара, особено ако утвърдени фирми в дадена индустрия вече имат множество предимства.

Base rate
Основен лихвен процент

Лихвеният процент, който банките или други *финансови институции* използват за основа на всички свои ставки, напр. лихвата, заплащана за взет кредит ще бъде над този лихвен процент, а лихвата по спестовни влогове ще бъде под него.

Base year
Базова година

12 месечен период, за който се правят калкулации с цел сравнения с други години.

Bearer Services
Носител на услугите

Телекомуникационни услуги, които предоставят необходимия капацитет за предаване между конкретни точки за достъп.

Benchmarking

Бенчмаркинг / сравнителен анализ

Средства за измерване на относителното представяне на фирми или подразделения (като регионални дистрибуторски фирми). Обобщени показатели за качество на услуги/работа/продукт, напр. като продукция на един работник, често се използват за идентифициране на тенденции, определяне на основната линия, както и идентифициране на разумни цели, въз основа на извадка от съпоставими фирми. Оценките за качество може да се основават на по-цялостни производствени или разходни модели, използващи иконометричен анализ или анализ на обкръжаващите данни. Проучванията се различават по степен на сложност и лекота на интерпретиране на данните, но всички предоставят важна информация за относителното качество на изпълнение от страна на фирмите, които работят при сравними производствени условия. Др. подход, бенчмаркинг на процесите/процесен бенчмаркинг, включва детайлни анализи и сравнения на оперативните характеристики на фирмата при вертикална производствена верига. В допълнение проучвания на мнението на потребителите често се използват за мониторинг на възприятията на потребителите по отношение на качеството на услугите, надеждността и отговорите на потребителски оплаквания. Виж *сравнително регулиране (регулиране по критерии (yardstick)); конкуренция; сравнителен; измерване на ефективността*.

Bertrand Model

Модел на Берtrand

Модел на олигополни фирми, произвеждащи хомогенна стока, които решават едновременно и поотделно на каква цена ще продават стоката.

Beta

Бета

Коефициент, представляващ степента на съответствие между доходите на фондовата борса като цяло и доходността на акциите на компанията. В *Модела за оценка на капиталовите активи (МОКА, англ.: CAPM)*, колкото по-висок бета-коефициент има дадена фирма, толкова по-висок е системният риск на инвестицията в *акции* на тази фирма (бета коефициент 1 означава, че фирмата е със среден риск).

Bidding

Надаване

Правене на оферта за..., предлагане на оферта за... конкретно: предложение да се плати (определена цена за нещо, което е обявено на търг) или да се даде (определена цена, за работа, която трябва да бъде свършена в рамките на договор).

Bilateral contract

Двустранен договор

Правно задължение за едната страна да закупи, а за др. страна да продаде; напр. директен договор между производител на ел. енергия и потребител или *брокер*, който е извън централизирания енергиен пул (centralized power pool).

Bilateral monopoly Двустраниен монопол	Пазар, на който има само един доставчик (<i>монополист</i>) и само един купувач (също <i>монополист</i>).
Billing cycle Цикъл на фактуриране	Времеви период, за който дружеството за комунални услуги калкулира използване на услугата от потребителите и предоставя сметка с посочена крайна дата за дължимо плащане.
Billing surcharge Допълнителна такса при фактуриране	Допълнителен процент, надценка върху общата сметка, отразяващ разрешена модификация на публикуваните цени/тарифа. Тази допълнителна такса може да се използва като прозрачна субсидия за др. групи потребители или за покриване на разходи, извършени в отговор на необичайни обстоятелства. (напр. щети от бури при особено жесток ураган).
Billing unit Единици за таксуване / фактуриране	Телефонните компании измерват цената на междуселищните разговори в единици за таксуване, обикновено една минута, като таксата се закръглява до следващата единица при завършване на разговора.
Bonds Облигации, бонове	Средство за набиране на приходи от страна на компаниите и правителствата чрез емисия на дългови инструменти при дадена лихва и падеж.
Bottleneck facility Съоръжение, което забавя потока на продукцията / тапа / запушване	Точка от мрежата (напр. за енергийна система), през която трябва да минат всички услуги (като електричество), за да достигнат крайните потребители. Ако има ограничен капацитет в тази точка, трябва да се вземат решения за приоритизиране на доставките (преразпределяне на капацитет) и да се определи дали е необходимо изграждането на допълнителни съоръжения за премахване на ограничението.
Bottom-up approach (to modeling of costs) Подход отдолу-нагоре (за моделиране на разходите)	Калкулиране на разходите, чрез идентифициране и сумиране на разходите, свързани с производствените фактори (труд, оборудване и пр.), които се използват за производството на определено ниво продукция за продукт или цялостна продуктова линия.
Brand loyalty Лоялност към марката	Потребителско предпочитание към определена марка, отразяващо нежеланието да се смени доставчика на продукта/услугата.
Break-even pricing Изравняващо ценообразуване	Цена, при която фирмата не прави печалба, но и не търпи загуба, и достига равновесие: <i>общия приход</i> се равнява на <i>общия разход</i> .

Broadband Широколенгов (достъп)	Услуга или връзка, която позволява значително количество от информация да бъде предадено, напр. като телевизионна картина. Обикновено се дефинира като ширина на честотната лента > 2Mbit/s.
Broker Брокер	Посредник при вертикална линия на производство. Например агент за търговия на дребно в енергийния сектор, който купува и продава електрическа енергия; също така може да организира и предаването на др. услуги.
Brownout Ограничение в ползването на електроенергия за осветление	Обстоятелство на намалена доставка на електрическо напрежение, особено по време на голямото търсене. Резултатът е затъмняване на осветлението и потенциални щети на чувствителни електроуреди.
Budgets Бюджети	Детайлизирана прогноза за прогнозни приходи и разходи на дадено физическо лице или фирма за определен период в бъдеще.
Building societies Строителни дружества / финансови групи за отпускане на жилищни заеми	<i>Финансови институции</i> , специализирани в ипотечи за купувачи на жилища.
Bulk power supply Електрозахранване на едро	Доставка на едро на електроенергия в големи количества.
Bundled service Пакетна услуга	Включваща разнообразие от услуги в комбинация. При телекомуникациите, международната услуга може да бъде комбинирана с местните обаждания – градски и междуградски. В електроенергетиката, доставчикът може да комбинира производството, преноса, разпределението и свързаната потребителска услуга със помощни услуги като комбинирана услуга.
Bypass Байпас /околовръстен канал/ заобикаляне	Предоставяне на мрежова услуга без да се използва (и заплаща) връзката, типично използвана за доставка на услугата. Напр. телефонната услуга може да заобикаля (байпасира) централния офис на местната компания и да свързва директно с компания за междуселищни разговори.
Cable Кабел	Сноп от сдвоени жици, които носят множество телефонни връзки или вериги.

Call termination Терминиране / маршрутизиране на обажданията	Дейност, която включва сигнали, които достигат до телефония номер, определен като направление (дестинация) за обаждането.
Calling plan Абонаментен план за обаждания	Опция, която позволява на хората да спестяват пари при телефонни обаждания до определени области и в определени часове от деня.
Capacity Капацитет	Машины, съоръжения и оборудване, които определят <i>потенциалното производство</i> на предприятие.
Capacity charge Такса капацитет	(понякога наричана “такса търсене” или “такса използване на системата”). Въз основа на максималното количество електроенергия, използвана в даден момент, таксата за капацитет се оценява в съответствие с пиковото потребление и може да бъде един от факторите при метод на ценообразуване в две части, който се използва за възстановяване на разходите. (енергийната такса е другия фактор.) Когато електромерът не идентифицира времето на система, пиковото потребление в системата, пиковото потребление за даден потребител, за целите на фактурирането се използва търсенето в кВт.
Capital markets Капиталови пазари	Пазари, които способстват издаването и търгуването с финансови книжа (капиталови, облигационни и др. инструменти).
Capital-intensive капиталоемък	Икономически дейности, изискващи голям дял от капитала, във връзка с труда и др. променливи на изхода (продукция – стоки или услуги).
Captive customer Монополизиран потребител	Потребител, който няма реалистични алтернативи за покупка на стока/услуга от др. доставчик. В енергийния сектор такъв потребител, купува от местното дружество за комунални услуги, дори когато има законно право да купува от негови конкуренти.
Captured agency Измамена / подведена държавна агенция	Правителствена агенция, неправомерно повлияна от икономически интереси на групи, които директно са засегнати от нейните решения. В резултат, публичните политики са в полза на отделни специални интереси, вместо на общия обществен интерес. Напр. <i>регулаторна агенция</i> , която постановява политика, в полза на предпочитани потребителски групи, за сметка на по-малко организирани и имащи влияние групи.

Cash flow Паричен поток	Запис за входящия и изходящия поток от парични средства на дадена организация за определен период от време.
Cellular communication Клетъчна комуникация	Вид безжична телефонна комуникация, станала възможна благодарение на „клетъчните кули“, които изпращат и получават сигнали, и ги <i>прехвърлят</i> до и от най-близкия централен офис.
Ceteris paribus При равни други условия	От латински “при равни други условия”, отнася се за държава, която държи свързаните фактори или елементи постоянни, напр. икономическите функции на търсене и предлагане се изчисляват с всички други фактори, които са държани константни.
Chain of production Производствена верига	Различните етапи на производство, дистрибуция/разпространение и продажба на стока или услуга.
Chain-weighted price index Индекс на претеглените по веригата цени	Индекс на <i>разходите за издръжка (cost-of-living)</i> , който се променя в количеството на стоки и услуги, обект на наблюдение.
Capacity release Освобождаване на капацитет	Когато потребител не използва целия договорен капацитет, освобождаването на капацитет дава възможност за вторичен пазар на капацитет.
Capacity-based charging Таксуване въз основа на капацитета	Използването на цената на необходимия капацитет за предоставяне на услуги, като основа за таксите/цените.
Capital Капитал	Производствен фактор; ресурси, които за разлика от природните ресурси, са продукт от човешка дейност – напр. оборудване, сгради.
Capital Asset Pricing Model (CAPM) Модел за оценка на капиталовите активи (МОКА)	Финансов модел за оценка на ценни книги или други активи чрез свързания с тях риск и възвращаемост. Рискът се определя като недиверсифициран пазарен риск, свързан с актива. При ценни книги/акции, това е портфолио от всички ценни книги/акции, което има „бета“ равна на единица, където „бета“ показва степента на риска.
Capital employed Работен капитал	Може да се дефинира по няколко начина, най-често използвания е дълготрайни активи плюс оборотен капитал (текущи активи минус краткосрочни задължения).

Capital expenditure
Капиталов разход

Нарича се също инвестиция, годишния капиталов разход, изхарчен за оборудване, включително сгради и машини.

Capital gains
Капиталова печалба

Разликата между първоначалната стойност на актив и неговата последваща продажна цена или икономическа стойност. За акционер, капиталовата печалба е разликата между продажната цена на акцията и нейната покупна цена.

Citizens Charter
Гражданска харта

Във Великобритания това е програма (стартирана през 90^{те} г. на 20 в.), която изисква публичните дружества за комунални услуги да посочат стандарти за качество на услугата, да определят правата на потребителите, задълженията, толеранс за отклонения и да заплащат глоби при непостигане на заложените цели за качество на услугата. Програмата е опит за повишаване на *отчетността* за доставчиците на комунални услуги, с мониторинг на качеството на услугата от страна на регулатора, за да се гарантира, че се обръща адекватно внимание на приноса от гражданите за повишаване на качеството на услугата.

Central planning
Централно планиране

Планиране, характеризиращо се с държавно разпределение на ресурсите във връзка с производствените цели за постигане на целевите нива на растежа.

Cogenerator
Когенератор

Генератор, който при производство на продукти (отоплителни услуги или охлаждане на вода) също произвежда и електричество като страничен продукт от основното производство.

Collective bargaining
Колективно договаряне

Преговори между синдикатите и работодателите по отношение на заплати и работни условия.

Collusion
Тайно споразумение между привидни противници в ущърб на трета страна

Тайно сътрудничество между фирми за ограничаване на конкуренцията; счита се за най-вероятно възникване на такова споразумение при олигополна пазарна структура.

Collusive oligopoly
Олигопол, основан на тайно споразумение

Незаконно споразумение между няколко големи фирми от дадена индустрия за налагане на цена или ограничаване на производството.

Co-location
Ко-локация

Използване на *местна абонатна линия* за предоставяне на телефонна услуга от оператори, които са различни от собственика на мрежата.

Command-and-control regulation Командно и контролно регулиране	Регулиране, наложено от правителството, което определя какво търсене трябва да бъде покрито от използването на определени производствени технологии, включително контрол на замърсяването. За разлика от другите подходи се фокусира върху създаването на стимул за ефикасност. Напр. режимите за търговия с емисии имат за цел да насърчат по-рентабилни (разходно ефикасни) контролни стратегии.
Commercial bank Търговска банка	Финансова институция, която предлага множество услуги, включително спестявания и заеми.
Commercialization Комерсиализация	Този процес се отнася до програми и дейности, които или повишават стойността или намаляват разходите за опериране, често чрез интегриране на нови продукти или услуги в производствения процес. Тези дейности може се съпътстват с <i>корпоратизация</i> (включително създаване на цени, които отразяват разходите и целеви субсидии, вместо общи.
Commitment Задължение	Споразумение (договореност) да се извърши определена дейност в определен период от време в бъдещето при определени условия. (виж също дефинициите за капиталово задължение, предлагане на фирмено задължение, заемно задължение, бъдещо задължение / capital commitment, firm commitment offering, loan commitment, forward commitment).
Commodity markets Пазари на суровини	Все повече глобални пазари за търговия със суровини (напр. въглища, петрол, метали, скъпоценни метали и пр.).
Common carrier Публичен (обществен) доставчик	Доставчик на инфраструктурни услуги на обществото, обект на регулиране.
Common costs Общи разходи	Тези разходи, които са извършени за производството на група продукти или услуги и не могат да бъдат директно отнесени за даден продукт или услуга.
Comparable performance indicators Сравними показатели за качество на услугата	Показатели за качество на услугата за директно сравняване на характеристики на фирми.
Comparative advantage Сравнително предимство	Облага или специализация, която позволява на фирмата да произведе стока или услуга с по-малко разходи, в сравнение с др. фирми. В случай на нации,

	производството на продукти с по-ниски алтернативни разходи е основа за търговия, като по този начин може да се получат най-добрата стока или услуга.
Comparative costs Сравнителни разходи	Данните за разходите, съотнесими за подобни дейности се събират и използват за оценка на относителното изпълнение на 2 или повече организации.
Compatibility Съвместимост	Оперативна съвместимост на свързани системи, често се постига чрез адаптация на технически стандарти.
Competition Конкуренция	Конкуренцията има тенденция да се среща в 2 варианта: конкуренция между <i>малко участници</i> (пазар с малък брой участници в него – продавачи и купувачи, така че всеки може да упражнява до известна степен някаква пазарна мощ) и конкуренция между <i>много участници</i> (т.нар. – <i>перфектна конкуренция</i> – пазар с множество от продавачи и купувачи, при тази ситуация никой не може да повлияе на пазарната цена или разменените количества).
Competition policy Политика на конкуренция	Правителствена политика, която насърчава конкуренцията и ефикасността. Тази политика обикновено отразява антитръстови закони.
Competition, comparative Конкуренция, сравнителна	Виж <i>сравнително регулиране (регулиране по критерии) / yardstick regulation</i> .
Competition, emerging Конкуренция, нововъзникваща	Разрастване с нови конкуренти в ранните етапи на <i>конкуренцията</i> .
Competition, franchises Конкуренция, франчайзингова	<i>Франчайзингът</i> дефинира територия за услуга (и свързаните с тази услуга задължения) за доставчика. Правителствена агенция (държавен орган) може да обяви търг за франчайз (конкуренция за пазар).
Competition, laws Конкуренция, закони	Антитръстови закони, които определят компетентността на държавните органи, както и пазарните структури и видовете поведение, които намаляват облагите от наличието на няколко играчи със определящо значение на даден пазар.
Competition-based pricing Ценообразуване, основано на конкуренцията	Определяне на цени, съобразно това, което прави или планира конкуренцията.

Competitive advantage
Конкуrentно предимство

Предимство, което фирма, със структура на по-ниски разходи, има спрямо своите конкуренти, тъй като може да продава на по-ниски цени или да прави по-голяма печалба, при една и съща цена.

Competitive conditions
Конкуrentни условия

Характеризират се от броя и размера на разпределение, фирмите, условията за достъп до пазара, и степента на продуктова диференциация (брандиране), които ограничават конкуренцията при цената, на която се продава. Виж *пазарна структура*.

Competitive markets
Конкуrentни пазари

Пазари с конкурентни условия: голям брой доставчици, лесен достъп, относително хомогенни продукти.

Competitive tendering; see also Tendering
Конкурсна тръжна процедура; виж също *търгове*

Обявяване на търг за лиценз или дейност. Обикновено има добре дефиниран график, в който се посочва дата за изпълнение на определени изисквания; те може да включват предоставяне на информация и актуално ценово предложение. Значително внимание се отделя на конкурсната процедура и на прозрачността на процеса.

Competitive Transition Costs
Преходни конкурентни разходи / Разходи за преход към конкуренция

Разходите за преход са невъзстановяеми разходи, които са начисляват на потребителите на комунални услуги като такса, или допълнително заплащане, при продажбата или отделянето на актив от вертикално интегрирано дружество за комунални услуги. Такива такси може да бъдат разглеждани като политическа цена за преход към нова, по-ефикасна пазарна структура. Виж *невъзстановяеми разходи* и *невъзстановяеми активи*.

Complaint
Оплакване, жалба

Изразяване на недоволство. Когато се оценява качеството на услугите, предоставяни от дружества за комунални услуги, оплакванията от потребители са един от показателите за качество на услугата. Формални системи за отчитането/докладването предоставят записи за потребителски опасения и отговорите на дружествата по тях.

Complementary demand
Търсене, допълнително (комплементарно)
Complementary goods (or products)
Допълващи се стоки (или продукти)

Търсене на свързани стоки или услуги, което се увеличава в синхрон (тандем); т.е. увеличаване на търсенето на една стока/услуга води до увеличение на търсенето на др. стока/услуга.

Свързани потребителски стоки и услуги; напр. автомобили и бензин. Един от показателите, че стоките са допълващи се, е *кръстосаната ценова еластичност на търсенето (КЦЕТ) /cross-price elasticity of demand (CPED)*. Ако КЦЕТ е отрицателна, то стоките са взаимно допълващи се; ако КЦЕТ е по-голяма от 0, то

стоките са близки заместители: намаляване в цената на продукт А ще причини намаляване на търсените количества от продукт В.

Compliance cost assessment

Оценка на разходите за съответствие

Оценка на разходите, свързани със спазването на регулаторните правила и стандарти.

Concentration

Степен/съотношение концентрация

ratios
на

Индикация за пропорционалния *пазарен дял* на фирмите от дадена индустрия, измерена чрез техните приходи или продукция. Степен на концентрация 65% за 4 фирми от дадена индустрия, би означавало, че 4^{те} най-големи фирми в индустрията имат общ *пазарен дял* от 65%.

Concentrator

Концентратор

В телекомуникациите това е част от местната телефонна централа, която е разположена в близост до потребителите (устройство, което разширява единичен порт до няколко порта от същия тип). Понякога той е разположен вътре в централата, а понякога извън нея.

Concession

Концесия

Франчайз за определен период от време, през който концесионерът приема да изпълнява определени задължения – напр. изпълнение на цели за разширяване на мрежата, или предоставяне на услуга на регулирана цена. Свързаният с тази дейност договор регламентира договорените отговорности на засегнатите страни по договора.

Concessional terms

Преференциални условия

Напр. заем при по-благоприятни условия, отколкото са настоящите търговски условия на пазара. Голяма част от помощта за развиващите се страни е под формата на заеми при преференциални условия.

Conditional access

Условен достъп

Достъп, ограничен до потребители, които плащат за това чрез различни системи или технологии; напр. използване на кодиране, за да се предотврати неоторизиран достъп до платена телевизия.

Conflicts of Interest

Конфликт на интереси

Ситуация, при която решенията на публично или частно длъжностно лице са повлияни от лични интереси на длъжностното лице. Примерите за това включват облагодетелстване от служебно положение, приемане на (тайни) плащания от една от страните за вземане на решение, използване на публична собственост за лична изгода, неправомерно използване на поверителна информация, работа по съвместителство в дружество, което е засегнато от решението. Ако вземащият

решението има личен интерес, то той не може да участва в обсъждането и вземането на решението.

Conservation cost recovery charge
Такса за възстановяване на
разходите за консервиране

Компонент, който се добавя в сметката за електричество за възстановяване на разходите на дружеството за комунални услуги за покриване на разноси при намалено търсене на електричество. Консервационните програми може да включват одити за *енергийна ефективност*, програми за *определяне на въздействието на атмосферните условия*, или ефективни осветителни системи. Необходим е регулаторен надзор, за да се гарантира, постигането на консервационната програма.

Consumer surplus
Принадена стойност за
потребителите /
Потребителски излишък

„Излишък” в полза на потребителите. Зоната под кривата на търсенето и над точката на равновесната цена за търсене и предлагане (желанието на потребителите да заплащат по-малко разходи).

Consumer
Потребител

Лице, което купува стоки или услуги за лична употреба, а не за производство и препродажба.

Contestable market
Пазар, позволяващ конкуренция
(състезателен пазар)

Пазар с ниски невъзвращаеми разходи: разходите за навлизане на пазара са ниски и лесно се възстановяват при излизане от пазара (чрез изваждане на оборудването и неговата препродажба или повторна употреба). Виж също: *Теория на пазарите, позволяващи конкуренция*.

Contract
Договор

Обвързващо споразумение между 2 или повече лица или страни, което е обикновено правно валидно; напр. за доставка на стоки и услуги на договорена цена.

Contract path
Договорен маршрут

Споразумение за трансфер на електроенергия между системи. Когато дружество за комунални услуги обменя електроенергия, то се предполага, че трансферът се осъществява по „*договорен маршрут*”, който е възможно най-прекия физически пренос между два свързани по между си субекта, дори когато електроенергията се пренася съобразно условията на мрежата.

Contract regulation
Договорно регулиране

Виж *регулиране въз основа на договор (лицензия)*.

Contracting out
Външно договаряне

Аутсорсване (прехвърляне на външен изпълнител) на определени дейности, за да се намалят разходите за предоставяне на крайната услуга. Напр. регулаторна

комисия (регулатор) може да наеме външни консултанти за разглеждане на изключително технически въпроси, когато такива специализирани услуги са необходими периодично, а не постоянно.

Contract for Differences (CfD)
Договор за разликите

Вид *двустранен договор*, който позволява на продавача на генерирана електроенергия да получава фиксирана сума с течение на времето, която е комбинация от краткосрочната пазарна цена и корекция от купувача за разликата. Например производителят може да продаде електроенергия на разпределителното дружество за 10 г. при цена от 6 цента / kWh. Тази електроенергия се оферира на *PoolCo* (електроенергиен пул) на някаква по-ниска стойност за kWh (за да се гарантира, че винаги ще бъде изкупена). Продавачът тогава получава пазарната клирингова цена, а купувачът заплаща на производителя разликата между продажната цена от електроенергийния пул и 6 цента / kWh. (или обратното ако цената от пула е над цената по договора).

Contribution pricing
Ценообразуване, основано на приноса (маргинална печалба)

Определяне на цена, която е по-висока от *променливите разходи* за производство, така че част от приходите да отиват за покриване на *постоянните разходи*.

Controllable Costs/Non-controllable Costs
Контролирани разходи / неконтролирани разходи

Разход се счита за контролиран (контролируем) на определено ниво управленска отговорност, ако управляващият има силата да понесе този разход за определен период от време. От това следва, че (1) повечето разходи са контролирани от висшето ръководство (топ мениджмънта), поради широкия обхват на дейността му; (2) по-малко разходи са контролирани, като такива, пренесени по-ниските управленски нива, поради намаляване на отговорността на по-ниските управленски нива. В допълнение има и разходи, които са неконтролируеми, поради липса на управленски правомощия; неконтролируемите разходи, може да бъдат причинени от необходимостта за посрещане на необикновени или неочаквани обстоятелства. Напр. провизии може да бъдат включени във фючърсни договори, като опит да се контролират тези разходи. Въпреки това, ураган, който възниква веднъж на 100 г. може да се разглежда като обстоятелство, което причинява неконтролируеми разходи.

Convergence
Конвергенция/сходство

Събиране заедно. В енергетиката, националните пазари на електроенергия и газ стават все по-тясно свързани. По същия начин, с цифровизацията, компютързацията и комуникационните дейности е трудно да се различи, като това засяга регулирането на традиционните телекомуникации.

Cooperatives Кооперации	Комунални предприятия, които предоставят комунални услуги на група потребители с нетърговска цел (без печалба). Селски кооперации предоставят електричество, телефон и др. услуги на жители в райони с малка гъстота на населението.
COPT (customer-owned telephone) Платен телефон, собственост на клиента	<i>Платен телефон</i>, собственост на физическо или юридическо лице, различно от телефонната компания, частен платен телефон.
Corporatization Корпоратизация	Отделяне на държавно предприятие от държавния орган, към който е принадлежало и обособяването му като самостоятелно юридическо лице. Процесът трябва да даде ясна информация за неговия <i>счетоводен баланс</i> и отчет за приходите и разходите. Процесът може да бъде стъпка в посока <i>приватизация</i>, или просто начин за подобряване на прозрачността по отношение дейността на фирмата.
Corruption Корупция	Поведение, характеризиращо се с липса на морални принципи и честност; напр. податливост към подкуп. По същия начин, злоупотребата с длъжностно положение за непочтено обогатяване, представлява злоупотреба с власт. Такова поведение се разглежда като крайна форма на конфликт на интереси.
Cost Разходи	В счетоводството, разноси за закупуване на производствените фактори/ресурси или разпределение на инвестициите в течение на времето (амортизация). Другите разходи включват надници, заплати и материали. В икономиката <i>алтернативните разходи</i> са най-високата стойност на алтернативата, като резултат на избора. В <i>алтернативния разход</i> понякога се включва и някаква форма на заплащане, напр. надница. Въпреки това, наличието на <i>алтернативни разходи</i> не зависи от действителните разходи.
Cost attribution Разпределение на разходите	Определяне как различните производствени фактори и дейности влияят върху продукцията на фирмата, така че да се извлечен цена въз основа на калкулацията на разходите.
Cost curve Крива на разходите	Крива, която очертава на диаграма разходите (общи, средни, пределни) на вертикалната ос (Y) спрямо продукцията на хоризонтална ос (X).
Cost function Функция на разходите	Връзката на производствените разходи към нивото на продукцията и др. променливи, които може да бъдат контролирани от фирмата.

Cost of capital
Цена на капитала

Норма на възвращаемост на ценни книжа или еквивалентен риск на капиталовия пазар. Инвеститорите обикновено изискват компенсация за риска, така че колкото по-висок е инвестиционни риск, толкова по-голяма е цената на капитала. Ако фирма се финансира със заемни и собствени средства, нейната цена на капитала е средно претеглена цена от два източника. Инвеститорите се интересуват от възвращаемост, след данъчно облагане, така че данъците са взети под внимание при изчисляване на *средно претеглената цена на капитала*.

Cost of capital estimation
Оценка на цената на капитала

Редица методологии се използват за изчисляване на цената капитала и другите източници на средства. Виж *цена на капитала*.

Cost of living
**Издръжка на живота / ежедневни
разходи / разходи за живот**

Общо ниво на цените, обикновено измервано чрез индекса на цените на дребно.

Cost reflective (cost causality) tariffs
**Разходно ориентирани цени
(причинно-следствена връзка от
разходите)**

Виж *ценообразуване въз основа на разходите / cost-based pricing*

Cost subadditivity
Субадитивност на разходите

За фирма, която произвежда един или няколко продукта, субадитивността на разходите влияе на нивото на продукцията (или на продуктивния пакет), при което се произвежда с най-малко разходи за тази фирма. *Икономията от мащаба* е ограничена форма на субадитивността, чрез отчитане на крайни стойности на сравняване на разходите на 2 фирми, които са специализирани в продукцията на различна продукция, спрямо 1 фирма, която произвежда 2 продукта със сравними производствени нива.

Cost, cross-subsidization of
**Разходи, кръстосано субсидиране
на**

Виж *кръстосано субсидиране*

Cost-axiomatic pricing
**Разходно-аксиоматично
ценообразуване**

Когато разпределението на споделени или общи режимни разходи може значително да повлияе на *относителните цени* за различните услуги или потребители, прилагането на набор от първоначални принципи (или аксиоми) може да бъде развито за установяване на горни и долни граници за това разпределение. Анализаторите са развили различни набори от принципи, които засегнатите страни разбират и приемат за справедливи и разумни.

Cost-based pricing Ценообразуване въз основа на разходите	Ценообразуване на стоки и услуги, съобразно разходите за тяхното производство.
Cost-benefit analysis Анализ разходи-ползи	Оценяване на <i>социалните разходи и ползи</i> от инвестиционен проект или обществена политика.
Cost-effectiveness analysis Анализ на ефективността на разходите	Метод на намиране на най-ниските разходи за постигане на дадена икономическа или социална цел.
Cost of service regulation Регулиране на разходите за услугата	Форма на регулиране, която определя цените на базата на разходите за обслужване на различните потребители и производството на различни услуги. Понякога тази процедура е критикувана, че не предоставя силни стимули за ограничаване на разходите. Виж регулиране с <i>норма на възвращаемост</i> .
Cost-of-living index Индекс на издръжката/разходите за живот	Сравнение на настоящите цени за типичен набор от стоки и услуги спрямо цените на същия набор от стоки и услуги в базов период.
Cost-oriented pricing Разходно ориентирано ценообразуване	Виж <i>ценообразуване въз основа на разходите</i>
Cost-plus pricing Ценообразуване разходи-плюс	Когато фирмата добавя определен процент <i>надценка (mark-up)</i> към средните разходи.
Costs of production Разходи за производство	<i>Общите разходи</i> се състоят от <i>постоянни</i> и <i>променливи</i> разходи. Общите разходи също така може да бъдат разделени на директни и косвени разходи. Виж <i>разходи</i> .
Cramming Натоварване (надуване) на сметка	Добавяне на услуги и такси към потребителска сметка, без знанието или съгласието на потребителя.
Cream-skimming Обиране на каймака	Когато цените са регулирани, някои цени може да включват големи надценки над разходите за определени потребителски групи. Потенциалните нови участници на пазара ще се насочат към тези потребители, които по настоящем заплащат високи цени (спрямо разходите за обслужването им). Новите участници на пазара ще „оберат каймака”.

Credit-rating
Кредитен рейтинг

Определен от финансова институция (напр. като Standard and Poor's) по отношение на кредитоспособността на дружество или правителствена организация, които издават облигации.

Critical value(s)
Критична стойност

Прагът за вземане на решение за резултата от статистически тест на нулевата хипотеза, зависи от нивото на значимост, при което тестът се извършва и дали тестът е едностранен или двустранен.

Cross-elasticity of demand
Кръстосана еластичност на търсенето

Равнява се на процентната промяна в търсенето на количества от продукт А разделена на процентната промяна в цената на продукта В. Ако стойността е положителна, продукт А е заместител за продукт В, тъй като повишаването в цената на продукта В повишава търсенето на количества от А. Ако стойността е отрицателна, продукт А е допълващ (комплементарен) за продукт В, а не заместител; тогава увеличение в цената на продукт В ще доведе до намалено търсене на количества от продукт А.

Cross-subsidy
Кръстосано субсидиране

Ценообразуване под *присъщите разходи /incremental costs* за даден пазар и покриване на тези загуби от положителни парични потоци от друг пазар. Журналистите понякога етикетират диференциалните надценки над присъщите разходи, като включващи кръстосано субсидиране, но тази *ценова диференциация*, може да отразява еластичност на търсенето, тъй като и двата типа потребители допринасят за покриване на съвместните разходи.

Current Cost
Настоящи разходи

Счетоводна практика, при която активите на фирмата се оценяват и амортизират в съответствие с настоящите разходи за подмяната им, като оперативния или финансов капитал на фирмата остава непроменен.

Current ratio
Текущ коефициент на ликвидност

Коефициент, който се получава от разделянето на текущите активи на текущите задължения. За да бъде добър индекс на финансовата стабилност, всички текущи активи на фирмата трябва да може да бъдат обвърнати в пари в брой веднага за покриване на текущите задължения. Текущият коефициент на ликвидност е общ тест за способността на фирмата да посрещне краткосрочните си финансови задължения.

Customer
Потребител

Всеки, който купува стока или услуга.

Customer charge Потребителска такса		(понякога се нарича такса за услугата) – повтаряща се такса за основни административни дейности, свързани с потребителската сметка към дадена комунална услуга: фактуриране, измерване, отчитане на потреблението. В повечето случаи, месечната <i>потребителска такса</i> е компонент на потребителската <i>минимална такса</i> .
Customer classes Класове /видове потребители		Групиране на потребителите в категории със сходни характеристики (напр. битови, промишлени, търговски, правителствени, обществени).
Customer premises equipment Оборудване в помещения на потребител		- оборудване, напр. като телефонен апарат, разположено в жилището или офиса на потребител, което не е част от <i>публичната телекомуникационна мрежа</i> , но директно или индиректно е прикрупено към нея.
Customer Value Потребителска стойност		Възприетите ползи минус възприетите жертви (като разноси на потребителя да за даден продукт). Нетната стойност ще бъде потребителски излишък.
Data transmission Трансмисия на данни (пренос на данни)		Трансфер на информация между отделни местоположения.
Deadweight loss Икономически загуби от неефективност		Мярка на икономическа неефективност вследствие на погрешно разпределение на ресурси за производство на твърде малко или твърде много от даден продукт. Общото <i>икономическо благосъстояние</i> се максимизира, когато цената се залага на нивото на пределните разходи, като по този начин се постига <i>ефективност на разпределението</i> .
Debentures Облигации Debt Дълг		Дългосрочни, с фиксирана лихва заеми на фирми под формата на <i>бонове</i> , обезпечени с общ кредит на фирмата, а не конкретни активи. Пасив или задължение под формата на бонове, заемни бележки или ипотeki, собственост на др. физическо лице или дружество, които трябва да бъдат заплатени на определена дата (падеж).
Decatherm, therm¹ Декатерм, терм		1 декатерм е равен на 10 терма или 1 млн. BTU (британски термални единици). 1 декатерм е равен на приблизително на 1 000 куб. фута природен газ.

¹ Бел. на пр.: Понятието „терм/ therm” (символ на изписване „thm”) е мерна единица от не-метричната система (не-международната система за мерни единици) за топлинна енергия равна на 100 000 британски топлинни единици (British thermal units (BTU)). Приблизително е равна на енергийния еквивалент на горене на 100 куб. фута (често се изписва като 1 CCF) природен газ.

Decommissioning
Извеждане от експлоатация

Извеждане на ядрено съоръжение от експлоатация, след прекратяване на неговата лицензия. След това собственикът е задължен да извърши екологични инвестиции, за да намали остатъчната радиоактивност до ниво, което позволява неограничено използване на този имот.

Decoupling
Разделяне/отделяне

Регулаторен процес за определяне на *общите приходи* на дружество за комунални услуги, които са му нужни за възстановяване на разходите за услугата. Разрешените приходи се различават от приходите от реалните продажби. Процесът се препоръчва от консервативните експерти (еколози) за ограничаване на стимулите за доставчиците да разширяват продажбите, за да увеличат печалбата. Виж *горна граница приходи*.

Decoupling of revenue and output
Разделяне на приходи и продукция

Виж *горна граница приходи*.

Decreasing returns
Намаляваща възвращаемост

Когато добавянето на променлив фактор на производството има като последица спад в пределния продукт. Резултат от фирмената експанзия за производството в краткосрочен план, когато капацитетът е постоянен. В определена точка започва намаляваща възвращаемост. При екстремна ситуация, общата продукция би могла дори да намалее при използване на допълнителни производствени фактори; подобен пример: увеличаването на броя на рибари на малка лодка причинява бъркотия и води до намален дневен улов (за всички рибари на лодката).

Decreasing returns to scale
Намаляваща възвращаемост от мащаба

Отразява разрастването на всички производствени фактори; дългосрочен феномен, ако продукцията се увеличи с по-малко от 10%, когато всички производствени фактори са увеличени с 10%, тогава се говори за намаляваща възвращаемост от мащаба.

Decreasing-cost industry
Индустрия с намаляващи разходи

Индустрия, която има намаляваща крива на предлагането в дългосрочен аспект

Deep discounting
Значителна отстъпка

Практика при продажбите, която предлага значително намаление на цената, в резултат на покупка на първоначален обем продукция.

Deflator /Дефлатор

Виж *дефлатор на БВП*.

Degree day
Градусоден

Има 2 типа, градусодни за отопление и за охлаждане; и 2та типа отразяват степента, до която дневната температура пада под или се дига над определена

граница, обикновено 65 градуса² по Фаренхайт (в САЩ). Температурните прогнози може да подпомогнат прогнозата за консумация на електроенергия за загряване или охлаждане. (65 градуса по Фаренхайт са 18,33 градуса по Целзий).

Demand
Търсене

В графичен вид се показва как търсенето количеството от дадена стока/услуга зависи от цената. По-общо казано, то отразява потребителските предпочитания и възможност за плащане. Измерено за даден период от време, търсенето се определя от дохода, вкусовете и цената на комплементарни (допълнителни) и заместителни блага, наред с др. фактори.

Demand curve
Крива на търсенето

Количеството от даден продукт, което потребителите имат желание и възможност да закупят на различни цени, изразено чрез графика. Нормалната крива на търсенето е намаляваща, защото търсените количества намаляват при вдигане на цените, ако приемем че потребителите имат постоянен доход.

Demand curve, movements along
Крива на търсенето, движения по

Движение по *кривата на търсенето* в резултат на промени на цената. Тези движения трябва да се разграничават от изместване на търсенето, което се дължи на промени в дохода или др. фактори.

Demand side management
Управление в зависимост от
търсенето

Консервационни мерки за ограничаване или смяна на графика за използване на електроенергия, така че размерът и броят на производствените съоръжения може да се намали; също така се използва за разработване на растеж на стратегическия растеж на товара.

Demand, annual maximum
Търсене, годишен максимум

Най-голямото търсене в рамките на предписан интервал от време за календарна година. Напр. при пазарите за електроенергия, това може да е в продължение на 15 минути.

Demand, annual system maximum
Търсене, годишен системен
максимум

Най-голямото търсене в системата през предписан интервал от време за календарна година.

Demand, average
Търсене, средно

Средно търсене за системата се определя чрез разделяне на общото потребление на броя времеви единици в даден интервал, напр. телефонни обаждания за месец или kWh на ден.

Demand, billing Търсене, фактуриране	Посоченото търсене в график на потреблението или договор, по който потребителят се таксува.
Demand, charge Търсене, таксуване / заплащане на потребен обем в зависимост от търсенето	Тази част от сметката за ток, която съдържа информация за консумацията към определен момент и фактурираните количества, съгласно приложимата схема за таксуване с промени в търсенето, в зависимост от обема потребена мощност, изразен в kW.
Demand, coincident Търсене, съвместно	Сумата от 2 или повече търсения на потребление, които възникват в един и същ интервал на търсене на потребление.
Demand, instantaneous peak Търсене, моментен пик	Търсенето, отчетено в момента на най-голямо натоварване на системата на дружеството за комунални услуги.
Demand, law of Търсене, закон на	Икономически закон - колкото е по-ниска цената на стока (или услуга), толкова по-голямо количество от нея се търси при равни други фактори.
Demand, maximum Търсене, максимум Demand-based pricing Ценообразуване на основата на търсенето	Най-голямото търсене за конкретен времеви период, напр. период на фактуриране. Цени, определени в зависимост от желанието на потребителите да плащат.
Demerit goods Неполезни стоки	Продукти, ценени от отделни потребители, които може да вредят на потребителите, напр. алкохол и тютюн.
Demographics Демография	Проучване на тенденциите при населението, включително размер на семействата, модели на живеене в градски/провинциални райони, разпределение по възраст на населението.
Dependability Надеждност	Характеристика, на която и да е система, която постоянно произвежда едни и същи резултати, за предпочитане изпълнявайки или надвишавайки своите спецификации.
Depreciation Амортизация / обезценка	Разходи, които са направени не за получаване на приход, а за обезпечаване на равномерната работа на производствено съоръжение/оборудване през цялото време на предполагаемия полезен живот на актива. Амортизацията не

представлява разход на парични средства, а счетоводен инструмент за разпределяне на разходите за целия срок на използване на физически актив.

Deregulation
Дерегулиране

Премахване на контролните механизми на даден пазар с цел да се подобри икономическата ефикасност; обикновено се разглежда като политика, ориентирана към предлагането.

Derivatives
Деривати

В енергетиката, този родов термин се отнася за специални ценни книги, включително опции, фючърси и форуърди.

Derived demand
Изчислено/производно търсене

Когато стоките и услугите са свързани (напр. автомобили и бензин), увеличение и намаление в търсенето на едната стока са свързани с другата; вторичното търсене се изчислява от първичното търсене.

Detailed Valuation Methodology (DVM)
Методика за подробно оценяване

Обяснение как текущите оценки на разходите са изчислени.

Developed countries
Развити страни

Тези, които имат високи нива на национален доход на глава от населението и сравнително големи третични (за услуги) сектори в икономиката.

Developing countries
Развиващи се страни

Тези, които имат ниски нива на национален доход на глава от населението и сравнително големи първични (земеделие и природни ресурси) сектори в икономиката.

Deviation
Девияция/отклонение
Dial tone
Сигнал/тон за набиране

Разликата между очакван и реален резултат.

Сигналят, който се чува при вдигната телефонна слушалка, като индикатор, че телефонът е свързан към телекомуникационната система и може да бъде използван.

Differentiated products
Диференцирани продукти

Стоки или услуги, които се различават от конкурентни стоки/услуги по редица характеристики, напр. опаковка, рекламиране или качество.

Digital Subscriber Line (DSL)
Цифрова абонатна линия

Обикновена телефонна линия, трансформирана във високо скоростна цифрова линия чрез семейство технологии, обозначаващи като DSL или xDSL. Тези линии може да поддържат бърз интернет достъп с видео или телевизионен канал при

поискване. Включват в себе си: ADSL (асиметрична DSL), SDSL (симетрична DSL), HDSL (висока скорост на данните DSL) и VDSL (много висока скорост на данните DSL).

Digital Subscriber Loop Multiplex (DSLAM)

Мултиплекс достъп до цифрова абонатна линия

DSLAM /мултиплексния достъп до цифрова абонатна линия/ се състои от мултиплекс и DSL модеми, необходими за извършване на DSL услуги чрез места за достъп, обслужвани от оператори на обмена (инфраструктурни оператори).

Digital transmission

Цифрово предаване

Комуникация, използваща двоични данни за изпращане на гласове, картини и др. информация през телефонни линии. Цифровото предаване има много по-голям капацитет от традиционния аналогов формат.

Diminishing returns

Отслабваща възвращаемост

Виж *намаляваща възвращаемост*.

Direct access

Директен достъп

Възможността на потребители на дребно да купуват електричество директно от пазара на едро, вместо чрез местното електроразпределително дружество. Виж също *конкуренция на дребно (retail competition)*.

Direct connection

Директна връзка

Допълнителна телефонна услуга, която директно свързва с желания телефонен номер при вдигане на слушалката, не е необходимо набиране на номер.

Direct costs

Преки разходи

Direct Load Control (DLC)

Пряко управление на напрежението/натоварването

на

Всички производствени разходи, съотносими към стока или услуга (отразяват причинната връзка с разходите).

Когато дружество за комунални услуги, уведоми потребител да намали ползването на електроуреди (за намаляване на търсенето на електроенергия). Обикновено такова нормирано потребление включва и финансов стимул за засегнатия потребител. Виж *управление на натоварването в системата*.

Directory

Директория/указател

Списък с телефонни номера и имена. Виж *жълти страници и бели страници* (тел. указател в САЩ).

Directory assistance

Справочна информация

Услуга на телефонна компания за справки на телефонни номера на абонати; също наричана „информация”.

Directory Assistance System (DAS)

Справочна телефонна система/служба

Справочна услуга от оператор.

Disaggregation Дезагрегация/ разделяне на съставни части	Функционално разделяне на вертикално интегрирано дружество за комунални услуги на по-малки единици (напр. производство, <i>диспечирание</i> , пренос и разпределение). Също така се отнася за “деинтеграция” и “дезинтеграция”. Виж също <i>продажба на собственост (divestiture.)</i>
Disbursement Изплащане	Плащане на парични средства.
Disclosure regulation Регулиране на предоставянето на информация	Регулаторни изисквания за <i>предоставянето на информация</i> . Това понятие също може да се отнася за прозрачност при <i>свързани</i> сделки (<i>сделки между свързани лица</i>).
Disclosures Предоставяне на информация	Печатна информация за условията, таксите, рисковете и пр.
Disconnection Изключване (от мрежата)	Прекратяване на телефонна услуга; също всяко прекъсване, с което завършва телефонно обаждане.
Disconnection notice Уведомление за прекъсване	Писмено уведомление, че се планира изключване на услугата.
Discount plan Предложение за намаление	Като опция се предлага план за таксуване на по-ниска цена за определена услуга. Има за цел намаляване на сметките, но и ограничение на употребата.
Discount rate Процент отстъпка / дисконтов процент	Сравнителна стойност на парична единица (напр. долар) в даден бъдещ момент и нейната настояща стойност.
Discounted cash flow Дисконтиран паричен поток	Метод на <i>оценка на инвестиция</i> , който разглежда моментът на получаването и плащането. Тъй като възвращаемостта от инвестиция се получава винаги в бъдеще, техниката на дисконтирания паричен поток използва „дисконтов процент” за определяне на нейната настоящата стойност.
Discriminating monopoly Дискриминационен монопол	Монополен доставчик, който прилага различни цени за различни потребителски групи, въз основа на различна ценова еластичност. Виж <i>ценова дискриминация</i> .
Diseconomies of scale Икономическа неефективност от мащаба /отрицателен ефект от мащаба	Увеличение на дългосрочните <i>средни разходи</i> , придружено с увеличаване на обема продукция.

Diseconomies of scope

Икономическа неефективност от обхвата / отрицателен ефект от обхвата

Мулти-продуктово производство от една фирма, което е по-малко ефективно от наличието на няколко фирми, специализирани в производството на отделен продукт.

Disequilibrium

Неравновесие

Състояние на дисбаланс, при който има тенденция за промяна. Напр. при *свръхтърсене* има неравновесна ситуация, която води до тенденция за увеличаване на цените.

Dispatch, Dispatching

Диспечерски контрол, диспечирание

Контролът за интегрирана електроенергийна система за планиране на транзакции с др. свързани електрически компании и възлагане на производството на определени производствени централи и др. източници на доставка, за да се осъществи най-надеждната и икономична доставка на определена територия в условията на променливо натоварване. Тази дейност оказва влияние на работата и поддръжката на високо волтови електропроводи, подстанции и оборудване, включително администриране на процедури по безопасност.

Distributed Generation

Разпределено производство

Производство на по-малки количества електроенергия, за покриване на местните (ниво подстанция) пикови натоварвания, като по този начин се измества необходимостта за модернизирание или изграждане на допълнителни местни линии/проводи за разпределение.

Distribution

Разпределение

Distribution channel

Дистрибуционен / разпределителен канал

Действие или процес на доставяне на електроенергия от подходяща точка на преносната система (обикновено подстанция) до потребителите.

Необходимата организация за разпределение/дистрибутиране на стоки и услуги, напр. търговците на едро, дистрибуторите и търговците на дребно са отделни етапи в разпределителния процес.

Distribution Company

Разпределително дружество

Дружество за комунални услуги, което отговаря за поддръжката и експлоатацията на разпределителната система, и което предоставя други услуги на крайните потребители. Виж *разпределително дружество за комунални услуги*.

Distribution line

Разпределителна линия

Една или повече вериги от разпределителна система, които работят на относително ниско напрежение в сравнение с далекопроводите / електропроводите.

Distribution of income

Разпределение на прихода/доход

Начинът по който, приходът/доходът се разпределя между домакинствата. Напр. най-ниските 20% от домакинствата, може да получават 10% от общия доход. Терминът може да се отнася за разпределение между факторите за производство.

Distribution service Разпределителна услуга	Мрежа от електропроводи и оборудване, която пренася електроенергията от преносната система до помещенията на потребителите.
Distribution utility (Disco) Разпределително дружество за комунални услуги	Електроенергийно дружество, което изгражда и поддържа разпределителни проводни, свързващи преносната мрежа с крайния потребител. То също така може да извършва и др. услуги, напр. агрегиране на потребители, закупуване на предлаганата електроенергия и нейната доставка до потребителите, издаване на сметки за потребителите, и възстановяване на разходите на производителите. Виж <i>разпределително дружество</i> .
Disutility Съкращаване на полезността	Ситуация, в която общата удовлетвореност от потреблението на допълнителни единици от дадена стока пада. Напр. допълнителния риск причинява съкращаване на полезността за повечето инвеститори, което води до неприемане на риска
Diversifiable risk Диверсифициран / разпределен риск	Риск, който може да бъде елиминиран от определени действия. Напр. специфичен за проект или фирма риск може да бъде елиминиран или чрез инвестиране в няколко проекта или чрез купуване на акции от няколко дружества.
Diversification Диверсификация /разнообразяване	Разширяване на гамата от стоки и услуги, предоставяни от дадена фирма.
Divestiture Продажба на актив	Разделяне на функциите на дадено дружество за комунални услуги, с цел промяна на собствеността на активите, свързани с тези функции. В електроенергетиката, най-често срещаната форма е отделяне на активите за производство, така че те вече не са собственост на акционерите, които притежават активите за пренос и разпределение. Виж <i>дезинтеграция</i> .
Division of labor Разделение на труда	Разделение на производствения процес на неговите съставни части и разпределяне на различни задачи между различни лица, групи или машини за повишаване на ефикасността. В съчетание със специализацията, тази дейност насърчава производителността.
Dominant carrier Господстващ доставчик	Телекомуникационна компания с достатъчен <i>пазарен дял</i> , за да има основна роля при определянето на цените.
Dominant firm Господстваща/доминантна	Дадена фирма може да работи относително независимо от своите конкуренти по отношение на ценови или продуктови решения. Доминацията трябва да се

фирма / дружество

оценява в контекста на степента на конкуренция на съответния пазар. Напр. господстващата фирма по правило не може напълно да игнорира реакцията на конкурентните ѝ фирми, включително дребни/крайни конкуренти. Такава фирма може да има голям дял от общите продажби, което ѝ позволява да задава цени за максимизиране на печалбите, докато отчита реакцията на предлагането от страна на по-малки конкурентни фирми (крайни конкуренти).

Dominant strategy

Доминираща/господстваща стратегия

Duopoly

Дуопол

Durable good

Стока за дълготрайна употреба

Стратегия, която е най-добрата (оптимална), независимо какво правят опонентите.

Пазар, доминиран от 2 фирми.

Такава, която се очаква да остане за дълготрайна експлоатация.

Earnings sharing

Разпределение / споделяне на печалбата

Форма на хибридно регулиране. С този механизъм, регулаторът позволява на оператора да задържи някаква част от печалбата от продажбата на продукт / услуга, като задължава оператора да даде остатъка на потребителите, чрез намаляване на цената, възстановяване или увеличаване на инвестициите в съоръжения или услуги.

Earnings

Печалба

Приходи минус разходи за продажба, оперативни разходи и данъци за даден период от време. Виж *нетен доход*.

E-commerce

Е-търговия

Купуване и продаване онлайн чрез интернет; също използване на компютърни технологии за ускоряване на транзакциите, за да станат по-ефикасни от производството до доставката.

Economic cost

Икономически разход

Разход на фирма за използване на икономическите ресурси при производството, включително алтернативните разходи.

Economic dispatch

Икономическо диспечирание

Пускане в експлоатация, спиране и разпределение на натоварването на отделни агрегати за отразяване на най-икономичното производство на електричество за потребителите. Виж *диспечирание*.

Economic efficiency principle

Принцип на икономическата ефикасност

Произвеждане на желаните стоки и услуги с възможно най-малко малко разходи. Терминът се отнася за оптимално производство и потребление на стоки и услуги, като цената е равна на пределните разходи.

Economic goods Икономически блага	Продукти и услуги, които се купуват и продават. Други ценни икономически блага, като чистия въздух не могат да участват в пазарния оборот.
Economic growth Икономически растеж	Увеличение на продукцията на стоки и услуги на дадена страна, обикновено измервано чрез промени в реалния <i>брутен вътрешен продукт</i> (БВП).
Economic rent Икономическа рента	Разликата между печалбата, която носи производствен фактор (неговата възвращаемост) и каква печалба е би трябвало да донесе, за да запази настоящата си употреба, т.е. приходите, които превишават неговата следваща най-добра алтернативна употреба.
Economic systems Икономични системи	Мрежа от организации, участващи в икономическата дейност на обществото; тези организации и свързаните с тях институционални рамки засягат производството и разпределението на стоки / блага и услуги.
Economic welfare Икономическо благосъстояние	Мярка за ползите от икономическа система за нейните участници. Напр. реалния <i>стандарт за живот</i> на глава от населението би бил индекс на икономическото благосъстояние. Благосъстоянието, получено в резултат на даден проект, би било разлика от общите ползи минус <i>общите разходи</i> за проекта
Economies of scale Икономии от мащаба	По-ниски дългосрочни разходи за единица продукт с нарастване на производствения капацитет, вероятно присъщо за по-големите фирми, които може да купуват на едро, да организират производството по-ефикасно, и/или да набират по-евтин капитал. Терминът включва правене на сравнения за нивата на продукция, в даден момент от време, след корекции на производствения капацитет.
Economies of scope Икономии от обхвата	Спестявания, които са резултат от съвместното производството на 2 или повече продукта или услуги.
Economy rate Икономична ставка/цена	Най-евтината ставка за международни телефонни разговори, която е налична в различни времеви периоди за страната на обаждане.
Effective exchange rate Ефективен обменен (валутен) курс	Среден обменен курс за валути на търгуващи по между си партньори, претеглен за да отрази важността на отделните държави в зависимост от търгуваните блага. Изразява се като индекс.

Effective yield (or rate of return) Ефективна доходност (норма на възвращаемост)	Процент възвращаемост, получен от инвестиции в облигации.
Efficiency Ефикасност	Икономическа цел за получаване на най-голямо задоволяване от определено количество ресурси; достига се, когато задоволяването не може да се повиши, чрез повишаване на производството на едно благо, за сметка на намаляване на производството на др. благо. Виж <i>разпределена ефикасност</i> и <i>ефикасност на производството</i> .
Efficiency criteria Критерии за ефикасност	Правила за оценка на дадено разпределение на ресурсите.
Efficient components pricing rule (ECPR) Правило за ефикасно компонентно ценообразуване	Методология, която адресира ценообразуването на достъпа чрез наблягане на алтернативните разходи на даден интегриран доставчик на достъп. Съответните алтернативни разходи ще зависят от пазарните условия, включително продуктовата диференциация и възможностите за байпас или заместване. При най-елементарната ситуация, ако традиционният оператор получава еднакви печалби от свързване и достъп с печалбите, които получава от продажби на продукта на дребно, то др. участници на пазара (конкуренти) може да навлязат на пазара, само ако са по-ефикасни от традиционния оператор при предоставянето на услугите на дребно.
E-government Е-правителство	Използването на технологии, по-конкретно компютърни и комуникационни разработки, като интернет цифрова телевизия и мобилни телефони за модернизиране и подобряване на услугите на местно и национално ниво.
Elastic Demand Еластично търсене	Ситуация, при която 1% промяна в цената води до повече от 1% промяна в търсенето на количества от дадена услуга/продукт. Еластичността е мярка за чувствителност.
Elasticity Еластичност	Чувствителност; степента до която 1 променлива (напр. търсено количество) е чувствителна към промяна на др. променлива (напр. цена).
Elasticity of demand Еластичност на търсенето	Чувствителност на търсените количества спрямо промяна в дадена променлива, напр. цена, цена на заместващ продукт/услуга, или който и да е друг продукт/услуга или доход.

Elasticity of supply
Еластичност на предлагането
Electric meter
Електромер

Чувствителност на предлаганото количество спрямо дадена промяна в цената.

Устройство, което измерва количеството електроенергия, което е използвал даден потребител. Основните видове са: електромери (отчитат потреблението в киловатчас), устройства, отчитащи търсенето (измерват пиковото натоварване); устройства, отчитащи търсенето през интервали (записва натоварването през определен интервал от време), както и устройства, отчитащи времето на използване (позволява използването на различни цени, за използваното електричество през различни периоди от денонощието).

Electric supplier
Доставчик на електроенергия

Доставчик, получил лицензия от регулаторна агенция за предоставяне на услуги по производство на електроенергия, която след това се доставя на потребителя от електроразпределително дружество. Дейността за продажба на дребно, често е обвързана с отчитане, фактуриране и договаряне с производителите.

Electric utility
Комунално дружество за
електрическа енергия
Electricity service
Електроенергийна услуга

Всяка организация, общинска или държавна агенция, с монополен *франчайз*, която продава електроенергия на краен потребител.

Предоставяне на електроенергия чрез мрежа от централи за производство, необходими електропроводи и оборудване за производство или закупуване на електроенергия и доставянето ѝ до местната разпределителна система (пренос).

Electricity trade
Търговия с електроенергия

Планирани, регулярни потоци активна мощност между държавите, със заплащане на внесената електроенергия и транзитни услуги, въз основа на подписани договори за експорт, импорт или транзит на електричество.

Embedded costs exceeding market prices (ECEMP)
Вменени разходи, надвишаващи
пазарните цени

Разходи, свързани с инвестициите, които дружество за комунални услуги е задължено да направи съгласно регулаторно или договорно задължение. Също така разходите, отразени в цените на основата на разходите, които надвишават пазарните алтернативи. Тези разходи стават „*невъзстановяеми разходи*“, когато надвишават сумата, която може да се възстанови чрез продажба на активите. Дали тези разходи трябва да се възстановяват на акционерите в дружество за комунални услуги е проблематичен регулаторен въпрос. *Преходните разходи* са *невъзстановяеми разходи*, за сметка на потребителите, обслужвани от дружеството за комунални услуги, като такса или допълнителна такса, когато активът е продаден или отделен от вертикално интегрирано дружество за комунални услуги. Виж *преходни конкурентни разходи*.

Energy Енергия	Капацитет за работа; за дружествата за комунални услуги препратка към електроенергията, която се измерва в киловатчас за определен период от време.
Energy charge Такса електроенергия	Част от сметка за комунални услуги, която отразява фактурирана или консумирана електроенергия.
Energy conservation Икономия/запазване на енергия	Дейности, свързани с намаляване на потреблението на електроенергия включително инвестиции в енергийно ефективни уреди и оборудване.
Energy costs Енергийни разходи	Разходи, свързани с производството и преноса на електроенергия.
Energy efficiency Енергийна ефективност	Използване на по-малко електроенергия за осъществяване на една и съща функция. Понятието „ <i>икономия на електроенергия</i> ” има различно значение, тъй като предполага „правене без”, въпреки че журналистите използват 2 ^{та} термина взаимозаменяемо.
Energy, off-peak Електроенергия, извънпикова	Електроенергия, доставяна по време, определено от доставчика, когато търсенето в системата е относително ниско, и съответно <i>допълнителните разходи</i> са също ниски.
Energy, primary Енергия, първична	Електроенергия, получавана от доставчика (електроенергийното дружество) на дружеството за комунални услуги.
Energy, secondary or supplemental Енергия, вторична или допълнителна	Енергия получавана от др. доставчици, различни от електроенергийно дружество (неенергийни дружества).
Enterprise Предприемачество	Предприемачески умения, особено способността да се идентифицират нови продукти или пазари, поемане на рискове и създаване на печалба.
Entrepreneurs Предприемачи	Хора, които поемат рискове от производството и очакват печалба.
Entry Вход, навлизане в индустрия	Когато нови фирми навлизат в дадена индустрия. Барьерите на входа може да затруднят (или оскъпят) производството на нова фирма при някои индустрии.
Environment Околна (обкръжаваща) среда	Съвкупността от обкръжаващи условия и обстоятелства, които засягат растежа и развитието. Често терминът се използва физически характеристики на географска област: вода, въздух, земя – включително екологичните отношения.

Environmental economics

Икономика на околната среда

Изучаване на това, как икономическите и екологичните въпроси си взаимодействат по между си, включително начини за намаляване на замърсяването, и анализ на невъзобновяемите източници.

Equal access

Равен достъп

Отнася се за способността на различни потребители да получат мрежови услуги при едни и същи условия. В случая на телекомуникациите, това е способността на потребителите да изберат своя телефонна компания за междуселищни разговори и предоставяне на еднаква възможност на всички междуселищни телефонни компании да обслужват потребители.

Equilibrium

Равновесие

Състояние на баланс, при който не се очаква тенденция за промяна. Виж *неравновесие*.

Equilibrium price

Равновесна цена

Equilibrium rate of interest

Равновесен лихвен процент

Отсъствие както на *недостиг* така и на излишък на даден пазар, тъй като предлаганите количества са равни на търсените количества.

Лихвен процент, при който сумата пари, която търсят заемателите е равна на това, което заемодателите са готови да предложат.

Equities

Акции

Друга дума за акции (дялове); обикновените *акции* на публични дружества, които дават пропорционално право на собственост от капитала на държателя на акциите.

Equity (fairness) criteria

Критерии за участие (справедливост)

Социалната целесъобразност на определено разпределение на ресурси. Препратката може да включва *процесуална справедливост* (равен достъп до процеса на вземане на решение) или *разпределителна справедливост* (по отношение на влиянието върху тези с различни доходи – и по-конкретно върху най-бедните).

Equity principle

Принцип на равенство

Essential Facility

Съществено (основно) съоръжение

Идеята или концепцията за икономическа справедливост. Виж *критерии за участие (справедливост)*.

Съоръжение или инфраструктурен компонент, смятан за необходимост, ако конкурент иска да навлезе на пазара. Ако потенциални конкурентни фирми нямат достъп до компонента, разходите за дублиране на компонента може да се разглеждат като възпрепятстващи. Разбира се, автоматичното изискване към традиционния оператор на пазара да предостави на конкурентите достъп до този компонент на много ниска цена може да служи като възпиращ фактор за конкурентите да инвестират първоначално в създаване на тези съоръжения. Виж *правило за ефикасно компонентно ценообразуване* (ECPR).

Essential requirements
Съществени (основни) изисквания

Условия, наложени по отношение на създаването, функционирането и/или предоставяне на мрежова услуга. Те може да включват сигурност на експлоатацията на мрежата, поддържане на целостта на мрежата, защита на данните, защита на околната среда, ефикасно използване на честотния спектър (при телекомуникациите) или стандарти за обществено здраве (при *водоснабдителните и канализационни системи*).

Ethics
Етика

Мотивация, въз основата на идеите за правилно и грешно; философско изследване на морални ценности и правила. Някои принципи, като честност и избягване на експлоатацията са широко приети в общия морал на много общности.

Evening rates
вечерна тарифа/ставка

Тарифа/ставка, таксувана от телефонна или електрическа компания за услуга, използвана след приключване на работния ден (често от 17,00 до 23,00 ч., от неделя до петък). Тези „промеждутъчни ставки” са по-ниски от дневните ставки/тарифи, но по-високи от нощните ставки/тарифи или тарифите за почивните дни. Виж *диференцирани ставки/тарифи в зависимост от времето, в което се използва услугата* (Time-of-use (TOU) rates).

Ex parte communication
Едностранна комуникация

Не публична комуникация (обръщение) само от едната страна по отношение на съществен въпрос в правителствена регулаторна процедура. Комуникацията е насочена до длъжностно лице, което ще вземе решение по въпроса, така че такова взаимодействие намалява прозрачността в процеса на вземане на решение.

Excess demand
Излишък на търсенето / свръх търсене

Ситуация, при която потребителите искат да закупят по-големи количества, отколкото производителите са готови да продадат на настоящата цена. Това води до тенденция на увеличаване на цената, докато не се прояви някаква форма на ценови контрол (и съответен механизъм за определяне на дажби).

Excess supply
Излишък на предлагането / свръх предлагане

Ситуация, при която производителите са готови да продават по-големи количества, отколкото потребителите имат желание да закупят на настоящата цена. Това води до тенденция на намаляване на цената, докато не се прояви някаква форма на ценови контрол (и съответен механизъм за поддържане на цена).

Exchange control
Валутен контрол

Правителствена политика, която засяга обема на чуждестранна валута, достъпен за месните фирми.

Exchange economy
Икономика на обмена

Пазар, който се характеризира с търговия между потребителите.

Exchange rate Обменен курс	Цената на една валута, изразена чрез друга. Обмените курсове може да бъдат фиксирани (стойности, зададени от правителството) или плаващи (стойността се променя съобразно пазара). По-общо терминът се отнася за цена, на която една стока се търгува за друга стока.
Exchange rate parities Паритет на обменния курс	<i>Обменни курсове</i> изразени чрез злато, долари, или евро.
Executive compensation Компенсация на ръководството	Всички форми на заплащане, включително заплати, акции и дялове от дружеството и др. индиректни финансови облаги, които се предоставят на директорите и др. членове на висшето ръководство.
Exempt wholesale generators (EWGs) Освободени производители на електроенергия на едро (от определени задължения)	Създадени са по силата на американския закон за енергийна политика от 1992 г., тези предприятия са освободени от определени финансови и правни ограничения, предвидени в закона за холдингови комунални дружества от 1935 г.
Expenses Разходи	Всеки разход за правене на бизнес, в резултат на дейности, генериращи приходи.
Extension Вътрешен телефон	Допълнителна телефонна линия или изход.
Extent of a market Размер на пазара, обхват	Пазарни граници от гледна точка на географски и асортиментен обхват на стоките, произвеждани и продавани на територията.
External benefits Външни ползи	Външни преимущества от производството или консумацията, които са безплатни за получателите; напр. гледка от добре поддържана градина. Тези ползи са достъпни за тези, които не произвеждат или купуват стоката. Ако се добавят към <i>личните ползи</i> ще се получи съвкупни обществени ползи.
External constraints Външни ограничения	Фактори, които влияят на икономическото поведение, но са извън контрола на потребителя или фирмата.
External costs Външни разходи	Отрицателни външни ефекти за производството или потреблението, за които не се изплаща компенсация, напр. замърсен поток/река, който вреди на здравето на хората, живеещи в близост до него. Ако тези разходи се прибавят към <i>личните/частните разходи</i> ще се получи съвкупни обществени разходи.

External debt Външен дълг	Общият размер на частния и публичния външен дълг, който се дължи от една страна.
External diseconomies of scale Външни икономически неефективности от мащаба	По-високи дългосрочни <i>средни разходи</i> за фирма, в резултат на нейно разширяване. Те може да произтичат от повишени цени на недостатъчни (оскъдни) ресурси, когато производствените нива са високи (парична неефективност).
External growth Външен растеж	Фирмен растеж чрез придобиване (сливания и поглъщания).
External shocks Външен шок	Неочаквани, нежелани промени отвън за дадена икономика; напр. война или рязко изменение на цената на дадена стока.
Externalities Външни фактори	Външни ефекти за производството или потреблението, за които не е извършено плащане. Те може да са положителни или отрицателни. Виж <i>външни разходи</i> и <i>външни ползи</i> .
Factor cost Стойност на производствените фактори	Стойност (цена) на ресурс, като фактор на производство. Терминът може да се използва за обозначаване на стойност на продукцията, измерена чрез стойността на производствените фактори, които са използвани за производството ѝ.
Factor market Пазар на факторите за производство	Пазарът за продажба и покупка на ресурси, необходими за производството, напр. труд, капитал и пр.
Factor mobility Мобилност на факторите за производство	Способността на входните ресурси (производствени фактори) да се движат (географски или между фирми или сектори) или да бъдат използвани в алтернативни производствени дейности (напр. трудова мобилност).
Factors of production Фактори на производство	Необходимите ресурси за производство, обикновено класифицирани като земя (всички природни ресурси, минерали и др. суровини), труд (всички човешки ресурси), капитал (всички ресурси, създадени от човека), предприемачество и предприемачески умения. Икономическия темп на растежа ясно се повлиява от качеството и количеството на неговите производствени фактори.
Fair Value Справедлива стойност	Остойностяване в съответствие стандартизирана методология, която се счита за приемлива от всички страни, участващи в транзакцията. Стойността ще зависи от всички предварителни условия и очаквани обстоятелства.

Fairness, distributional outcome Справедливост, разпределителна (дистрибутивна)	Виж <i>равенство</i> . Терминът се използва по отношение на влиянието върху тези с различни доходи – особено върху бедните.
Fairness, procedural Справедливост, процесуална	Степента, до която са разработени процедури в резултат на справедлив процес, където процедурите са прозрачни и е способствано публично участие; такава яснота и достъпност характеризира откритите регулаторни процеси. Обществени обсъждания или срещи са добре разгласявани, а произвол от страна на регулатора е недопустим.
Fiber optics Оптичен кабел	Комуникационна технология, която позволява светлината да пътува през тънки като косъм стъклени влакна и по този начин повишава <i>преноса на данни</i> през кабел с малък диаметър.
Field trials Полеви тестове	Тестване на продукт от малка група потребители за преценяване на неговата ефективност или най-добрия маркетингов подход.
Final customer (end user) Краен потребител	Битов (семейство) или стопански (организация) потребител, който купува услугата (напр. електроенергия) за собствено потребление.
Financial economies of scale Финансова икономия от мащаба	Способността на големи фирми да заемат пари, при по-изгодни условия, отколкото малките фирми.
Financial institutions Финансови институции	Фирми или организации, предлагащи редица финансови услуги, включително заеми, депозити и възможности за търгуване.
Financial intermediaries Финансови посредници	Лица, които насочват (канализират) финансовите средства между хората и институциите, които искат да заемат или да дадат в заем пари. Такива организации може да предлагат пакети или агрегати от финансови продукти.
Financial statements Финансови отчети	Събирането на фирмена счетоводна информация, включително <i>отчет за дохода, баланс</i> , и <i>отчет за паричните потоци</i> . Те се одитират, за да се провери дали се прави подходящо разделение на направленията на дейност, в съответствие с регулаторните забрани за несправедливо кръстосано субсидиране и изискването цените да бъдат формирани, на основата на справедливо разпределяне на разходите и да се прилагат без дискриминация.
Firm obligation Твърд ангажимент / задължение	Ангажимент на електрическа компания да доставя електроенергия или да поддържа капацитет за определен период от време.

Fixed costs Постоянни разходи	Разходи за производство, които са независими от нивото на произведената продукция, напр. административно управление, връщане на заеми.
Fixed input Постоянни производствени фактори	Производствени фактори, които не може да бъдат променени в краткосрочен аспект.
Fixed interest securities Ценни книги с постоянна доходност	Инвестиции, които носят постоянна годишна лихва, напр. <i>облигации</i> , издадени от фирми или правителства.
Fixed proportions production function Производствена функция с постоянно съотношение	Функция, която изисква определена и непроменяща се комбинация от труд и капитал за производство на дадено ниво продукция. Няма възможност за компромиси (използването на по-малко труд и повече капитал също намалява новото на продукция).
Fixed publicly available telephone services Постоянни (фиксиращи) обществени телефонни услуги	Основни телефонни услуги (национални и международно обаждане, спешна помощ, справки, които не включват допълнително заплащане), които са достъпни до крайните потребители на постоянни места.
Fixed-weight index Индекс с постоянно тегло	<i>Индекс на разходите за живот</i> с количества стоки и услуги, които се запазват постоянни.
Flat rate service Услуга с единна ставка (фиксирана)	Основна телефонна услуга, която позволява неограничен брой местни обаждания за фиксирана месечна тарифа.
Floating exchange rates Плаващи валутни курсове	Валутни курсове, определени от купувачите и продавачите, а не от правителството, така че външната стойност на валутата се вдига и пада в зависимост от търсенето и предлагането на пазара за чуждестранна валута.
Flowgate Транзитен поток	Транзитният поток е специална линия, набор от линии или комбинация от линии и др. преносни активи за пренос на електроенергия, които свързват 2 възела (накладки) в енергийната система, през които протича електричество.

Flowgate price
Цена на транзитен поток

Цената за транзитния поток кореспондира със свързаните разходи за използване на транзитния поток за придвижване на електроенергията между 2 възела в системата, когато транзитния поток се използва за капацитет. Свързаните разходи за използване на транзитния поток за капацитет са равни на разликата между разходите за неограничено диспечирание и необходимото диспечирание за намаляване на натрупването във транзитния поток.

Forecasting
Прогнозиране

Правене на прогнози за бъдещи резултати (напр. ефективност на бизнеса или търсене) въз основа на пазарни проучвания. Статистическите анализи се използват за идентифициране на функциите, свързани с др. променливи към зависима (прогнозирана) променлива.

Foreign direct investment
Чуждестранни директни инвестиции

Инвестиции в др. държави, които създават производствен капацитет, т.е. инвестиции във физически активи, а не във финансови инструменти.

Form of Regulation
Форма на регулиране

Цените може да бъдат определяни и коригирани въз основа на редица подходи, включително норма на възвращаемост, горна граница цени, горна граница приходи и хибридно регулиране. Множество инструменти, включително сравнителни анализи, може да се използват за задаване на цели/целеви показатели за изпълнение на фирмите. Освен цената, качеството на услугата (включително надеждност), разширяването на капацитет, и др. елементи може да бъдат обхванати от регулаторен надзор.

Formal complaint process
Формален процес за разглеждане на жалби

Специална процедура за решаване на оставащи различия, след като *неформалната процедура по разглеждане на жалби* не е дала удовлетворяващи резултати за потребителя.

Formula
Формула

Уравнение или правило, което свързва променливи една към друга. Напр. формулата за търсене, изразена математически, би включвала коефициенти за цената и др. независими променливи, показвайки как търсеното количество зависи от стойността на тези др. променливи.

Forward exchange rate
Форуърден обменен курс

Договорена ставка за покупка на чуждестранна валута, във фиксиран бъдещ момент; участването в такава дейност може да включва *хеджинг* (застраховане) или да бъде чисто спекулативно.

Forward integration Форуърдна интеграция напред	Присъединяване на фирми, които са позиционирани на различни етапи от производствената верига. Напр. при интеграция напред, фирма, която е разположена в началния стадии (добив на суровина) може да интегрирана (закупи) фирма, транспортираща суровината. Ако спедиторската фирма закупи добивна фирма, това е пример за <i>обратна интеграция</i> .
Forward market Форуърден пазар Franchise Франчайз	Тази част от валутния пазар, която договоря валутата да бъде закупена или продадена в бъдеще. Вид бизнес организация, която позволява използването на търговско наименование или продукти от др. търговски обекти, които закупуват права за използването им, но не и за тяхната собственост.
Franchise service territory Територия на франчайзингова услуга	В случая на монопол, предоставящ комунална услуга, географската област не може да бъде обслужвана от др. оператор. Навлизането на пазара е ограничено от регулация.
Free entry (exit) Свободен вход/достъп (изход)	Липса на бариери за навлизане или излизане на една фирма в дадена индустрия.
Free riders Свободни ездачи / гратисчии / потребители, които получават услугата неправомерно	Потребители, който се ползват от стоки и услуги, без да заплащат, тъй като достъпът не може да бъде лесно ограничен, напр. съседни фирми, които се възползват от частните охранителни патрули, заплащани от др. фирма.
Fuel charge Такса, гориво Fuel cost adjustments Корекции на разходите за гориво	Ставка, таксувана на киловатчас или куб. фут за покриване на разходите за гориво за производство на електроенергия. Корекция на потребителската сметка, когато действителните разходи за гориво на генериращите станции на доставчика варират от предварително определените разходи за единица. Такива корекции биха били част от преразглеждането на цени за определен времеви период.
Full capacity Пълен капацитет	Състоянието се постига, когато фирма или икономика не може да произвежда повече с наличните ресурси. Напр. инсталация за производство на електроенергия има максимално количество (обем), което може да произведе за час.
Full cost pricing Ценообразуване на базата на пълно покриване на разходите	Ценообразуване, което разпределя <i>постоянните разходи</i> между всички продавани стоки или услуги.

Fully allocated cost (FAC) / Fully distributed costs (FDC) Напълно разпределени разходи	Счетоводен метод за разпределяне на всички разходи между различните продукти и услуги, произвеждани от фирмата; следователно те може да включват разходи, които не са директно свързани с даден продукт
Futures market Фючърсен пазар, бъдещ	Пазар на договори за доставка на стоки в бъдещ конкретен момент и на конкретна цена; цената, често се основава на търг или в съответствие с пазара. Фючърсният пазар, като цяло, е стандартизиран, борсово-търгуван и правителствено регулиран механизъм за <i>хеджиране</i> срещу промени на цените.
Gas, natural Газ, природен	Често се среща, заедно с петрола, в порести геоложки формации под повърхността на земята; природният газ е смес от въглеводородни и невъглеводородни газове, предимно метан.
GDP deflator Дефлатор на БВП	Индексна стойност, която премахва ефекта на инфлацията върху БВП; изчислява се като общият вътрешен доход се дели на дефлатора и се умножава по 100. БВП е съкращение за брутен вътрешен продукт.
Gearing ratio Коефициент на използване на заемни средства	Също така се нарича <i>финансов ливъридж/задлъжнялост</i>. Изчислява се като дългосрочния дълг се раздели на сбора от собствен капитал и дългосрочен заем и се умножи по 100; коефициентът на използване на заемни средства отразява процента капитал, достъпен за предприятието, който се финансира от дълг и дългосрочни договорености. Най-общо колкото е по-висок този коефициент, толкова е по-голям риска. Този термин се използва във Великобритания за финансова задлъжнялост.
Generation dispatch and control Диспечерско управление на енергийното производство.	Агрегиране и диспечизиране на производството от различни производствени станции, и осигуряване на резерв и <i>надеждност на услугата</i>. <i>Спомагателните услуги</i> включват осигуряване на реактивна мощност, контрол на честотата и натоварването. (виж <i>електроенергиен пул</i> /PoolCo и power pool).
Generation, generating plant electric power Производство, електростанция, електроцентрала	Производство на електроенергия в голям обем в рамките на една централа. Електроцентралата се състои от 1 или повече блокове, като всеки от тях има отделен турбинен генератор. Турбинните генератори (турбините са директно свързани с генераторите на електрическа енергия) използват пара, вятър, горещ газ или падаща вода, за да генерират/произвеждат енергия.

Geographically averaged prices
Географски средни цени

Цени, определени от средните разходи за мрежовите елементи в голям район, така че потребителите от различни области на този район да плащат едни и същи цени.

Giffen good
Стока на Гифън

Рядък вид потребителска стока, при която повишаването на дохода на потребителите всъщност намалява търсенето на стоката. Стоката на Гифън е екстремна форма на *малоценна стока* (*inferior good*). Тя възниква, когато ефектът на дохода е противоположен и превишава *ефекта на заместване*.

Gigawatt (gW)
Гига-ват

1 гигават е равен на 1 милиард (1 000 000 000) вата; 1 милион (1 000 000) киловата; или хиляда (1 000) мегавата.

Gigawatt-hours (gWh)
Гигават-час

1 гигаватчас е равен на 1 милиард (1 000 000 000) ватчаса; 1 милион (1 000 000) киловатчаса или хиляда (1 000) мегават-часа.

Gini coefficients
Коефициент на Джини, индекс на Джини

Прецизен начин за измерване на позицията на кривата на Лоренц, характеризиращ степента на неравенство между компонентите.

Glide Path
Плъзгаша пътека / плавна траектория на цената

В случая на регулиране чрез горна граница на цени, траекторията на цената може да бъде определена от регулаторния орган. Вместо еднократна корекция на цената (с голяма промяна), регулаторът може да определи ценова траектория в течение на времето, така че дружествата да получат подходящи сигнали за бъдещо намаляване на разходите и инвестициите. Виж *траектория на горна граница на цени/установяване на пределна цена*.

Governance
Управление

Правила, процеси и поведение, което влияят на начина на вземане на решение (упражняване на власт), особено по отношение на откритост, участие, *отчетност*, ефективност и съгласуваност.

Government franchising
Правителствен/държавен франчайзинг

Процес, при който държавата избира и извършва мониторинг на организация, отговаряща за доставянето на услуги в дадена географска област.

Government intervention
Правителствена / държавна намеса

Държавни политики, които засягат работата на даден пазар, напр. контрол на цените.

Grace period Гратисен период	Период от време, през който има определена гъвкавост или липса на наказания, напр. времеви период, през който нови потребители на телефонни услуги може да изберат първоначален доставчик на междуселищни или международни разговори, без да бъдат таксувани от месната телефонна компания.
Green power, green pricing Зелена енергия (от възобновяеми източници), ценообразуване	Допълнителна услуга, обикновено на по-висока цена, за енергия, произведена от възобновяеми източници, като вятъра и слънцето.
Grid Мрежа	Система от взаимосвързани електропроводи и генератори, която се управлява по начин, който да задоволи потребностите на свързаните потребители в различни точки на мрежата. Независимото дружество, отговарящо за експлоатацията на мрежата, понякога се нарича <i>мрежово дружество (gridco)</i> .
Grid code Мрежови кодекс	Документ, който съдържа минимални технически норми, които уреждат поддържането на мрежовата стабилност, сигурност и <i>надеждност</i> , който е задължителен за всички участници на пазара. Такъв документ се подготвя от оператора на преносната система (ОПС/ TSO) и се одобрява от регулаторен орган – регулаторна агенция, или министерство, което представлява правителството на страната, в която е разположен ОПС.
Gross domestic product (GDP) Брутен вътрешен продукт (БВП)	Мярка на общата стойност на всички стоки и услуги, произведени от дадена страна за определен период от време, обикновено 1 година, с изключение на нетни доходи, получени на територията на др. страни. Може да бъде изразен като обща сума на доходите, разходите или продукцията.
Gross investment Брутна инвестиция	Общи инвестиции, без отчитане на амортизацията.
Gross national product (GNP) Брутен национален продукт (БНП)	Мярка за световна икономическа дейност на гражданите на една страна. Разликата между БНП и БВП е стойността на нетните доходи, получени на територията на др. страни.
Hard loan Твърд заем	Заем по пазарните лихвени условия, без да предлага никакви отстъпки (или косвени субсидии) на длъжника. Срокът (редът) и условията се основават на предполагаемите финансови рискове, свързани с организацията или държавата, получаващи заема.

Hearings
Обществени обсъждания

Регулаторните комисии често инициират процедури за изслушване на фактите и доказателствата от различните страни, които ще бъдат засегнати от решението на комисията. Те насрочват сесии за обсъждане, които предоставят възможност на гражданите за участие в процеса, и прозрачност на вземането на решенията. Някои комисии възприемат почти съдебен подход към регулаторните процедури, докато други имат по-неформални механизми за определяне на правила.

Hedging
Хеджиране

Покупка или продажба на фючърсни договори като защита от загуба, свързана с колебания на цената.

Hedging contracts
Договори за хеджиране

Договори, които определят бъдещи цени и количества на стоки (напр. електроенергия), независимо от краткосрочния пазар. *Деривати (производни)* може да се използват за тази цел. (Виж *договори за разлики, фючърсни пазари и опции*) / *contracts for differences, futures market, and options*

Holding company (electric utility)
Холдингова компания, дружество (електроенергийно дружество)

Най-общо, дружество-майка, което пряко или косвено притежава основния дял или всички ценни книжа с право на глас (като обикновени акции) от едно или повече електроенергийни дружества, разположени в даден регион. Съгласно американския Закон за холдингови комунални дружества от 1935 г., холдингова компания е „която и да е компания, която ... притежава, контролира... 10 или повече % от неизплатените ЦК с право на глас от публично дружество за комунални услуги”.

Holiday rates
Ставки за почивните дни

Намалени ставки за използване на услугата през почивните дни, когато търсенето може да бъде по-слабо. Напр. по-ниски ставки за междуселищни и международни разговори за дадени почивни дни, определени поотделно за всяка телефонна компания.

Horizontal equity
Хоризонтално равенство

Справедливост по отношение на еднакво третиране на различни хора при идентични обстоятелства.

Horizontal integration
Хоризонтална интеграция

Сливане на 2 компании от една и съща индустрия и на един и същ етап от производството.

Horizontal merger
Хоризонтално сливане
Horizontal network
Хоризонтална мрежа

Сливане на 2 компании на един и същ етап от производството.

Част от електропреносната система на дадена страна, която значително е повлияна от трансграничния обмен.

Household income
Доход на домакинство
Human capital
Човешки капитал

Общия доход, получен от всички домакинства в една икономика, значителна част от общото ниво на националния доход.
Уменията, креативността, знанията и опита на работниците.

Hybrid Regulation
Хибридно регулиране

Подходи за регулиране, комбиниращи характеристики от няколко регулаторни системи. Виж *хибридни регулаторни системи*.

Hybrid regulatory systems
Хибридни регулаторни системи

Смес от различни видове планове за стимулиране – напр. разходите за услугата в диапазона на възвращаемостта, но горна граница цени за др. диапазони. Алтернативно – използване на *сравнително регулиране (регулиране по критерии)* при създаването на горна граница цени.

Hydroelectric generator
Хидроелектроцентрала /
Водна електрическа централа
(ВЕЦ)

Система за производство на електричество, която се захранва от падаща вода. Специален вид, наречен помпено-акумулираща водноелектрическа централа (ПАВЕЦ) работи като помпено съоръжение-хранилище с 2 резервоара, т.е, в рамките на денонощието, когато търсенето е по-малко и електричеството е по-евтино, се използва електричество да се изпомпва водата нагоре до резервоар, а когато търсенето на електроенергия е по-високо и по-скъпо, водата от този резервоар се пуска през хидроелектроцентралата до долния резервоар.

Hyperinflation
Хиперинфлация

Много високи стойности на инфлация, които може да създадат големи икономически проблеми и политическа нестабилност. За капиталово интензивните индустрии, голямата несигурност по отношение на инфлацията намалява стимулите за инвестиране.

Imperfect competition
Несъвършена конкуренция

Ситуации, при които *равновесната цена* не е резултат от безличните сили на предлагането и търсенето, а се дължи на взаимодействието на относително големи конкуренти. Тя е резултат от пазарни структури, които се характеризират с *пазарни бариери /barriers to entry/* и диференцирани продукти.

Import controls
Контрол на вноса

Правителствено наложени мерки, които ограничават навлизането (вносянето) на чуждестранни стоки в дадена страна.

Import prices
Цени на вноса

Цени на внесените стоки.

Import restrictions Ограничения на вноса Imports Внос	Ограничения по отношение покупката на вносни стоки, напр. квоти и тарифи. Стоки, услуги и капиталови активи, купени от чужбина.
Imputed income Приспадат/вменен доход	Доход, определен на базата на алтернативните разходи.
Inadequacies of information Неадекватност на информация	Ограничения в наличната информация (включително данни и предположения относно прогнози). Най-общо информацията е непълна (в сравнение с идеалната база данни), но когато е и невярна, неадекватността започва да има значително отражение върху решенията. Виж <i>информационна асиметрия</i>.
Incentive effect Стимулиращ ефект	Резултат, основан на разработена политика, която набляга на награди и наказания, напр. полагане на по-големи усилия (от страна на работниците), чрез предлагане на бонуси за постигнати цели
Incentive efficiency Ефикасност на стимулите	Приемане на подходяща структура на награди и наказания, въз основа на налична информация.
Incentive Regulation Регулиране чрез стимули	Регулиране, което насърчава определен вид корпоративно поведение. Някои видове стимули може да имат негативен ефект – да възпрепятстват намаляването на разходите. Виж <i>регулиране, основано на стимулите</i> (incentive-based regulation) и <i>регулиране, основано на резултати</i> (ratemaking regulation).
Incentive-based regulation Регулиране, основано на стимули Inclining block tariffs Нарастващи блокови тарифи	Съзнателно използване на награди и наказания за насърчаване на добро изпълнение. Виж <i>регулиране, основано на резултати</i> /performance based ratemaking. Единичните цени са постоянни за определен обем потребителска консумация, но след това нарастват при по-високи нива на потребление. Използват се от някои ВиК оператори и електроразпределителни дружества. Напр. цената за kWh е 3 цента/kWh за първите 200 kWh месечно, и 5 цента/kWh в обхвата 201-500 kWh, а след това 8 цента/kWh.
Income distribution Разпределение на дохода	Виж <i>разпределение на прихода/дохода</i>
Income elasticity of demand	Процентно изменение в търсеното количество при 1% увеличение на доходите.

Еластичност на търсенето по доходи	Стойности по-големи от 1 са индикация за доходно-еластичен или доходно-чувствителен продукт, такъв при който процентната промяна в количеството ще нарасне с повече от процентна промяна в дохода; стойности по-малки от 1 са индикация за доходно-нееластичен продукт. Еластичността на търсенето по дохода е важна информация за фирмата по отношение на прогнозиране на нарастване на търсенето на нейните продукти, при нарастване на дохода на глава на населението или в рамките на бизнес цикъла.
Income inequality Неравенство в доходите	Степента, в която доходите се разпределят неравномерно. Виж <i>разпределена справедливост</i> / <i>distributional fairness</i> .
Income Statement Отчет за приходи и разходи	Счетоводен отчет, който касае продажбите, разходите и нетната печалба за определен период.
Income tax Данък върху дохода	Данък върху заплатите, рентите лихвите и дивидентите, който се събира съгласно законово определени ставки.
Increasing returns Увеличаваща възвращаемост	В краткосрочен план, резултатът, когато допълнение към променливия фактор на производство води до нарастване на пределния продукт.
Incremental costs Допълнителни разходи	Промяна в капитала и оперативните разходи, която възниква от всяко допълнително нарастване на продукцията, в контраст на напълно разпределените разходи. Доколкото <i>допълнителните приходи</i> продължават да надвишават <i>допълнителните разходи</i> , дружеството продължава да повишава своята стойност, когато разширява продукцията си.
Incremental revenue Допълнителен приход	Допълнителният приход от експанзия на продукцията, също така се получава от свързани продукт и услуги.
Independent goods Независими стоки	В контраст с <i>допълващите се стоки</i> , те не се консумират заедно с др. стока и не са свързани по между си.
Independent power facility Независимо съоръжение за производство на електроенергия	Съоръжение, което не е включено в тарифната база на дружество за производство на електроенергия. В зависимост от закона, това съоръжение може да продава само на пазара за електроенергия на едро на дружества, които след това я препродават. С <i>либерализирането</i> или дерегулирането, тези съоръжения могат да продават електроенергията директно на <i>крайните потребители</i> , като транзакция на дребно или чрез покупка за пренос и разпределителни услуги.

Independent power producer (IPP) Независим производител на електроенергия	Всеки собственик/оператор на съоръжения за независимо производство на електроенергия.
Independent service provider (ISP) Независим доставчик на услуга	Фирми, предоставящи телекомуникационни услуги чрез фиксирани или мобилни мрежи, които те нито притежават, нито експлоатират.
Index numbers Индексни числа, индекси	Те започват от стойност 100 за <i>базовата година</i> с последващи стойности, измерени като процентна промяна от базата, напр. 105 означава, че променливата се е променила с 5% в сравнение с базовата година. Известен такъв индекс е <i>индексът на цените на дребно</i>, който измерва промените в цените на дребно и по тази причина служи за мярка за нивото на инфлацията.
Indicators Индикатори	Променливи, които отразяват икономическите резултати, напр. лихви, безработица, цени на дребно.
Indirect taxation Косвени данъци	Всяка допълнителна такса върху цената на дребно, наложена от държавата която е налог върху разходите, напр. налог върху покупката на алкохол, цигари, газ.
Indivisibilities Неделимост	Производствени ситуации, при които експанзията на продукцията включва прекъсвания. Входящите производствени фактори трябва да бъдат използвани на определени нива, за да се получи крайния продукт.
Industry regulators Регулатори на индустрията	Правителствени организации, които отговорят за надзора на дадена индустрия. В миналото министерствата са задавали публични политики и са обнародвали правила. Днес, повечето нации са създали независими регулаторни комисии за <i>мониторинг</i> на поведението на фирмите, установяване на правила за достъп на пазара и процедури за промяна на цените. Комисиите, обикновено създават стимули за насърчаване на качеството на услугите и универсален достъп. Някои от тях имат анти-тръстова компетентност, др. имат правото да извършват <i>мониторинг</i> на дейността на фирмите в секторите, включително влияние върху околната среда и безопасност на условията на труд.
Inelastic / Нееластичност	Липса на реакция на дадена променлива, при промяна на друга променлива.
Inelastic Demand Нееластично търсене	Ситуация, при която 1% промяна в цената води до по-малко от 1% промяна в търсеното количество от услуга или продукт. Относително големи процентни

промени в цената, предизвикват относително малки процентни промени в търсените количества. Нееластичното търсене означава, че търсеното количество не е много отзивчиво към промени в цената. Нееластичното търсене има коефициент на еластичност между 0 и -1.

Infant industries

Зараждащи се индустрии

Тези индустрии, които се намират в ранен етап на развитие.

Inferior goods

малоценни стоки (от по-долен клас)

Стоки с отрицателна еластичност на доходите. Увеличението в дохода води до намаляване на търсеното количество при дадена цена (напр. керосин)

Infinitely elastic demand

Безкрайно еластично търсене

В графично изразение, напълно хоризонтална крива на търсенето. Търсените количества падат до 0 при по-висока цена, но нарастват неограничено при по-ниска цена. свършено конкурентна фирма (неспособна да повлияе на цената) се сблъсква с такова търсене.

Inflation

Инфлация

Нарастване на общите цени, придружено с намаление на стойността на парите; обикновено се измерва чрез *индекса на цените на дребно/ retail price index (RPI)*.

Informal complaint

Неформално оплакване/жалба

Оплакване/жалба без да се спазват формалните указания за подаването по процедура.

Informal sector

Неформален сектор (сив сектор)

Тази част от икономиката, която не е регистрирана при данъчните власти. Напр. дейности (като транзакции на черния пазар), които не се отчитат пред правителството.

Information

Информация

Данни, които са записани, класирани, организирани, свързани или интерпретирани по начин, по който смисълът е очевиден.

Information asymmetry

Информационна асиметрия

В контекста на регулирането, операторът разполага с информация, която е недостъпна за регулатора. Виж *неблагоприятен подбор и морален риск / adverse selection and moral hazard*.

Information disclosure

Предоставяне на информация

Изисквания към участник на пазара (напр. регулирана фирма) да предоставя информация. Ако информацията е чувствителна (разкрива ключови данни или стратегии на конкурентни фирми), регулаторът ще ограничи достъпът на други до тези данни.

Information gathering
Събиране на информация

Дейности, свързани със събиране и обработване на данни и информация. Напр. регулаторите, често събират отчет за приходи и разходи от регулираните дружества за комунални услуги.

Information inadequacies
Информационна неадекватност

Виж *неадекватност на информацията*.

Information superhighway
Информационна магистрала

Препратка към интернет и световната мрежа.

Infrastructure
Инфраструктура

Физически и финансов капитал в публичния транспорт, комуникациите, мрежите за енергийните и публични комунални услуги, напр. пътища, жп линии, електроцентрали, училища, мостове и болници.

Innovation
Иновация

Въвеждане и разпространение на нова идея, производствен метод или продукт в обществото или икономиката, което води до промяна и на двете. Счита се за първоначален източник на икономически растеж.

Inputs
Фактори на производство

Ресурси, които участват в производствения процес – напр. земя, труд, капитал. Различните сектори имат различни възможности за производствен растеж.

Installation
Инсталация
Institution
Институция

Действие по свързване на потребител към мрежа, напр. за телефонна услуга.

Терминът може да има няколко значения. Може да се отнася за организация, чиито бизнес е стопанисване на активи (банки, застрахователни и инвестиционни дружества). Може да се отнася за традиции или процедури, като тези, които се свързват с регулаторна комисия. Виж също *институционални фактори*.

Institutional factors
Институционални фактори

Условия, формални и неформални правила в обществото, които ограничават поведението. Те може да произтичат от законодателни, изпълнителни или съдебни действия, в зависимост от административния капацитет, неформалните норми и социалното сближаване. Организациите се развиват и адаптират към рамката, зададена от институциите.

Insurance
застраховка

Финансов договор, на основата на актюерски проучвания за моделите на загуба в големи популации. Застраховането предоставя начин за минимизиране на финансовите загуби от пожар, кражба и т. н. чрез регулярни плащания (премии) за покриване на разходите при настъпване на събитието.

Integrated resource planning (IRP) Интегрирано планиране на ресурсите	Планиране на електроенергийните нужди, което е необходимо за определени социални и екологични цели, като се взима предвид както управлението чрез участието на потребителите (за намаляване търсенето на електричество), така и управлението от страна на предлагането (чрез преразпределяне на производството между различни видове горива, местоположения и пр.) Процес на публично планиране за оценка на оптималния микс от ресурси и възможности на комуналните дружества. В САЩ този процес е станал формален процес, разписан по закон в някои щати, съобразно разпоредбите на закона за изменение на закона за чистия атмосферен въздух от 1992 г.
Integrated services digital networks (ISDN) Цифрови мрежи за интегрирани услуги Interconnected network Взаимосвързана мрежа (интерконекторна мрежа)	Вид мрежа, която позволява потребителите на <i>телекомуникационни</i> медии да комуникират по между си, като изпращат и получават информация от персонални компютри на по-висока скорост, отколкото с модем. Връзки между системите, които може да подобрят <i>надеждността</i> или да позволят взаимодействие (връзка) между мрежите. Взаимосвързани проводни, включени в границите на географска област или операция.
Interconnected system Взаимосвързана система (интерконекторна система)	Известен брой енергийни дружества, свързани заедно в общ, централно управляван режим на производство, пренос и разпределение.
Interconnection Свързване (междусистемна връзка / интерконектор)	Връзки, които (поради интер-оперативна съвместимост) способстват транзакции през мрежите. Напр. всяка връзка (проводни, кабели, трансформатори и пр.), които може да се използват за пренос на електроенергия в двете посоки между мрежи, електроцентрали, или електроцентрали и мрежи.
Interest Лихва	Плащания от лице, което е получило заем за използването на заетите средства. Сума, плащана на заемотателя над първоначално заетата сума.
Interest cover (Коефициент на) покриване на лихвите	Оценка за това, на колко пъти 1 компания може да плати дължимата лихва от нивото на печалбата, която получава (нетна печалба преди лихви и данъци разделена на плащаната лихва; колкото по-висока е резултатната цифра, толкова по-лесно е компанията да плаща лихвата). Както <i>коефициентът на използване на заемни средства/ gearing ratio</i> измерва относителното ниво на дълга и дългосрочните финанси, коефициентът на покриване на лихвите измерва стойността на дългосрочния дълг съотнесен към текущата печалба.

Interest rates Лихвени ставки	Изразени в процентно изражение годишно, лихвените ставки може да се считат като цена на парите, т.е. допълнителна сума, която трябва да се плати за получения заем.
Inter-exchange carrier Мрежови оператор	В телекомуникациите, доставчик на мрежови услуги, свързващ различни телефонни централи.
Interface интерфейс	Място, където системите се срещат, взаимодействат или комуникират по между си; точка на свързване, напр. между 2 телекомуникационни мрежи или между телекомуникационна мрежа и потребителско оборудване.
Interference Смущения	Статични и др. шумове, понякога чувани по телефонната линия.
Intermediate outputs Междинна продукция	Продукция от компоненти на продукт или услуга, които се използват на следващ етап в производствен процес.
Intermediate targets Средно сročни цели	Цели, които служат като заместител на крайната цел (подцели), използвани за оценка до колко добре се осъществява стратегията за постигане на крайната цел.
Internal constraints Вътрешни ограничения	Граници на поведението, зададени от правила, управляващи процедури и практики в дадена компания.
Internal rate of return (IRR) Вътрешна норма на възвращаемост	Използва се за оценка на финансовата жизнеспособност на проект. Изчислява се от входящите и изходящите парични потоци по проекта. Задава настояща стойност на проекта, равна на 0 и приема, че паричният поток може да спечели доход, равен на вътрешна норма на възвращаемост.
Internet service provider Доставчик на интернет услуги	Предприятие, което осигурява достъп до интернет услуги.
Internet telephony Интернет телефония	Вид телефония, която използва интернет за комуникация чрез глас.
Inter-operability Оперативна съвместимост	Позволява на части от мрежата да взаимодействат с др. системи или мрежи. Напр. технически характеристики на група взаимосвързани (интерконекторни) телекомуникационни системи, които позволяват предоставяне на определена услуга по последователен и предвидим начин.

Interruptible service
Прекъсваема услуга

Вид услуга, достъпна за потребителите по график или договор, които приемат и допускат прекъсване на услугата с кратко предизвестие. Този вид договореност дава възможност на електроразпределителното дружество да се справя с пиково търсене (и свързаните с това високи разходи за услугата) чрез нормиране (разделяне на дажби) на услугата.

Interstate pipeline
Междущатски тръбопровод

Тръбопровод, който транспортира природен газ през щатските граници. В САЩ такива тръбопроводи са обект на юрисдикция от Федералната енергийна регулаторна комисия (FERC), съгласно американския Закон за природен газ.

Intervention
Намеса / интервенция

Всяка форма на правителствена намеса в пазарните механизми, особено опита за влияние върху пазарните резултати, напр. задаване на екологични стандарти или установяване на ценови контрол.

Investment appraisal
Оценка на инвестициите

Оценка на инвестиционни проект за определяне на най-печелившия.

Investment
Инвестиция

Придобита ценност с цел получаване на доход или увеличение на капитала. Капиталовите инвестиции включват оборудване, тръби или др. дълготрайни активи. Финансовите инвестиции включват, акции, бонове и др. ценни книжа.

Investor-owned utilities (IOUs)
Притежавани от инвеститора
дружества за комунални услуги

Тези дружества за комунални услуги, които са организирани като бизнес, заплащащ данъци и обикновено се финансират от продажба на ценни книжа на свободния пазар; обикновено те са корпорации, чиито мениджмънт се отчита пред акционерите.

Invisible hand
Невидима ръка

Теорията на Адам Смит, за това как свободния пазар (т.е. *напълно конкурентен пазар*) стига до оптимална продукция и работи в полза на обществото и индивидите, които търсят личния си интерес. Смит е шотландски социален философ и политически икономист, който е живял в периода 1723-90.

Independent system operator (ISO)
независим системен оператор
(НСО)

Независимият системен оператор поддържа баланса на мрежовата система чрез контролиране *диспечерането* на производствените инсталации/централите и гарантира, че товарите съответстват на ресурсите на системата. Като такъв, операторът трябва да е неутрален и независим.

Joint Costs
Общи разходи

Когато няколко продукта се произвеждат от едно производствено звено, определянето на причинно-следствената връзка на разходите може да бъде трудно. Ако продуктите се произвеждат само в постоянна пропорция, то те нямат

самостоятелни функции, за присъщите им разходи. В този случай, присъщите разходи са разходите на съставния продукт. Но когато причинно-следствената връзка за разходите на няколко продукта може да бъде отделно определена за всеки продукт (чрез приети методологии), процесът се разглежда като включващ общи разходи. Напр. административните разходи може да бъдат свързани с определени нива на производство.

Joint demand
Общо търсене (съпътстващо)

Свързаното търсене за допълващи се стоки, напр. такива, които се използват заедно.

Joint ownership
Съвместна собственост (владение)

Пропорционално разделяне на издръжката (капиталови инвестиции и разходи) и печалбите от 2 или повече фирми съобразно договорен ангажимент (обикновено основан на инвестициите)

Joint supply
Общо предлагане

Продукти, които се произвеждат заедно. Продукт В може да се разглежда като страничен на продукт А, ако търсенето на последния е първична детерминанта за нивото на производствен капацитет.

Journalists
Журналисти

Репортери или автори в периодични издания, напр. вестници. Също така работят и в др. медии включително телевизия и електронни медии.

Judicial review
Съдебен контрол

Преразглеждане на административно решение от съда. Тази процедура се използва за контрол на административните решения и съблюдаване на справедливостта при решаване на спорове извън съда.

Laissez faire
Ненамеса в частната инициатива

Икономическа философия, която е противоположност на правителствената намеса над необходимия минимум за подържане на мира и правото на собственост с убеждението, че пазарите са най-добрите организатори на икономическа дейност.

Late charge
Санкция за просрочено плащане

Наказателна такса, за потребителски плащания, платени след крайния дължим срок.

Late payment
Късно заплащане

Плащане, след крайния дължим срок.

Law
закон

Терминът има няколко значения. Първо, той може да се отнася за общоприета, проверена, доказана и фундаментална научна зависимост. Законът е научно проверена причинно следствена връзка за нещата в света. Той е тестван и повторно проверен чрез научен метод. Законът на търсенето, законът за нарастване на алтернативните разходи, и законът за намаляване на пределната полезност са 3те фундаментални (и изключително важни) икономически закони. На второ място, понятието може да се отнася за нормативни актове.

Law of diminishing marginal utility Закон за намаляване на пределната полезност	Икономически принцип, който гласи че колкото повече даден потребител има от дадена стока, толкова по-малка удовлетвореност има от всяка следваща единица потребление от тази стока за определен период от време.
LEC (local exchange carrier) Местен оператор	Местна телефонна компания
Legal Frameworks Законова рамка	Закони и политики на няколко нива, които работят заедно да повлияят на индивидуалното и обществено поведение.
Legal Process Законов процес	Стъпки, които участват в изпълнението, прилагането и съдебното обжалване на законите. Националната конституция (която се тълкува от националния най-висш съд) служи като последна стъпка за повечето случаи. Протоколирането на свидетелства, процедури и решения може да се използва за проследяване на действията на различни етапи от процеса.
Legislation Законодателство	Закони, приети от законодателно тяло.
Liabilities Задължения / Отговорности / пасиви	Финансови ангажименти, които може да се обобщят като дължими пари; т.е. подобно на счетоводния баланс, задълженията включват краткосрочен дълг, дългосрочен дълг и изискуеми задължения. Основните задължения на банките са депозитите на техните клиенти.
Liberalization Либерализация	Отваряне на пазарите за силите на предлагането и търсенето, включително намаляване на правителствената намеса и по-голяма свобода на достъп до пазара.
License Лицензия	Разрешение за упражняване на определена дейност, дадено от съответен държавен орган. Задълженията за обслужване и техническите изисквания са обикновено описани в такъв документ.
Licensing Лицензиране	Договорно споразумение, с което оторизиран държавен орган дава разрешение на фирма да работи. Напр. Агенцията за защита на околната среда може да лицензира производител на електрическа енергия или дружество за комунална услуга, а комисия може да осъществява мониторинг на лицензията, издадена от министерство. Също така частна фирма може да лицензира друга да използва патент, бранд или да продава чрез определени канали на дребно.

Licensing service specifications Специфични условия по лицензията	Правила и условия, свързани с процедурата по издаване на лицензия. Стандарти за качество на услугата (посочени в лицензията), които трябва да бъдат изпълнени, ако лицензията ще се продължи. Тези цели може да включват много сложни договорености за определяне на съответствието.
Lifeline rates Социално поносими преференциални цени	Цени, които насърчават универсалния достъп и спешното обслужване (напр. телефони с минимален бр. минути включени в базовата ставка). Виж <i>тарифи при ниско потребление и тарифи при ниски доходи</i> / low usage tariffs low income tariffs.
Light-handed efficiency Опростяващи стимули за насърчаване на ефикасността	Виж <i>опростено регулиране</i> See light-handed regulation.
Light-handed regulation Опростено регулиране	Разрешава на фирмата да вземе решения как да изпълни регулаторно зададени цели. Регулиране, което не е толкова натрапчиво като командното, контролиращото регулиране или дори <i>регулирането на разходите за услугата</i> . Този процес е разработен за намаляване на информационните изисквания и високите разходи за привеждане в съответствие, като въвежда ясни стимули за добро изпълнение. Виж <i>регулиране, основано на изпълнението</i> / Performance based regulation.
Limited company Дружество с ограничена отговорност (ООД) Limited disconnection Ограничено прекъсване	Дружество, собственост на съдружници с ограничена отговорност, т.е. техните загуби са ограничени до размера на сумата, която са инвестирали. Също наричано <i>меко прекъсване</i> , ограниченото прекъсване позволява на хора, чиято телефонна услуга е прекратена да звънят на спешни услуги и на телефонната компания от техния телефон.
Limited liability Ограничена отговорност	Ограничаване на загубите на съдружниците до размера на капитала, който са инвестирали в дружеството. Виж <i>ООД</i> .
Liquid assets Ликвидни активи	Активи, които бързо и лесно може да бъдат обвърнати в пари в брой.

Liquidity
Ликвидност

Бързината, с която актив може да бъде обърнат в пари в брой.

Litigation
Оспорване / Съдебен спор

Процес на оспорване на въпрос чрез процедура в съда – който може да бъде решен чрез съдебен процес или чрез до съдебно споразумение.

Load
Товар / натоварване

Електроенергията, която се търси от системата на дружеството за комунални услуги в определен период от време. Капацитетът на върхово натоварване е най-голямата мощност, която може да бъде усвоена от системата в даден момент от време.

Load centers
Центрове на натоварване
Load curve
Крива на натоварването
Load factor
коефициент на натоварване

Географски области, където най-големи количества енергия се търсят от крайните потребители.

Графика на вариращото търсене и натоварване за определен период от време, изобразяваща в киловати потребената енергия.

Отношение на средното натоварване, което се предоставя в киловати за определен период от време, сравнено с пиково или максимално натоварване през този период. Коефициент на натоварване 1 се отнася за постоянно търсене през всичките 15 минути интервали

Load following
Регулирано натоварване

Задължението на енергийната компания да осъществява *пренос* на електроенергия от собствени производствени източници за покриването на всяка разлика в количествата пренесена енергия и изискванията на потребителите, които получават тази енергия или на доставчика, който я разпределя. Това включва определяне на достатъчно производствен капацитет за режим на автоматичен производствен контрол (АПК) /automatic generator control (AGC)/ и мониторинг на несъответствията между предполагаемите и действителните обмени между контролните зони и преносните контролни сигнали до АПК производителите, за минимизиране на тези несъответствия. Регулираното натоварване помага да се поддържа честотата на системата. С др. думи, производителите ще забавят работа, ако търсенето превишава предлагането и ще ускорят работа, ако предлагането превишава търсенето. И в двете ситуации може да си стигне до състояние на нестабилност, която да доведе до широкообхватно прекъсване.

Load management
Управление на натоварването

За разлика от стратегиите за консервиране за общо намаляване на енергията, управлението на натоварването се опитва да измести търсенето от пиковите за производство периоди в непиковите. Много енергийни дружества насърчават управлението на натоварване, като предлагат на потребителите избор на услуга с различни ценови стимули. Виж *цени за прекъснато снабдяване*.

Load profile
Профил на натоварването

Въз основа на индивидуалните потребителски данни или средни за групи потребители, профилът на натоварване може да се използва за определяне на потреблението на електричество и определяне на разходи за услугата. Потребители с по-малки енергийни нужди може да искат да участват във фактуриране по *потребителски избор*, въз основа на профил на натоварването, вместо на измерени данни за търсене в даден времеви интервал.

Load shifting
Изместване на натоварването

Изместване на енергийното натоварване от пикови в непикови периоди

Loan principal
Главница по кредит

Първоначално заетата сума пари по кредит.

Lobbying
Лобиране

Опити на физически лица и организации да повлияят на държавни служители в посока на желано действие или политика. Лобистите може да предоставят полезна информация, която помага да се изясни влиянието на различните варианти на политика, но твърде много лобистка дейност е насочена в полза на специфични интереси, които имат икономическо (и следователно политическо) влияние върху законодателството и решенията на държавните органи. Нациите често се опитват да адресират потенциални етични въпроси, свързани със злоупотреба до достъп чрез регистрационни и отчетни изисквания.

Local call
Местно обаждане

Обаждане в ограничена географска област, определен за обслужване от местна телефонна компания.

Local distribution company (LDC)
Местно разпределително дружество

Дружество, което се ангажира с транспортиране на услугата в тесен географски район. В случая на природен газ, дружеството, което купува газ за продажба на крайните потребители, и което може да доставя газ от междущатските (междудържавните) тръбопроводи до съоръженията на крайните потребители.

Local exchange
Местен обмен
Local loop
Абонатна линия

Виж *централен офис* / *central office*.

Жицата, свързваща централния офис на телефонната компания с имота на потребителя.

Long distance call
Междуселищен / международен разговор

Виж *такса повикване* / *toll call*.

Long run Дългосрочен период	Относително дълъг период от време, през който всички икономически производствени фактори, включително капиталът, може да се променят.
Long-run average cost curve Крива на дългосрочните средни разходи	Графика на минималните разходи за единица продукция на всяко ниво производство, допускащо изменение на обема на вход.
Long-term liquidity ratios Коефициент на дългосрочна ликвидност	Този финансов коефициент оценява изпълнението на инвестираните средства в дружество за по-дълъг период от време; включително <i>коефициентите на краткосрочна ликвидност/ използване на заемни средства и покритие на лихвите</i> / gearing and interest cover ratios. Измерват степента, до която работният капитал в бизнеса е финансиран от акционерите или е взет чрез заем и дългосрочно финансиране.
Loss (energy, water, and commercial losses) Загуби (енергийни, водни, търговски)	Енергия (киловатчас) и мощност (киловати) загубени или неотчетени при оперирането на енергийната система; първоначално са отнасяни за енергийната трансформация от киловат часове в загуба на топлина в електрическите проводници и апарати (загуби по линията). Водните загуби често са от течове в системата. Търговските загуби обхващат кражбата на услуга: ползване на услуга без да се заплаща на доставчика.
Low-income tariffs Цени за ниски доходи / социална поносимост	Ценови структури за потребители с доходи под определен праг за насърчаване на универсален достъп до инфраструктурни услуги. Такива цени обикновено включват <i>целеви субсидии/ targeted subsidies</i>.
Low-usage tariffs Цени за слабо потребление	Ценови структури, достъпни за потребители, които искат да потребяват относително малки количества от услугата. Тези цени може да включват <i>обърнати блокови цени/ inverted block rates</i>, наричани понякога „<i>социално поносими / преференциални цени</i>” / “Lifeline rates.”
Mandates Нареждания / изисквания	Изисквания за влагане на производствени фактори или цели за ефективност на работата, които са определени от законодателство или решения на държавен орган. Такива изисквания, често дават малко или никакво право на фирмата за преценка как трябва да ги спазва. Изпълнението на нарежданията изисква разходи, които обикновено се прехвърлят на потребителите под формата на по-висока цена (освен ако фирмата няма значителни вътрешни резерви). Може да има и санкции за неизпълнение.

Marginal cost / Пределни разходи	Разходите за предоставяне на следваща единица продукция. Когато се обмисля по-голямо увеличение на продукцията, съответното понятие е „ <i>допълнителни разходи</i> ” <i>incremental cost</i> Загубите на средства (пропилени разходи /Sunk costs) ще се игнорират, тъй като те не се променят при малко увеличение на продукцията.
Marginal cost pricing Ценообразуване на основата на пределните разходи	Установяване на цени, равни на допълнителните разходи за производство на всяка единица (напр. киловатчас) в условия на промени, свързани с променливите разходи.
Marginal external benefit Пределна външна полза/доход	Полза/доход, която е в резултат от производството или потреблението на допълнителни единици, формирани от страна, различна от страната произвеждаща или потребяваща продукта. Виж <i>положителен външен ефект</i> .
Marginal external cost Пределни външни разходи	Разходи, в резултат на производството на една допълнителна единица, формирана от страна, различна от страната, която произвежда или потребява продукта. Виж <i>негативен външен ефект</i> .
Marginal price / Пределна цена	За дадена услуга, цената за единица услуга за следващата единица, ако бъде закупена. При <i>блокови цени</i> , пределната цена зависи от нивото на потребление. Ако има няколко продукта, разликата в цената на <i>пакетна/комплексна услуга</i> с или без конкретен елемент.
Marginal private benefit Пределна частна полза/доход	Нарастване на ползата/дохода, получено от потреблението или производството на една допълнителна единица за потребителя или производителя на продукта.
Marginal private cost Пределни частни разходи	Разходи, които са възникнали от потреблението или производството на допълнителна единица за потребителя или производителя на продукта.
Marginal product Пределен продукт	Изменение в <i>общия продукт</i> , получено с допълнителна единица от променлив фактор (напр. труд)
Marginal product of labor Пределен продукт от труда	Допълнителен обем от производството, когато се включи допълнителен работник (при други производствени фактори непроменени).
Marginal rate of tax Пределна ставка на данъка	Делът на всяка допълнителна единица доход, дължима на правителството. високите пределни данъчни ставки може да действат като възпиращ фактор за реализиране на цели.
Marginal revenue /Пределен приход	Промяна в <i>общия приход</i> от продажбата на една допълнителна единица продукт.

Marginal social cost
Пределен социален разход

Market / пазар

Market concentration
Пазарна концентрация

Market economy
Пазарна икономика

Market failure
Провал на пазара

Market for loanable funds
Пазар на заемни средства
Market foreclosure
Пазарна възбрана

Market imperfections
Пазарни несъвършенства

За *съвършената конкурентна фирма* (или получателя на цената) пределния приход е равен на цената. За фирма с намаляваща крива на търсенето, пределния приход е по-малък от цената.

Разходът, формиран заедно от фирмата и обществото за всяка допълнителна единица от произведена стока или услуга. Пределния социален разход включва всички негативни външни ефекти.

Съвкупност от купувачи и продавачи, които чрез пазарните сили на предлагането и търсенето определят цена на продукта.

Пазарно доминиране на най-крупните фирми в индустрията, изразено като процент пазарната продукция, произведена от 4^{те} най-големи фирми: съотношение на концентрация за 4^{те} най-големи фирми. По-сложна мярка за концентрация (*индекс на Херфиндал*) включва разпределението на размера на произведена продукция от всички фирми на пазара.

Икономическа система, основаваща се на награждаването на индивидите на основата на техните умения, усилия и спрямо стойността на ресурсите, които те притежават, като ресурсите са разпределени чрез предлагането и търсенето (ценови механизъм).

Ситуация, при която наличието на *положителни* или *отрицателни външни ефекти* водят до ниво на производство, което е твърде ниско или твърде високо. Това е *пределната социална полза/доход*, която се отклонява от *пределния социален разход*. Виж също *пазарни несъвършенства* за свързан набор от обстоятелства, който води до недостатъчни нива на производство.

Това е финансов пазар, където фирмите заемат средства, предоставени от инвеститорите.

Правителствено изградени бариери за навлизане на пазара. Също така бизнес поведение, което ограничава пазарния достъп на др. потенциални доставчици. Напр. вертикалната интеграция от производител към търговия на дребно значително намалява възможността на др. производители да получат канали за дистрибуция.

Ситуации, различни от тези, които се характеризират с ефективни конкурентни пазари. *Пазарните сили* са в противоречие със съвършената конкуренция. Също, когато потребителите не осъзнават последствията от решенията за собственото им здраве или благосъстояние (напр. нездравословна храна или опасни продукти), това игнориране от потребителите понякога се счита за пазарно несъвършенство. Тези несъвършенства осигуряват потенциално оправдание за правителствена намеса (антитръстово и продуктово етикетирание, в горните случаи). Виж провал на пазара за др. категория проблеми.

Market penetration
Навлизание на пазара

Стратегия за по-ниски цени или интензивен маркетинг, използвани за навлизане на пазара или разширяване на пазарния дял.

Market penetration pricing
Ценообразуване за навлизане на пазара

Намаляване на цените, за да се повиши пазарния дял.

Market Power
Пазарна сила/мощ

Способността на фирма да вдигне цените над конкурентното ниво за непреходен период от време. Най-общо тази сила се основава на отсъствието на близки заместители на продукта, ниска степен на конкурентно съперничество или наличие на пазарни бариери.

Market Reform
Пазарна реформа

Правителствена намеса, която привидно е насочена към подобряване на функционирането на пазара, като отразява поуки от натрупания опит. Най-общо тази реформа включва либерализация: намаляване на бариерите за вход на пазара и насърчаване навлизането на нови участници на пазара за тези производствени етапи, при които конкуренцията е възможна. В случая с електроенергията, реформата може да включва реструктуриране на производството, разработване на нови стимули за подобрения при преноса и разпределението, насърчаване на регионалната търговия и приемане на регулаторна система.

Market rules
Пазарни правила

Процедури, които трябва да се спазват за участие на даден пазар. В случая на електроенергията, това може да са правила за работа на отворен пазар на електроенергия, разработени от група, която представлява интересите на различни участници на пазара и одобрени от съответни регулаторни органи.

Market segment / Пазарен сегмент

Определена група от потребители на пазара, напр. тези над определена възраст или консумиращи продукт, който няма заместители.

Market share / Пазарен дял

Фирмен или марков дял от общите продажби на продукт или услуга

Market structure
Пазарна структура

Характеристики на пазар, включително *концентрация* (брой и размер на разпределение на фирмите), степен на *продуктова диференциация*, условия за навлизане на пазара (включително *бариери за навлизане*) и степен на *вертикална интеграция* / *product differentiation; entry barriers; vertical integration*.

Market supply curve
Крива на пазарно предлагане

Графика, която показва хоризонтално сумиране на всички индивидуални *криви на предлагането*.

Market value Пазарна стойност	Настоящата стойност на ценни книжа или стоки, съобразно настоящите пазарни котировки, като по този начин това е най-вероятната цена на която допълнителни количества може да бъдат купени или продадени.
Market-based price Пазарна цена	Цена, която се определя от индивидуалните решения на купувачи и продавачи на конкурентен <i>пазар</i> .
Marketer (for energy) Маркетолог (за електроенергия)	За разлика от <i>брокера</i> на електроенергия, които работи като посредник маркетологът за електроенергия е агент за производствени проекти за електроенергия и предлага на пазара електроенергия от името на производителя. Маркетологът може да уговори преноса или др. <i>спомагателни услуги</i> , ако е необходимо.
Marketing economies of scale Маркетингови икономии от мащаба	Преимущество на големи фирми, които имат по-ниски единични разходи за реклама и промоция от малките фирми.
Marketing mix Маркетингов микс	Балансът от маркетингови техники за продажба на продукт или услуга. Състои се от цена (сравнена с тази на конкурентите), таргетиране на продукта към определен пазарен сегмент, промоция (рекламиране и пр.) и канали за разпространение на продукта (пласмент).
Mark-up Надценка	<i>Марж на печалба</i> от стока или услуга.
Mark-up pricing / Ценообразуване, основано на надценка	Определяне на цена с определен процент над средните разходи.
Maximum price Максимална цена	Горна граница на цена, зададена от правителството. Ако се зададе твърде ниско, резултатът е значително нарастване на търсенето – тогава се изисква някаква форма на не-ценови дажби от продукта/услугата.
Measurable economic welfare Измеримо икономическо благосъстояние	Корекция на БВП, направена чрез разглеждане на икономическото благополучие. Напр. корекции, направени за стойността на свободното време и битовите услуги (чистене, грижи за деца и пр.), които не са заплатени. Тези мерки също целят да обхванат <i>негативните външни ефекти</i> , свързани със замърсяването.

Measure of value Измерване на стойността	Използване на общ знаменател (мярка), напр. пари, за сравняване на стойността на стоките, услугите и възнаграждения за ресурсите.
Measured rate service Услуга с измерени ставки Mediation / медиация	Вид основна телефонна услуга, включваща таксуване за всяко местно обаждане. Процес, при който безпристрастна страна помага за изглаждане на различия между спорещи страни: неформален, доброволен процес, целящ решаване на конфликти, без да се прибегва задължително до арбитраж или продължителни съдебни спорове.
Megawatt (MW) / мегават	Еквивалент на 1 милион вата.
Megawatt-hour (mWh) / мегават час	Еквивалент на 1 милион ватчаса.
Menu auctions / съставни търгове	Търгове, които включват оферти с множество компоненти. Напр. фирма може да офертира максималната цена, която ще таксува за следващите 5 г. и за процента население с достъп до услугата в края на периода. Избирането на спечелил търга ще изисква даване на тегла за всеки компонент.
Merchant banks / търговски банки	Тези, които предоставят предимно търговски услуги, включително емисии на акции.
Merger / сливане	Съчетаване на 2 фирми, за да се получи нова фирма.
Merit goods полезни стоки	За разлика от <i>неполезните стоки</i> , за които се приема, че имат отрицателна социална стойност, полезните стоки (като образованието) се приема, че имат положителна социална стойност. За тях има тенденция да не бъдат предоставяни в достатъчен обем в чисто пазарната икономика. Напр. програмите за ваксинация, поддържат нивото на болестите ниско, но индивидите, които отговарят само на пазарните сили, може да нямат възможност да си позволят ваксинация, или не вземат предвид др. ползи от намаления риск да бъдат изложени на болест. Без правителствена намеса би имало негативни социални ефекти.
Message unit / съобщителна единица Minimum charge / минимална такса	Единица за измерване на телефонните такси въз основа на използването. Условие на тарифния план, което поддържа таксите за услугата на определено ниво, независимо от използването; т.е. то гарантира, че потребителската сметка

	няма да падне под определена сума, дори когато има малко или никакво потребление (на енергия). Такива такси отразяват причинно-следствените разходи, ако са основани на отчитане, фактуриране и поддържане на съоръженията.
Minimum efficient plant size Минимален ефикасен размер на съоръжение	Възможно най-малкия размер за съоръжение, което му позволява да работи близо до средните разходи за голямо съоръжение.
Minimum price / минимална цена	Долна граница на цена, зададена от правителството. Ако тя е заложена твърде високо, в резултат има значително свръх предлагане, което води до продукция, която не се купува от потребителите и често води до някакъв вид ограничения на производството. Виж <i>излишък</i> .
Ministerial policy guidance Ръководства за министерска политика	Документи или изявления на държавни органи, които задават политически цели и общи подходи по икономически и социални въпроси, които оставят извършването на проверки, разработването на правила и прилагането им на подходящи регулаторни агенции.
Mixed economy / смесена икономика	Икономика, при която ресурсите са собственост както на отделни индивиди (частни), така и на правителството.
Mobile phone / мобилен телефон	Такъв, който работи без физическа връзка (кабел) към телефонна компания.
Modem / модем	Устройство, което свързва компютрите чрез използване на телефонна мрежа, превръщайки звуковите тонове в цифрови импулси и обратно.
Monitor контролиране/наблюдение	Проверяване, наблюдаване, упражняване на контрол. В случая на телекомуникациите това е служител на информационния доставчик, който участва в или проверява на живо 900 или 976 обаждания
Monitoring мониторинг / наблюдение	Слушане на чужди телефонни разговори. Може да се използва за юридически административни цели.
Monopolistic competition Монополистична (монополна) конкуренция	Конкуренция между голям брой малки фирми, които произвеждат <i>диференцирани продукти</i> . Има лесен вход и изход от пазара, напр. ресторанти в голям град.

Monopoly / монопол	Изключителен контрол на пазара от един единствен производител, доставчик или продавач.
Monopoly profits / монополни печалби	Над нормалните печалби, спечелени от монополни производители, доставчици или продавачи.
Monopsony / монопсония/монопсон	Пазар, с един единствен купувач (единствен потребител). <i>Монополист</i> , който не е обект на регулиране, ще предлага по-малко количество от продукта (за да повиши цената), задържайки продукцията на ниво, при което <i>пределния приход</i> е равен на <i>пределния разход</i> . По подобен начин, <i>монопсонистът</i> ще купува по-малко от продукта, за да намали цената, която трябва да плаща до ниво, където неговите пределни разходи се равняват на пределната облага от допълнителна единица от стоката или услугата.
Monthly charges / месечни такси	Периодични такси за услуга, напр. основна телефонна услуга.
Moral hazard / морален риск	Когато операторът разполага с поверителна информация за количествата и усилията, които са необходими за ефикасно предоставяне на услугата, това се нарича <i>морален риск</i> , защото операторът има стимул да полага по-малко усилия, отколкото регулаторът би предпочел, след регламентиране на правилата. В допълнение, <i>моралният риск</i> може да доведе до загуба, свързана с характера или обстоятелства от договора. Тази ситуация възниква, когато едната страна по договор промени своето поведение, след подписване на договора. Напр. когато застрахователно дружество не предоставя пълна и акуратна информация за бъдещо поведение на застрахования, когато застрахованата страна ще бъде по-малко внимателна, отколкото ако не е била застрахована.
Multinational corporation (MNC) Мултинационална корпорация	Дружество, което работи в повече от една държава.
Multi-part pricing Ценообразуване с множество ставки	За разлика от единната цена, това е използване на ценови структури за повишаване на доходите или по-добро проследяване на причинно следствените връзки. Напр. фиксирана месечна такса плюс цена за единица потребление; ценообразуване както на основата на потребените, така и на заявените kWh. <i>Намаляващите блок-цени</i> също са форма на ценообразуване с множество ставки, въз основа на потребените нива.
Multi-part tariffs Цени с множество ставки / мултикомпонентна тарифа	Виж <i>ценообразуване с множество ставки</i>
Municipalization / общинизация	Поемане на отговорност на общинско ниво за предоставяне на комунални услуги

на жителите в общината. В случая с електроенергията, градът може или да произвежда и разпределя електроенергия или да я купува на едро и да я разпределя. Терминът понякога се използва за обозначаване на процес, при който частно комунално дружество се купува и експлоатира от общината, понякога при извънреден натиск – не предоставяне на право на преминаване или налагане на такси, за да направи настоящата частна експлоатация икономически неизгодна.

Municipally owned electric system
Общинска електроенергийна система

Система, която е собственост и се експлоатира от общината и обикновено предлага услуги в рамките на границите на общината.

Nationalization
Национализация

Държавно поемане на ръководството на дадена индустрия или предприятие, като се прехвърля собствеността от частни физически / юридически лица на националното правителство.

Native load customers
Потребители на местно натоварване

Потребители на едро и дребно, обслужвани от доставчик на пренос на електроенергия съгласно условията на закон, франчайзинг, регулаторни изисквания или договор.

Natural advantages
естествени предимства

Присъщи предимства на специално място, напр. добър. Климат, достъп до евтин речен транспорт.

Natural monopoly
Естествен монопол

Ситуация, която включва единствена фирма, която може да произведе дадено ниво продукция на по-ниски *общи разходи* в сравнение, с която и да е комбинация от др. фирми. Това се получава при *икономии от мащаба* (относими към размера на пазара) и се използва за определяне на публични монополи, управлявани чрез регулиране.

Negative equity
Отрицателен собствен капитал

Характеризира се с актив, оценен под стойността на парите, които са платени за него, напр. къща на по-ниска стойност от стойността на нейната ипотека.

Negative externalities
Отрицателни външни фактори

Също известни като *външни разходи*, това са неблагоприятни последици от търговията, които са причинени извън дейностите по производство и потребление и за които няма компенсация; напр. нива на шума, които се понасят от живущите в близост до летище.

Negotiation / преговаряне

Процес на постигане на договорени условия между различни заинтересовани

страни.

Net asset turnover ratio

**Съотношение нетен актив-оборот/
Съотношение оборот на нетните
активи**

Мярка за способността на ръководството да използва фирмените нетни активи за да генерира приходи от продажби, изчислени като приходите от продажби се разделят на работния капитал. Твърде високо число е индикация за много малко инвестиции, докато твърде ниското съотношение (относимо към сравними фирми) говори за нефективно управление.

Net income / нетен доход

Използва се в счетоводството в отчета за приходи и разходи: общо приходи минус оперативни разходи (включително амортизация). Този термин също се нарича често счетоводна печалба.

Net investment / нетна инвестиция

Брутни инвестиции минус *амортизация*

Net present values

Нетна настояща стойност

Настояща стойност на очакваните бъдещи доходи и разходи. Формулата е дадена по-долу, като CF_i е паричния поток в период i , а r е нормата на дисконтиране:

$$NPV_0 = \frac{CF_1}{(1+r)} + \frac{CF_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+r)^n}$$

Net profit margin

Коефициент на чистата печалба

Мярка за търговската печалба, съотнесена към изчислените приходи от продажби чрез разделяне на печалбата след лихви и данъци на приходите от продажби, умножено по 100; понякога се нарича коефициент на търговската печалба. По-ниска стойност на коефициента може да се компенсира с по-големи обеми. Подобно, високият коефициент на чистата печалба позволява на фирмата да печели необходимата възвращаемост от инвестиции при по-ниски обеми.

**Net social benefit / нетна социална
полза**

Оставащата полза, след изваждане на *общите социални разходи* от *общата социална полза*.

Network / мрежа

Система от производствени и потребителски точки, взли за превключване и връзки (за транспорт). Инфраструктурата включва мрежи за телекомуникации, транспорт, водоснабдяване и канализация, природен газ и електричество. Напр. свързаните по между си преносни и разпределителни линии, които позволяват многократно доставяне на електричество до която и да е точка от системата.

Network access charge

Такса за достъп до мрежа

Виж *такса за достъп*.

Network interface мрежов интерфейс	Технически характеристики, които позволяват на различните мрежи да оперират през границите на <i>интерконекторите</i> .
Network losses (GWh) – Мрежови загуби / загуби по мрежата (гигават час)	Мрежови загуби, причинени в преносните и разпределителни мрежи в резултат на законите на физиката (<i>физически линейни загуби</i>) и на кражба (<i>търговски загуби</i>). Те се изчисляват като разлика между <i>доставената електрическа енергия в мрежата</i> и <i>нетното потребление на електрическа енергия, отчетено от електромерите</i> .
Niche market / пазарна ниша	Тесен <i>пазарен сегмент</i> , със специализирани нужди, които се задоволяват от доставчици с уникални способности. Когато фирмите придобият опит, те може да се разширят извън границите на нишата.
Night/weekend rates Нощна тарифа/ тарифа за почивни дни	По-ниски цени за използване на мрежата през <i>ненатоварени времеви периоди</i> , напр. по-евтини цени за телефонни разговори за периоди, с намалено натоварване на мрежата, напр. от 23,00 до 8,00 ч. всеки работен ден, цялата събота и по голямата част от неделята.
Nodal prices / Възлови цени	В електроенергетиката, цени за преносни услуги на основата на разликите при цените за производство в точката на свързване/възел към преносната линия / nodes.
Nominal data / номинални данни	Данни, чиито стойности или отчети са кодирани, така че да могат да бъдат преброени, но не подредени, напр. за населението за всички мъже да се даде стойност 1, а за жените стойност 0, или посочване на семейното положение на населението - С за семейни и Н за всички др. случаи.
Nominal rate of interest Номинален лихвен процент	Годишната възвращаемост от заемане на пари, изразена в процент, без да се разглежда темпа на инфлация. Виж <i>реален ръст, лихва</i> / <i>real rate, interest</i> .
Non-exclusive benefits Неексклузивни ползи	Ползи, достъпни до всички, а не само за определени групи.
Non-governmental organizations (NGOs) / неправителствени организации	Частно финансирани организации, които представляват определени групи или интереси. Напр. Сiera Клуб и Грийнпийс са екологични неправителствени организации. Някои неправителствени организации предоставят техническа помощ за развиващите се страни, др. са ангажирани с <i>лобистка дейност</i> .

Non-marketed output
Непазарна продукция

Икономическа дейност, която не е включена в официалните цифри за национален доход, тъй като не са регистрирани формални транзакции.

Non-price competition
Неценова конкуренция
Non-published numbers
Непубликувани номера

Различни начини, които фирмата използва, за да се конкурира за потребители извън цената, напр. специални оферти, купони, пакети и пр.
Телефонни номера, които абонатите предпочитат да не бъдат публикувани в указатели или достъпни чрез служба справки.

Non-rival consumption
Неконкурентно потребление

Това потребление се характеризира с безплатна наличност, напр. въздух. Виж *неексклузивни ползи*

Non-wage benefits
Социални ползи

Ползи, предлагани на работниците извън паричното възнаграждение, напр. достъп до здравни грижи, ваучери за храна, допълнителни пенсионни осигуровки.

Normal goods
нормални стоки (блага)

Продукти, при които търсените количества нарастват, при увеличаване на дохода на глава от населението. Тези продукти са антоним на *малоценните стоки*.

Normal profits
Нормални печалби

Минималния приход, от който се нуждае фирма за да привлече капитал и да продължи да работи. Тази възвращаемост предоставя на възможност на собствениците на облигации да получават лихви, а на акционерите/съдружниците дивиденди и *поскъпване* на цената на акциите, което се изисква от инвеститорите.

Normative economics
Нормативна икономика

Изказвания на мнение, които не може да бъдат доказани или оборени по отношение на решения на икономически проблеми, преди всичко, защото дадените тегла на различните политики отразяват лични предпочитания. Виж също *позитивна икономика*.

Not-for-profit
Нетърговска (организация)

Организация, чиято основна цел не предполага добиване на печалба, напр. благотворителност.

Objectives
цели

Желани резултати, като ефикасност, иновация, разширяване на услугите и социална справедливост. В регулаторен или политически контекст, гражданите може да имат цели за регулаторен или политически процес: напр. прозрачност и участие на заинтересованите страни в процеса. По-широките икономически и социални цели на гражданите включват свобода, равенство, справедливост, висок жизнен стандарт, и технологически напредък. Политическите лидери се опитват да различават (и да моделират), това което гражданите искат от инфраструктурните

сектори. Социалните ценности може да отразяват консенсус или да бъдат дълбоко различаващи се и да водят до драматично изместване в публичната политика. Събития като енергийна криза или тежък инцидент също може да предизвикат промени в обществените приоритети и желание за излизане от статуквото.

Obligation to serve

Задължение да се предоставя услугата

Изискване към дружество за комунални услуги да предоставя услуга на всеки, който е готов да заплаща определените цени. Дружествата за комунални услуги, традиционно са приели това задължение в замяна на изключителен монополен франчайз.

Official exchange rate

Официален обменен курс

Официален местен курс за обмяна на чужда валута.

Oligopoly / олигопол

Пазар, доминиран от няколко доставчика, напр. пазар с 4 големи фирми, чиито *коефициент/съотношение на концентрация е 0,80*.

Open access / Отворен достъп

Способност на доставчиците на услуга да използват мрежата на оператора, съгласно ред и условия, които способстват достъпа.

Open access same-time information system (OASIS)

Система за отворен достъп до информация по едно и също време

Система за обмен на информация в реално време, която дава на всички купувачи и продавачи на електроенергия достъп до преносните разходи за всички купувачи и продавачи, за да гарантира, че собствениците на преноса и свързаните с тях лица, нямат несправедливо предимство при продажбата на електроенергия. Системата е достъпна през Интернет в САЩ.

Open economy

отворена икономика

Икономика, която участва в международната търговия с няколко (или без) ограничения за износ и внос.

Operating Expenses

Експлоатационни разходи

Разходи, които се формират от нормалния ход на бизнеса, напр. управленски заплати.

Operator / оператор

В електроенергетиката, организацията отговаряща за осигуряване на баланс между предлагане и търсене. При телекомуникациите, служител на телефонната компания който помага на хората да се обаждат. Тази роля е автоматизирана в много държави.

Opportunism / опортюнизм

Практиката на възползване от възможности или обстоятелства, или да се търси

незабавно стратегическо предимство, без да се зачитат крайните последствия върху потенциално засегнатите страни.

Opportunity cost

Алтернативен разход

Стойността на алтернативни действия, пропуснати когато са взети решенията; при избора на една марка, потребителя се отказва от покупката на др. марка.

Optical fiber

Оптично влакно/фибър

Тънко, прозрачно стъкло влакно използвано в телефонните мрежи за пренос на сигнал. Виж *фибърна оптика / оптичен кабел*.

Optimal least cost

Оптимален най-нисък разход

Такава опция за покупка, която задоволява потребителските изисквания при най-малко разходи, напр. план за разширяване на мрежата, които минимизира настоящата стойност на разходите.

Optimum allocation

Оптимално разпределение

Разпределението на блага по такъв начин, че е невъзможно да се повиши благосъстоянието на даден потребител, без да се намали благосъстоянието на др. потребител.

Optimum output

Оптимална продукция

Ниво на производство, при което пределните ползи са равни на пределните разходи.

Option / възможност (опция)

Договорно споразумение, което дава право на притежателя да закупи (кол-опция) или да продаде (пут-опция) фиксирано количество ценни книжа или стока на фиксирана цена през посочен период от време. Опциите може да се стандартни, борсово търгувани, регулирани от правителството, неборсово персонализирани или нерегулирани.

Optional tariffs

Допълнителни тарифи / тарифи по избор

Предоставяне на набор от различни тарифи, които дават на потенциалните потребители избор, коя тарифа да изберат. Те може да са разработени по начин, който предоставя печалба и за двете страни (ползи както за доставчика, така и за потребителите).

Original Cost

първоначални разходи

За счетоводни цели общите разходи, свързани с първоначалното закупуване на даден актив.

Output per worker

Продукция на 1 работник

Мярка за производителност, изчислена чрез разделяне на общата продукция на броя на работниците.

Overcharge Завишено таксуване	Таксуване по цена, превишаваща установената.
Overproduction Свръх продукция	Производство, над социално оптималното ниво (финансово или физическо)
Overseas investment Задгранична инвестиция	Покупка на чуждестранни активи.
Ownership / собственост	Субект (физическо или юридическо лице), който има правни претенции за собственост.
Packaging Опаковка	Материали, включително продуктови контейнери, използвани за да покажат и позиционират на пазара даден продукт.
Paging service Услуга за изпращане на съобщение на пейджър	Услуга, която се предоставя от компания, която изпраща съобщения на пейджъри.
Parallel path flow Паралелна електрическа верига	Поток от електрическа енергия, която се предава по преносната система, в резултат на планирани трансфери на електроенергия между две др. електрически системи. (Електроенергията, която протича по всички интерконекторни паралелни вериги в количества, обратнопропорционални на съпротивлението на всяка верига).
Parameter / параметър	При характеризиране на функционално отношение между независими променливи и зависими, когато връзката е количествена, получените коефициенти са параметри. Ако не са известни стойностите на параметрите, може да се зададат буквено, напр. при <i>уравнение за търсенето</i> $P=A-bQ$ (където P =цена, а Q =търсено количество), параметрите са „А” и „-b”. Емпирично изследване може да определи стойностите на $2^{та}$ коефициента.
Pareto optimal оптималност на Парето	Дефиниция за максимално <i>икономическо благосъстояние</i> – такова, при което нищо не може да бъде направено по-добре, без друго нещо да стане по-зле.
Partnership / партньорство	Фирма, собственост на 2 до 20 души, които споделят печалбата и обикновено носят <i>неограничена отговорност</i> за дълговете и задълженията на фирмата.
Pay phone / платен телефон	Обществен телефон, за чието използване трябва да се плати с монети, телефонни карти, или такси по друга телефонна сметка.

Payback period период на изплащане	Период от време, за което се очаква първоначалната инвестиция по проект да се възстанови. Напр. ако има инвестиция от 100 000 ам. долара, която генерира нетни приходи от 25 000 ам. долара годишно (приходи минус оперативни разходи), то периодът на изплащане ще бъде 4 години.
Pay-per-call Платени телефонни услуги за всяко обаждане	Всеки вид информационна услуга (напр. чат-линия или психологични съвети), предлагани от телефон, започващ с цифри 900 с такса, която е по-висока от разходите за самото обаждане. Тази по-висока такса може да бъде на минута или фиксирана сума за обаждане.
Peak load or peak demand Пиково натоварване или пиково търсене	Търсене или натоварване, което представлява максималното ниво на потребление на електричество за определен времеви период.
Peak-load Pricing Ценообразуване с отчитане на пиковото натоварване	Ценообразуване за продукт на по-високи нива през периодите на най-високо търсене. Такъв подход може посочи на потребителите, които продължават да имат високи нива на потребление, че се налагат по-високи разходи за системата (напр. възниква необходимост от по-ранно разширяване на системата). Обикновено по-високите цени са в сила за определен набор от часове. Виж ценообразуване, съобразно времето на потребление и ценообразуване в реално време.
Penalties, non-renewal/license Санкции, неподновяване/лицензия	Когато регулирана фирма не покрива цел или условия от издадената ѝ лицензия, последствието може да е под формата на парична глоба. При екстремни случаи, лицензията може да бъде отнета, като това има драматични последици за доставчика.
Penetration pricing Ценообразуване за навлизане (на пазара)	Използване на политика на ниски цени при навлизане на нов пазар с цел придобиване на <i>пазарен дял</i> и намаляване на разходите за производство на единица продукция – чрез <i>икономия от мащаба</i> или придвижване нагоре по кривата на обучението.
Perfect competition Съвършенна конкуренция	Индустрия, при която голям брой малки фирми продават хомогенни продукти на голям брой потребители.
Performance Standards Стандарти за качество на услугата	Еталон, по който се оценява качество на изпълнение на дадена дейност или на цяла организация. Стандартите обикновено не казват как трябва да се изпълнят зададените цели, а само че има последици при неизпълнение или надвишаване на стандартите.

Performance-based regulation (PBR)
Регулиране въз основа на качество на услугата

Всеки механизъм за задаване на норма, който свързва възнаграждението с желаните резултати или цели чрез задаване на норми (или техни компоненти) за определен период, съобразно външни показатели, а не действителните разходи на дружеството за комунални услуги. Този вид регулиране дава по-добри стимули на дружествата да намалят разходите си в сравнение с *регулирането въз основа на разходите за услугата*. При разработване на стандарти за качество на услугата при план за *регулиране въз основа на качество на услугата*, дружеството за комунални услуги трябва: да анализира предходната си дейност (в исторически аспект) с цел да разработи подходяща основна линия за *сравнения по определен критерий/yardstick*; да определи области, където може да реализира спестяване на разходи и подобряване на качество и да започне да събира информация за качество на услугата и да разработи мерки, които да се използват за *сравнителен анализ* на качеството на услугата.

Performance-related pay
Премия за постигнати резултати

Компенсира мениджърите или работниците, съобразно тяхното ниво на изпълнение.

Permanent disconnection
Постоянно прекъсване

Пълно прекратяване на телефонна услуга, което изисква подаване на заявление за повторно (ново) свързване към услугата.

Personal data / лични данни

Информация за идентификация на физическите лица; обикновено се използва ограничено, за да се избегне нарушаване на неприкосновеността на личния живот.

Planned economies
Планови икономики

Икономики, контролирани от националните правителства, които определят вида и размера на стоките и услугите, които се произвеждат.

Planning
Планиране

Това е процес на задаване на цели, разработване на стратегии, очертаване на задачи; и установяване на графици за проект за изпълнение на цели (напр. цели за надеждност). Изграждането процес за преглед в анализа на проекта увеличава вероятността, организацията, която стартира този проект да се учи от своите успехи и неуспехи.

Points of connection (POC)
Точки на достъп

Точки за превключване, които са достъпни срещу заплащане на определена такса от др. доставчици на телефонна услуга, различни от оператора на мрежата.

Policy instruments
Политически инструменти

Политически инструментариум, разработен за постигане на определени цели.

Policy problems

Политически проблеми

Polluter pays principle (PPP)

Принцип „замърсителят плаща“

PoolCo

електроенергиен пул

Трудности, които възникват при разработване и изпълнение на политики.

Принцип, който търси отговорност от замърсяващите фирми за разходите по почистване и компенсирание на тези, които са засегнати от замърсяването.

Специализиран, централно *диспечеризиран*, *спот пазар* за електроенергия, който функционира като краткосрочен пазар при установяване на краткосрочна клирингова цена, като същевременно предоставя система за дългосрочни договори за пренос. Регулирането на пула гарантира отворен достъп, сравними услуги и възстановяване на разходите и допълнителни услуги при производството на електроенергия (профил на натоварването, ротационен резерв, резервна мощност, реактивна мощност), които са достъпни за всички участници на пазара при сравними условия. Електроенергийният пул също предоставя механизми за решаване на спорове при разлики в договорените обеми между купувачи и продавачи.

Poor /беден

Термин, използван за граждани, в най-ниския дял на разпределение на доходите. При някои нации, много от семействата са напълно бедстващи. Липсата на възможности за образование, доход и работа превръща бедността във важен политически въпрос; бедността се свързва също с бариери за достъпа до инфраструктурни услуги.

Portfolio management

**Управление на портфолио
портфейл**

Натрупване и управление на различен набор от ресурси, които се очаква да послужат като хедж срещу различни рискове, които може да засегнат определени ресурси. В контекста на *електроенергиен пул*, мениджърът на портфолио би събрал и управлявал разнообразен портфейл от спот-пазар покупки, договори за разликите, фючърсни договори и др. договори за пазарно хеджиране и механизми.

Positive economics

Положителна икономика

Positive externalities

Положителни външни фактори

Фактически твърдения за това, как работи икономика, които може да бъдат доказани или отхвърлени. Виж *нормативна икономика*.

Външни ползи, които възникват извън прякото производство и потребление и за които не трябва да се заплаща; напр. разширяването на обхвата на ваксинациите, намалява вероятността, хората да се разболеят от дадена болест.

Potential output

Потенциално производство

Това производство, което се достига, ако всички ресурси се използват напълно.

POTS (plain old telephone service)

**Обикновена стара телефонна
услуга**

Традиционна услуга без специални услуги, базирани на по-новите технологии.

Power pool
Енергиен пул

Сдружаване на енергийни дружества, които координират своята работа (агрегиране на енергия от различни производители, организиране на енергообмен между производители, създаване или прилагане на *правила за поведение/ rules of conduct* за трансакции на едро), за да максимизират стабилността на системата и да постигнат *диспечирание* с най-малък разход. Обединението (пулт) може да притежава, управлява и/или експлоатира преносните линии („жици“) или да бъде независимо дружество, което управлява трансакциите между другите.

Power, firm
Непрекъснато електрозахранване

Мощност или капацитет, на разположение по всяко време, дори при неблагоприятни условия, в рамките на период, обхванат по договор.

Power, interruptible
Прекъсване на електрозахранването

Договор за доставка на електроенергия, който съдържа клауза за намаляване или прекратяване на доставката от страна на доставчика. За да се компенсира по-лошото качество на услугата, се прилага отстъпка от цената, която отразява намаления необходим резервен капацитет.

Power, non-firm
Нестабилно електрозахранване

За разлика от непрекъснатото електрозахранване, нестабилното електрозахранване или капацитет не дава гаранции за доставка на електроенергия при всякакви условия.

Predatory pricing
Хищническо ценообразуване

Ценообразуваща политика, целяща конкурентите да напуснат индустрията чрез временно установяване на ниски цени. Често е трудно да се прави разлика между такива цени и чистата конкуренция. Цени под *пределните разходи* биха били разглеждани като потенциално доказателство за хищничество.

Prefix / префикс

Първите 3 цифри от 7-цифрен телефонен номер. (код на държава, селище, оператор)

Present value
Настояща стойност

Виж *нетна настояща стойност* See *net present value*.

Press
преса

Терминът се използва за организации и физически лица, които печатат вестници или излъчват телевизионни новинарски програми. Медиите (вестници, телевизия, и все повече интернет) формират гражданските нагласи, чрез предоставяне на информация за последиците от различните инфраструктурни политически варианти. Виж *журналисти*.

Pressure groups / групи за натиск

Създадени за насърчаване на определени каузи и повлияване върху определени политики.

Prestige pricing Ценообразуване за престижни стоки	Способността да се таксува на по-висока цена (престижна цена), заради имидж или статус на продукта.
Pre-subscription предварителен абонамент	Избиране на определена телефонна компания за телефонни разговори на дълги разстояния (междуселищни и международни) да предоставя услуга за платен обществен телефон.
Price band / ценова група/диапазон	Поредица от цени, които имат минимална и максимална стойност на определените цени.
Price basket controls Контрол на ценовата кошница	При <i>регулирането горна граница цени</i> , може да се зададат различни контроли за определени продукти или групи от продукти. Корекцията на цените при <i>формулата за горна граница цени</i> може да се различава за различните потребителски или продуктови групи, като по този начин се редуцират вариантите за цени, на разположение на фирмите – по правило това се прави за защита на групите с <i>нееластично търсене</i> , които не може да намерят заместители на продуктите.
Price cap excessive returns Прекомерна възвращаемост при горна граница цени	Тъй като чистото <i>регулиране по метода горна граница цени</i> може да доведе фирмата да реализира високи нива на възвращаемост при благоприятни сценарии (и успешно намаляване на разходите), регулаторите понякога приемат хибридна схема, която може да включва споделяне на високата възвращаемост с потребителите, ако тази възвращаемост надвишава определена гранична точка. В допълнение, максималната възвращаемост може да бъде посочена, ако има негативни политически последици от отчетената висока възвращаемост. Обърнете внимание, че такива правила за споделяне или горна граница на възвращаемостта, намаляват стимулите за фирмата да ограничи разходите си, което от своя страна води до стимули, подобни на тези при <i>регулирането чрез норма на възвращаемост</i> .
Price cap financial model Финансов модел при горна граница цени	Някои от вариантите на <i>регулиране горна граница цени</i> не се фокусират върху идентифицирането на външен фактор X, а се основават на ценови контрол върху приходите, необходими за покриване на оперативните разходи и предоставяне на подходяща възвращаемост от инвестициите през контролирания период. <i>Нетната настояща стойност</i> на фирмата включва инвестициите, необходими да покриване на стандартите за <i>качество на услугата</i> и целите за развитие на мрежата, както и прогнозната ефективност (която може да бъде свързана с фактора X). Резултатите от модела на паричния поток се използват за определяне на ценови контрол.

Price cap formula
Формула горна граница цени

Точен израз, обозначаващ ограниченията, с които се сблъсква дадена фирма в период на ценови контрол. Пример за опростен вариант на формулата е $RPI-X+K+Q$, където понятията отразяват корекции за инфлацията при цените на дребно, производителността, разширяването на мрежата и подобреното качество на услугата. На практика с *кошниците* на др. характеристики, формалното представяне на формулата може да бъде доста усложнено.

Price cap path
Установяване на горна граница цени

По време на прегледа на *горна граница цени*, регулирана фирма може да печели прекомерна или недостатъчна възвращаемост. Регулаторът трябва да определи, на какво ниво да презададе началната цена за новата формула горна граница цени. Понякога се задава *плавна траектория на цените*, да се запазят стимулите за ограничаване на разходите през последните етапи на ценовия контрол. Алтернативно се използва дискретна ценова корекция (или еднократен подход) за бързо презадаване на цената на ниво, при което очакваната възвращаемост не е прекомерна (или неадекватна).

Price cap regulation
Регулиране горна граница цени

Виж *ценови преглед* и *формула горна граница цени*. Това регулиране предоставя силни стимули за намаляване на разходите, но ценовия контрол трябва да адресира също въпроси за качество на услугата. Това регулиране намалява стимулите за прекомерно инвестиране в капиталови активи по време на периода на ценовия контрол.

Price cap, RPI-X regulation
Горна граница цени, Регулиране RPI-X (регулиране инфлация цени на дребно, коригирана с X).
Price Cap
Горна граница цени

Виж *регулиране горна граница цени* и *формула горна граница цени*.

Законово установена максимална цена, която се налага на продукт или услуга. Обикновено, тази цена е под цената, която би таксувал доставчика (напр. монополист). Горна граница цени (или таван) се поставя за продукт или услуга в рамките на пазар с цел да се дължи ниска цена, с презумпцията, че в противен случай цената ще бъде твърде висока. Въпреки това, ако се наложи такава цена на продукт или услуга, обект на конкурентен пазар, ценовия таван вероятно ще доведе до недостиг или завишено търсене за продукта или услугата. Виж *формула горна граница цени*.

Price ceiling
Ценови таван

Горна граница за цена.

Price competition /
Ценова конкуренция

Опити от конкурентни фирми да привлекат потребител с по-ниски цени.

Price controls Ценови контрол	Правителствени ограничения върху цените.
Price deflator / ценови дефлатор	Индекс, който елиминира ефекта на инфлацията.
Price differentiation Ценова диференциация	Таксуване на различни цени за продукти или услуги. Ценовите различия може да отразяват разходите, напр. по-ниски разходи при непиковата електроенергия. Или може да се основат на различна ценова еластичност на потребителските групи (напр. управление на доходите за авиолинии.)
Price discrimination Ценова дискриминация	Продаване на един и същи продукт на различни пазари при различни цени (изисква отделяне на пазарите, за да се предотврати препродажба). По-високите цени ще бъдат на пазара с относително по-малка еластичност на търсенето.
Price elasticity of demand Ценова еластичност на търсенето	Отзивчивостта на търсенето при промяна на цената. Изчислява се чрез разделяне на процентната промяна в цената на процентната промяна в търсенето, ценовата еластичност на търсенето показва как повишение на цената ще засегне общите приходи на фирмата; т.е. стойност, по-малка от 1, сочи нееластично търсене и увеличение на <i>общите приходи</i> за нарастването на цената; стойност, по-голяма от 1, сочи, че <i>общите приходи</i> ще намалят с увеличението на цената. Виж <i>еластичност на търсенето</i> .
Price elasticity of supply Ценова еластичност на предлагането	Отзивчивостта на предлаганото количество при промяна на цената. Изчислява се като се разделя процентната промяна на доставените количества при процентна промяна на цената. Стойност, по-малка от 1, сочи <i>нееластична крива</i> на предлагане, докато стойност, по-голяма от 1, сочи еластично предлагане, т.е. доставените количества са силно чувствителни при промяна на цената.
Price floor / ценови под	Фиксирана минимална цена, зададена от организация (или правителствена структура), способна да наложи ценови контрол.
Price index Ценови индекс	Мярка за реална цена на потребителската кошница (с отчитане на инфлацията); напр. статистическа мярка за цените на дребно за типичен набор от блага, купувани от обикновени хора е индекса на цените на дребно (ИЦД) или индекса на потребителските цени (ИПЦ). Други индекси обхващат цените на едро, експортните цени и пр.

Price instability
ценова нестабилност

Ценово колебание, дължащо се на нестабилно предлагане и търсене.

Price makers /създател на цени

Тези фирми, които са способни да повлияят на цените.

Price mechanism
Ценови механизъм

Начинът, по който цените сигнализират фирмите и потребителите да променят своето икономическо поведение; т.е. с покачване на цената за определен продукт, фирмите са насърчавани да повишат производството му, а потребителите може да потърсят негов заместител.

Price Rebalancing
Ребалансирание на цените

Процес на изравняване на цените по-близо до свързаните с тях икономически разходи. Този процес е предназначен за насърчаване ефективността на разпределението. Въпреки това, тези които се възползват от определени ниски първоначално цени, може да са много бедни и/или политически силни и вероятно ще устоят на такива ценови изравнявания.

Price reviews
Ценови преглед

Регулаторен процес, при който се одобряват нови цени за определен брой години – най-често от 3 до 5 г. В случая на горна граница цени, прегледът адресира широк кръг въпроси, включително *ценова кошница, установяване на горна граница цени, автоматични корекции* (за инфлация), *компенсация за производителност* (обозначавана като фактор X), *качество на услугата, цели за разширяване на инфраструктурата, и финансови модели*. Др. въпроси са свързани с разработване на механизъм, включително определяне на използването на зона на нечувствителност или разработване на индекс на показатели за качество на услугата (срещу използване на индивидуални показатели), използване на симетрични (срещу несиметрични) схеми и идентифициране на типове събития, които трябва да се изключат от схемите за стимулиране. Полученият контрол се определя във формулата за горна граница цени и съответните правила и дефиниции.

Price signals / ценови сигнали

Виж *ценови механизъм*. Начинът, по който промени в цената влияят върху разпределението на ресурси; т.е. повишение в търсенето на продукт ще измести неговата цена нагоре и ще сигнализира за повишено използване на ресурси за производството му. Въпреки това ценовите сигнали работят зле, когато инфлацията е висока и промени в *относителните цени* се забелязват по-трудно.

Price stability / ценова стабилност	Макроикономическа цел, включваща нисък процент на инфлация.
Price structure / ценова структура	Виж <i>разработване на тарифна ставка/ rate design</i> .
Price taker / получател (приемател) на цената	Онези фирми, обикновено по-малките, които не може да повлияят на цената.
Prices / цени	Парите, които се таксуват и заплащат за стоки и услуги.
Pricing / ценообразуване	Задаване на ценова структура за продукт или услуга чрез методи за достъп, напр. месечна такса, или методи, основани на потреблението, като такса за потребена единица. <i>Разработването на тарифни ставки</i> предоставя сигнали на потребителите и позволява на доставчиците да възстановят разходите.
Primary carrier / основен оператор	Определената телефонна компания за дълги разстояния (междуселищни и международни) за определена телефонна линия.
Primary distribution, primary distribution feeder Първично разпределение, захранващ механизъм за първично разпределение	Част от системата за разпределение на електроенергия, която доставя основно електроенергия високо напрежение, а не ниско, и която енергия разпределя на крайни потребители. Виж <i>първично напрежение</i> по-долу.
Primary voltage Първично напрежение	Напрежение на захранващата с ток верига трансформатора, за разлика от изходящото напрежение, или ниското напрежение, което се нарича вторично напрежение, и което обикновено е по-ниско и се предоставя на крайните потребители
Privacy Неприкосновеност на личния живот / уединение	Правото на хората да бъдат оставени на мира и да контролират достъпа до информация за себе си.
Private benefits Частни ползи	Предимства от икономическа дейност на ниво отделно физическо лице или звено за вземане на решения. В допълнение тези ползи може да бъдат агрегирани (обобщени) за няколко индивида, за да се постигне частна полза за група, напр. <i>потребителски излишък</i> за купувачите на даден пазар.
Private costs Частни разходи	Неудобствата от икономическа дейност на ниво физическо лице или звено за вземане на решения. В допълнение тези разходи може да бъдат агрегирани за няколко/повече индивида, за да се намерят частните разходи за група, напр. <i>излишък на производителите</i> за даден пазар.

Private Enterprise Частно предприятие	Използване на неправителствени фирми за доставка на стоки и услуги.
Private goods / Частни блага	Такива, при чието потребление, ползата е само за 1 потребител, т.е. след като блага се консумира от 1, друг потребител не може да го консумира.
Private interest / частен интерес	Поведение, което отразява внимание към лични или частни ползи.
Private sector / частен сектор	Дял от икономиката, където решенията се вземат от мениджъри на недържавни предприятия и частни инвеститори.
Private sector investment Инвестиции на частния сектор	Разходи за дълготрайни активи от бизнеса и частни инвеститори, а не от правителството.
Privatization / приватизация	Продажба на правителствени акции / дялове от даден бизнес на частни инвеститори. Стойността на тези акции / дялове зависи от нетната настояща стойност на очакваните парични потоци от активите, които се продават; процес на преход от система, собственост на държавата към система, частна собственост (с цел печалба).
Privatized utilities Приватизирани дружества за комунални услуги	Резултатът от приватизация в инфраструктурните сектори. Предоставяне на комуналната услуга от частни предприятия, вместо от държавни.
Procedural fairness Процесуална справедливост	Открит и прозрачен справедлив процес. Процесът трябва да включва възможност за участие на заинтересованите страни; придържане към обявените графици и постоянство във времето.
Process innovation Процес на иновация	Използване на нови технологии в производствения процес.
Process / процес	Използван метод за получаване на резултати. Може да включва процедури, описание на работни потоци, или специфична последователност от задачи.
Producer goods средства за производство	Тези средства за производство, които участват в производството, напр. машини
Producer price index (PPI) Индекс на цените на производител	Статистическо измерване на разходите за типичен набор от суровини и др. производствени фактори, които се купуват от фирмите.

Producer surpluses Излишъци на производителя	Разликата между минималната цена, която даден производител е готов да приеме за определено количество от стока и цената, която действително заплаща купувачът.
Product life cycle Жизнен цикъл на продукта	Различни етапи от продукт или продуктова линия: разработване, внедряване на пазара, растеж, зрялост и спад.
Production / производство	Производство на стоки и услуги.
Production possibility boundary / production possibility frontier (PPF) Граница на производствената възможност	Комбинацията от блага, които дадена страна може да произведе с пълно използване на ресурсите за определен период от време.
Production targets Производствени цели Productive capacity Производствен капацитет	Целеви обем за производство на стоки/услуги. Продукция на фирмата, ако оптимално използва всички ресурси, за да постигне възможно най-високи нива на производство. Фиксираните входящи фактори (като физическия капитал) обикновено са обвързващо ограничение за ограничаване на производството.
Productive efficiency производствена ефективност	Произвеждане на продукция с най-малко разходи. Терминът се използва извън инженерната ефективност и обхваща подходящ микс от входящи фактори, имайки предвид цените им: входящите фактори се използват по начин, така че съотношението на пределния продукт е равно на съотношението на цените на входящите фактори. В условията на <i>пазар със свършена конкуренция</i>, това ще стане, когато фирмите произвеждат при най-ниски разходи за единица продукт, където $MC = AC$ (пределните разходи са равни на средните).
Productivity / производителност	Индекс на ефективност, включващ съотношение на продукция към входящи фактори. Общата факторна производителност разделя продукцията на входящите фактори, където теглото дадено на количеството от производствени фактори е заплатената цена за единица входящи фактори. Понякога продукцията се дели на вложения труд и това също се използва като мярка за производителност, но трудовата производителност е само частична мярка за ефективността на организация, тъй като по-голямата продукция може да се дължи на допълнителни входящи фактори – напр. капитал или материали. Измерването на входящите фактори и продукцията може да бъде много трудно.

Productivity growth
Ръст на производителността

Темп на изменение на специфичния индекс на *производителността*. Стойността зависи от основния темп на технологичните промени и подобрения в качеството на продукта. Различните сектори имат различни възможности за ръст на производителността.

Productivity measurement
Измерване на производителността

Техника за калкулиране на ефективността на ресурсите, използвани от организация или предприятие. Това може да бъде много трудно за индустрии, предоставящи услуги, където потребителите са част от производствения процес. Виж *производителност и ръст на производителността*.

Profit / печалба

В икономиката, *печалбата* е над нормалната възвращаемост на дадена фирма, резултат от иновациите, пазарната сила или щастливи обстоятелства (късмет). Счетоводната печалба често се нарича *нетен доход*. Някои хора разглеждат *печалбата* като награда за поемане на непокрити рискове, свързани с производството.

Profit and loss statement
Отчет за приходите и разходите
(отчет за печалбата и загубата)

Финансов отчет за дейността на фирмата през определен период от време. За разлика от счетоводния баланс, който посочва финансовата позиция към определен момент във времето, отчетът за печалбата и загубата разглежда колко добре е работила фирмата през определен период от време, показвайки приходите и разходите. Разликата между приходите и разходите е счетоводна печалба (загуба). Също се нарича *отчет за доходите*.

Profit margin
Коефициент печалба

Печалбата като процент от оборота (или продажбите).

Profit maximization
Максимизиране на печалбата

Осъществяване на възможно най-голям излишък (разлика) на приходи спрямо разходи. Печалбата се максимизира когато *пределните приходи* са равни на пределните разходи

Profitability ratios
Коефициенти на рентабилност

Те включват възвращаемостта от общите активи, възвращаемостта от работния капитал, възвращаемостта от собствения капитал, *коефициент на чистата печалба и съотношение оборот на нетните активи* и се използват за оценка на рентабилността на фирмата.

Profits, windfalls
Печалби, непредвидени

Счетоводната печалба (нетния доход) отразява финансовото състояние на фирмата за конкретна година. Ако печалбата не се разглежда като резултат от отлични предприемачески решения или поемане на рискове, а като „късмет”, то тя може да

се опише и като неочаквано голям късмет/непредвидена печалба. Напр. ако фирма добива нефт, а война ограничава достъпа до външни ресурси, то местната цена на нефта може „да излети до небето” – като даде голяма възвращаемост на местния производител. Държавните органи ще се изкушат да обложат с данъци тази възвращаемост, тъй като погледнато от социална гледна точка тази възвращаемост може да се приеме за несправедлива или нечестна.

Profit-sharing regulation

Регулиране за споделяне на печалбата

Съгласно *регулирането по норма на възвращаемост* или *горна граница цени*, може да се наложат ограничения на възвращаемостта. Правила за споделяне може да се използват за предоставяне на стимули за ограничаване на разходите. Потребителите незабавно получават някои ползи от постигната ефективност. Понякога този израз се отнася за хибридни схеми. Виж *прекомерна възвращаемост при горна граница цени*

Progressive tax / прогресивен данък

Данък, който взема нарастваща пропорция от доходите, когато те се повишават; т.е. пределните данъчни ставки върху доходите растат, с увеличаване на размера на получените доходи.

Promotion campaigns

Промоционални кампании

Способ за заинтересуване на хората да купуват даден продукт или услуга.

Property rights

права на собственост

Право на собственост (призната и гарантирана от закона възможност на едно лице да владее, ползва и се разпорежда фактически и юридически с определена вещ и да иска от всички останали лица да се въздържат от въздействие по отношение на нея.)

Proportionate return

Пропорционална възвращаемост

Споразумение, което позволява на телекомуникационните оператори да имат пропорционален дял от трафик на входящи и изходящи разговори.

Protectionism / протекционизъм

Най-често се използва за описване на стъпки, предприети от държавите за защита на тяхната местна национална индустрия от чуждестранната конкуренция (внос).

Provider of last resort

Доставчик от последна инстанция

Законово задължение на дружествата за комунални услуги да предоставят услуги на потребители, на които друг е отказал да предоставя услуга.

Prudency

Предпазливост (проверка на

Тест, който се използва от регулаторите за оценка на обосноваността на определени корпоративни дейности, използвани за формиране на разходи за

обосноваността на разходите)

услугата и регулиране горна граница цени. Тестът проверява разумността на инвестиция или разход въз основа на принципа за минимизиране на разходите, който насърчава пестеливо поведение от страна на мениджърите. Този тест, не трябва да се извършва постфактум, а преди това, към времето за вземане на решение за извършване на инвестиция/разход, включително бъдещи очаквания. Все пак тестът прави оценка, какво е трябвало да знаят мениджърите и какво е трябвало да вземат под внимание при вземане на въпросното решение.

Prudential ratios

Коефициенти на безопасност

Public benefits

Обществени ползи

Коефициентите на *ликвидност* на банките, които се считат за безопасни.

Предимства от икономическата дейност на ниво общество или общност.

Public benefits fee (PBF)

Такса обществени ползи

Такса, създадена от законодателния орган на щата Уисконсин/САЩ за финансиране на „обществените ползи за комунални услуги”, енергийна помощ за домакинства с ограничен доход, разширяване на държавното *запазване на енергия* и програми за енергийна ефективност, както и подкрепа за развитие на възобновяеми енергийни източници.

Public compensation

Обществена компенсация

Действие от страна на доставчика, с което се компенсират парично за неблагоприятните последици страни, които търпят негативни последици от построяване на производствен завод или получаване на права за преминаване.

Public corporations

Публични /държавни корпорации

Предприятия, собственост на държавата

Public Enterprise

Публично/ държавно предприятие

Персонифицирано или неперсонифицирано предприятие, в което публичните (правителствени/държавни) органи държат по-голямата част от акциите/дяловете и/или могат да упражнят контрол върху управленските решения.

Public expenditure

Публични разходи

Правителствени разходи за обща полза.

Public goods

Обществени блага

Такива блага, които се консумират от много хора без да има загуба на наличност или качество, напр. морски фар. Тези блага не се предоставят в чисти системи на свободен пазар, защото след като се предоставят не е възможно да се ограничи или изключи тяхната консумация.

Public interest / публичен интерес

Термин, който трудно се дефинира точно, но най-общо се отнася за общото благо. Виж за примери *цели на обществения интерес*.

Public interest goals Цели за обществен интерес	От гледна точка на регулирането на електроенергийните дружества, тези цели включват 1) равнопоставяне между социалните класи и поколенията, 2) баланс между дългосрочни и краткосрочни цели, 3) защита от злоупотреба с монополно положение, 4) обща защита на здравето, безопасността и благосъстоянието на хората и околната среда.
Public interest theory of regulation Теория за регулиране на обществен интерес	Обяснява намесата на правителството на пазарите и свързаните регулаторни правила в отговор на <i>провалите на пазара и пазарните несъвършенства</i>. Тази теория твърди, че регулирането насърчава общото благосъстояние, а не интересите на добре организирани заинтересовани страни.
Public limited company Дружество с ограничена отговорност	Дружество, което е самостоятелно юридическо лице и защитава съдружниците от неограничена отговорност.
Public phone Обществен телефон	Платен телефон за обществено ползване, притежаван и експлоатиран от местна телефонна компания или др. фирми, свързани в мрежата.
Public sector Публичен сектор	Дял от икономиката под контрола на правителството.
Public switched telephone network (PSTN) Обществена комутируема телефонна мрежа	Телекомуникационна мрежа, състояща се от всички основни телекомуникационни оператори. Връзките и финансовите споразумения позволят обаждания към всички подобни мрежи.
Public telecommunications network Обществена телекомуникационна мрежа	Мрежа, която се използва изцяло или частично за предоставяне на публична телекомуникационна услуга.
Public / публични (акции)	Възможност за закупуване на акции от инвеститори на финансовите пазари. Частните фирми и публично търгувани фирми включват инвеститори във дружествата за комунални услуги. Също така, терминът на английски се използва за обозначаване на гражданите като цяло (на български – общество), напр. в изрази „срещата е обществена/ публична.”
Punitive injunctions	Постановление, издадено от съд или регулаторен орган, което ограничава или

Наказателни постановления	спира текущи дейности. Санкцията може да има сериозни икономически последиствия за виновната страна.
Pure economic rent Чиста икономическа рента	Възнаграждение/отплата, получена от всеки фактор на производство, характеризиращ се с напълно нееластично предлагане.
QOS Standard Стандарт качество на услугата	Стандарт за качество на услугата. Виж <i>стандартите за качество</i> .
Qualified (eligible) customers Квалифицирани (с необходимите качества) потребители	Тези, които са правоспособни да предприемат начинания и да сключват договори за доставка.
Qualifying facility (QF) Квалифицирано производствено съоръжение	Независимите производители на електроенергия в САЩ, които съгласно Закона за регулаторна политика на дружествата за комунални услуги (PURPA) продават произведената електроенергия на местното дружество за комунални услуги цени за <i>избегнати разходи</i> . За да получат това право, доставчиците трябва да произвеждат своята електроенергия с определен вид гориво – или когенерация (комбинирано производство) или от възобновяеми източници и да отговарят на определени критерии за собственост, размер <i>и критерии за ефективност</i> , които се определят от Федералната комисия за регулиране на енергетиката на САЩ (FERC).
Qualitative controls Контрол на качеството	Контрол за ограничаване на естеството или разнообразието на дадена стока/услуга, а не на нейното количество; т.е. по отношение на капитала, качествения контрол би ограничил вида на заемите, но не сумата на заема.
Qualitative lending guidelines Указания за качествено кредитиране	Указания на банките за насърчаване или ограничаване на отпускането на заеми за определени групи.
Qualitative research Качествено изследване	Събиране и организиране на информация, чрез използване на нестатистически техники за идентифициране на модели, които обясняват поведение или резултат. Напр. дадено изследване може да съдържа предварителни впечатления или изводи въз основа на интервюта и интерпретации на институционални ограничения.
Quality incentives Стимули за качество	При регулирането <i>горна граница цени</i> или <i>норма на възвращаемост</i> агенцията (регулаторът) може да въведе цели за качество и възнаграждение за доставчика при постигане на тези цели. Този процес включва установяване на подходящи награди и санкции (които изискват определена оценка за готовността на потребителите да заплащат стока/услуга с определено качество). Виж <i>измерване на качеството</i> .

Quality measurement
Измерване на качеството

Процесът, при който характеристиките на услугата, които се оценяват от потребителите се идентифицират и определят количествено. Фокусът трябва да бъде върху измерението на качеството, което може да се изрази като обективни, наблюдаеми и проверими мерки за изпълнение. Процесът включва показатели чрез избор, които да се използват в схема за стимули; определяне на броя мерки, които да бъдат включени в схемата; и определяне на *бенчмарк / репер*, който да се използва за сравнение на качеството на изпълнение от страна на дружеството за комунални услуги (подход сравнително регулиране / регулиране по критерии, където качеството на изпълнението от страна на фирмата се сравнява с др. сродни фирми).

Quality regulation
Регулиране на качеството

Установяване на процедури за мониторинг и възнаграждаване на качеството на услугата. Напр. целите може да включват подобрения в надеждността на доставка на електроенергията, или намаляване на шума в телекомуникационната система. Виж *стимули за качество* и *измерване на качеството*.

Quality standards
стандарты за качество

Цели, зададени от регулатора (често в сътрудничество с доставчиците – които имат повече информация за разходите, свързани с постигането на тези цели). Чрез приемане на подходящи стимули, тези цели може да бъдат включени в *регулиране на качеството*.

Quality valuation for customers
Оценка на качеството за потребителите

Определянето на потребителската *готовност да се заплаща* за по-високо качество на услугата е трудна задача, както за ръководителите на дружеството за комунални услуги, така и за регулатора. По-високите стандарти обикновено водят до по-високи разходи, които се трансформират в по-високи цени за услугата, като по този начин се ограничава достъпа на по-бедните домакинства до тези услуги. Регулаторите могат да подхождат към този проблем като дават разрешение на алтернативни доставчици да предоставят услуги с по-ниско качество на по-ниски цени, отколкото дружеството, което е титуляр за предоставянето на услугата. Друг вариант е да се разреши на доставчика да предлага различни услуги, ако тези услуги са на различни цени и целевата група за по-ниската цена може да идентифицира услуга с по-ниско качество.

Quantitative controls
Количествен контрол

Регулиране, което ограничава дейностите с цел постигане на конкретни, измерими цели. Също така, се упражнява контрол за ограничаване на доставките, напр. чрез определяне на дажби.

Quasi-rent / квази рента

Краткосрочна икономическа полза за производителите, свързана с временна нееластичност на доставката.

Quick ratio
коэффициент на бърза ликвидност

Също се нарича коефициент на срочната ликвидност, това е мярка за краткосрочната *ликвидност*, която приспада запасите на склад и работата в процес от текущите активи. Тази предпазлива оценка признава, че наличностите на склад не винаги бързо може да се опърнат в пари в пълен размер.

Radio spectrum
Радиочестотен спектър

Диапазонът дължини на вълната за излъчване на радио и телевизионни сигнали (от 100 KHz до 400 GHz).

Ramsey pricing
Ценообразуване на Рамзи

Този вариант на *ценово дискриминиране* понякога се нарича „втора най-добра цена”, тъй като се разклонява от „първата най-добра” (*разпределена ефективност*) цена, където $P = MC$ (цена = пределни разходи). Ако може да се предотврати препродажба, потребителите на различните пазари с различна еластичност може да заплащат различна цена за продукта. Въпреки това, цените са така определени, че да се печели само нормална печалба, така цените са по-ниски от тези, които биха били при нерегулирана ценова дискриминация. При ценообразуването на Рамзи, погрешното разпределение на ресурси (или изкривяване на цените над пределните разходи) се минимизира, но не се елиминира. Обърнете внимание, че потребителските групи с относително нееластично търсене заплащат най-високите цени, така че тези без заместители заплащат най-много за единица. Така, този подход може да наруши принципите на справедливостта, от които се ръководят регулаторите. Алтернативни *ценови структури* за възстановяване на постоянните разходи включват *ценообразуване с множество ставки*. Виж също *разработване на тарифна ставка/ rate design*.

Ratchet effect
Ефект на инерцията

Описание на човешкия отговор към промените в благосъстоянието, т.е. положителен отговор на подобрението и отрицателен на намалението. След постигане на определено ниво на задоволяване, се появява нова психологическа „долна граница”, която след това се преодолява трудно в посока надолу. Ефектът се илюстрира, когато доходите падат, но потребителите не са склонни да променят своите модели на потребление, защото са свикнали към определен начин или стандарт на живот. В дългосрочен аспект потребителите може да бъдат принудени са се адаптират към новите обстоятелства.

Rate base / тарифна база/основа на капитала

Определена в закон или от регулатора като *регулаторна база на активите*, върху която може да се получи печалба от *разрешената норма на възвращаемост*. Тя може да се изчисли по няколко счетоводни метода: справедлива стойност, разумна инвестиция, разходи за възпроизвеждане, или първоначални разходи. В

зависимост от юрисдикцията, тарифната база на капитала може да включва работния капитал и *незавършеното строителство/construction work in progress*. Тя може да бъде коригирана, за да вземе предвид натрупаната амортизация.

Rate base, value-based approach

Тарифна база на капитала, подход основаващ се на стойността

Подход за изчисляване на *тарифната база на капитала*, който се фокусира на пазарната стойност - за активи или собствения капитал. Трябва да се внимава, за да се избегне „цикличността“, тъй като стойността на актива е настоящата стойност на паричните потоци. Така, веднъж като се формира цената на продукцията, се определя стойността на активите и обратно.

Rate case / преразглеждане на цени

Процес, при който дружество за комунални услуги и заинтересовани страни предоставят информация и предложения за бъдещи цени и цели за качество на услугата. Този процес на кандидатстване на дружеството пред регулаторен орган може да бъде много формален (почти като процедура при съдебен процес) или да е под формата на неформални срещи, които способстват обмена на идеи и постигането на консенсус за определянето на цените, по които ще се таксуват потребителите. Неформалната форма позволява *постигане на решение с пълна съгласуваност между заинтересованите страни/ all party settlements*.

Rate class / ценова група/клас

Групиране на потребителите по определени характеристики. Тези групи/класове може да заплащат различни цени, в сравнение с др. потребители, въз основа на причинно-следствените разходи или разпределението на разходите.

Rate design

разработване на тарифна ставка

Видът на ценовите ставки, които се използват за предаване на сигнали на потребителите и за възстановяване на разходите. Напр. те може да *включват блок-цени, ценообразуване с множество ставки, сезонни цени, цени, съобразно времето на ползване и пакетни услуги*. Виж *тарифна структура и структура на цените*.

Rate level

ниво на цените/тарифата

Средната цена, която дружество за комунални услуги е получило одобрение да събира, напр. за електричество. Поредица от *разработване на тарифни ставки* може да доведе до една и съща средна цена.

Rate of interest / ставка на процент

Виж *лихвени ставки*

Rate of return

норма на възвращаемост

Печалба на фирма, изразена като процент от нейните активи.

Rate structure
структура на цените

Графикът и организацията на фактуриране на сметки на потребителите по ценови ставки. Виж *разработване на тарифна ставка*.

Rate surcharge
допълнителна такса

Допълнителна такса по потребителска сметка, използвана за корекция на цените. Понякога такива временни такси се налагат за покриване на разходи, свързани с определено събитие (напр. разходи, произтичащи от бедствие, като ураган). Такава допълнителна такса може да се използва и в очакване на общо повишение на цената, за да се избегне *ценови шок* или да се адресират специфични финансови проблеми на дружеството за комунални услуги.

Rate survey / ценови преглед

Сравнение на цените за определена услуга между различни фирми.

Rate-of-return regulation
Регулиране норма
възвращаемост

на Регулаторен метод, който предоставя възможност на дружеството за комунални услуги възможността да си възстанови разумно направените разходи, включително справедлива възвращаемост от инвестициите. *Необходимите приходи* са равни на оперативните разходи плюс *разрешената норма на възвращаемост*, умножена по *регулаторната база на активите*. Този механизъм ограничава печалбата (и загубата) на дружеството от неговите инвестиции. Често се използват *регулаторен лаг (регулаторно изместване)* и специални стимули за компенсиране на възпиращия фактор за минимизиране на разходите при този механизъм. Виж *регулиране на разходите за услугата*.

Rates, block / Тарифа, блокова

Цена, която се прилага за определено количество от услугата. Виж *нарастващи блокови тарифи*

Rates, demand / тарифа, **в**
зависимост от търсенето

Цени за електроенергийна услуга, като функция на потребителското търсене или максималното търсене (изразено в киловати) за определен период от време, напр. период за фактуриране.

Rates, flat / тарифа, плоска

Постоянна цена за единица продукция, независимо от нивото на потребление.

Rates, lifeline
Тарифа, социалнопоносива

Ниска или редуцирана плоска тарифа за услуга (до определено ниво на месечно потребление), с по-висока *блокова тарифа* след това. Когато се използва за определени групи, напр. социално слаби или възрастни хора, тези цени са достъпни за определена категория потребители (обикновено с по-ниски доходи). Понякога тези цени се субсидират от другите *категории потребители (кръстосано субсидиране)*.

Rates, seasonal / Тарифа, сезонна

Вариращи цени на услугата в зависимост от годишното време (лято или зима). Този вид тарифа може да бъде на основата на разходите, ако степента на пиково потребление (инсталирана мощност) има сезонен характер. По този начин тези тарифи може да предоставят ефикасни сигнали на потребителите. Сезонните тарифи може да се разглеждат и като много сурова, първоначална версия на *тарифата, в зависимост от времето на използване на услугата*.

Rates, step / тарифа, на стъпки

Цената за потребена единица от услугата е за специфични нива на потребление или търсене. Виж *блоково ценообразуване*.

Rates, time-of-use

Тарифа, в зависимост от времето на използване на услугата

Цените за услугата варират, в зависимост от времето на денонощието, през което потребителят ползва услугата. Тези цени отразяват различните разходи, които дружеството извършва, за да предостави услугата през период на пиково търсене или извън пиковите периоди. Дали конкретен потребител ще предпочете да ползва *тарифа, в зависимост от времето на използване на услугата* зависи от процента общо потребление през пиковите периоди. Въпреки това, ако разходите по отчитане на потреблението са ниски, този вид тарифи са много по-ефективни отколкото единните (непроменящи се) цени, тъй като последните не посочват на потребителите истинските *алтернативни разходи* за обслужване на пиково и непиково потребление.

Rates, unbundled

тарифа, непакетна

Детайлизирано заплащане за отделните услуги. Това дава възможност на потребителите за по-голям избор по отношение на микса от продукти, които се потребяват, за разлика от *пакетните* продукти.

Ratio analysis

Анализ на коефициентите

Инструмент за анализиране на финансовото изпълнение на дружеството чрез изчисление на коефициенти от публични данни от счетоводни документи, включително разглеждане на рентабилност и краткосрочна и дългосрочна ликвидност.

Reallocation of resources

Преразпределение на ресурси

Използването на производствените фактори като земя, труд и капитал за нови различни направления на дейност, което води до промяна на производствения микс.

Real-time pricing

Ценообразуване в реално време

Заплащане на услугите към дружеството за комунални услуги, съобразно разходите му към момента на потребление. Отчитането на потреблението към даден момент от време включва разходи за оборудване и сигнални устройства, но

за големите потребители, които могат да коригират своето търсене, тези тарифи насърчават ефективността. Виж *ценообразуване, съобразно времето на потребление*.

Redistributive effects
Преразпределителни ефекти

Резултат, при който парични средства, получени от 1 група се дават или инвестират при други от правителството, в резултат на данъците. Промени в *разработването на тарифна ставка* или експанзия на инфраструктурата също засягат реалните стандарти на качество на живот и за това влияят на разпределението на дохода.

Refunds / възстановявания

Връщане на пари на потребителите поради недействителни продажби, завишено таксуване, или корекция на цените.

Regional transmission organization (RTO) / регионално преносно дружество

Независимо дружество, което управлява преносни съоръжения, собственост на различни дружества в големи географски области. Виж *независим системен оператор (НСО)*

Regression analysis
Регресионен анализ

Статистически изследвания, които целят да обяснят измененията за 1 променлива (напр. търсено количество) чрез промените (или разликите) при др. променливи (напр. цена или доход).

Regressive taxes
Регресивни данъци

Тези, които взимат по-голям дял от дохода на бедните, вместо от дохода на тези, които имат по-високи доходи. Напр. идентичен данък (еднократна сума) за всеки гражданин би взел по-голям дял от дохода на бедните, отколкото от дохода на по-благосъстоятелните.

Regulated supplier
Регулиран доставчик

Фирма, която е обект на регулиране.

Regulated third-party access
Регулиран достъп на трети лица
Regulated utility
Регулирано дружество за комунални услуги

Система даваща, на отговарящите на условията потребители, право на достъп до преносната и разпределителната система на базата на публикувани тарифи.

Дружество, което е обект на регулиране за постигане на социални и политически цели (напр. контрол върху монополна власт или ползи за определени потребителски групи). Като такова дружество, от него се очаква да таксува по недискриминационни, справедливи цени и да предоставя безопасна и надеждна услуга на обществото при съответно търсене. В замяна, то е освободено от участие в директна конкуренция и може да печели, въпреки че не е гарантирано, справедлива възвращаемост от инвестициите си.

Regulating risks
Регулирани рискове

Правила, които касаят степента на рисковете, свързани със здравето и сигурността, при производство и потребление на продукти. Терминът може да се отнася за правителство, което поставя граници на финансовата структура на фирма, като по този начин се ограничава рискът от банкрут или финансов стрес за постигане на регулаторните цели.

Regulation
регулиране

Процес, при който определен държавен орган упражнява надзор и определя правила за фирмите от дадена индустрия. Регулирането поставя граници на поведението, определя добри (или лоши) стимули, и адресира въпроси, които са политически спорни. Решенията се изпълняват чрез правила или заповед, издадени от изпълнителен орган или *регулаторна агенция* и имат силата на закон.

Regulation by contract
Регулиране на базата на договор
(лицензия)

Форма на регулиране, при която регулаторният орган (който може да бъде кметът на града или регулаторна комисия) осъществява мониторинг и прилага условията на лицензията. За разлика от англо-американската традиция на независим регулаторен орган, френската традиция включва добре дефинирано концесионно споразумение или договор. Много от латиноамериканските държави имат комбинация от двата механизма, с независима комисия, която гарантира, че условията по договора са изпълнени (включително преглед на цените, въз основа на първоначалния договор). Някои анализатори считат тази смесица от подходи за обещаваща.

Regulators / регулатори

Терминът се използва за членовете на държавна агенция, отговаряща за мониторинга на изпълнение на дейностите в даден сектор, която се занимава с проблеми на заинтересованите страни и прилага правителствени политики. Отделен регулатор може да бъде член на комисия, която отговаря за балансиране интересите на производители, потребители и представителите на политическите сили. (Заб. на пр.: терминът се използва и за самите регулаторни органи/агенции.)

Regulatory accountability
Регулаторна отчетност

Регулаторната агенция следва процедури, които периодично се преглеждат от друга правителствена организация, напр. законодателна комисия, междуведомствена комисия или сметна палата. Този преглед има за цел да гарантира, че ресурсите са били използвани ефективно и агенцията прилага публична политика. В допълнение, процедури по обжалване на решенията (напр. чрез съдебната система) предоставят още 1 механизъм за преглед – този път дали законът се прилага правилно. Този надзор служи за проверка на *независимата регулаторна комисия* – давайки легитимност на нейните решения.

Regulatory agencies, independence
Регулаторни агенции,
независимост

За да бъдат ефективни държавните агенции, упражняващи регулаторен надзор върху даден сектор, те трябва да имат автономия от ежедневния политически натиск. Тази независимост способства дългосрочното вземане на решения и може да насърчи последователността на регулаторните правила. Без определена степен

Regulatory agency**Регулаторни агенции (органи)**

на независимост е трудно да се избегне вземането на решения въз основа на политическа целесъобразност.

Държавни агенции, които упражняват надзор и задават правила за определен вид бизнес в даден сектор.

Regulatory announcements**Регулаторни изявления**

Решения, които се публикуват за сведение на заинтересованите страни, включително чрез прес-съобщения. Ако определени групи узнаят за резултатите от процеса на преглед преди други, те биха имали „вътрешна информация” и предимство пред останалите. Добрите изявления обясняват основата за регулаторното решение (или правила) и влиянието им върху засегнатите страни.

Regulatory asset base**Регулаторна база на активите (РБА)****Regulatory Assets****Регулаторни активи**

Виж *тарифна база/основа на капитала*.

Разходите, направени от регулираните дружества и одобрени от държавните регулаторни агенции за възстановяване през определен период от години. Регулаторните активи може да включват и разходи за програми за енергийна ефективност и програми за енергийна помощ за социално слаби, както и разсрочени разходи за гориво. Вместо да бъдат разглеждани като текущ разход за конкретната година, тези разходи се осчетоводяват като активи и се амортизират с течение на времето.

Regulatory bodies**Регулаторни органи**

Виж *регулаторна агенция*.

Regulatory capture**Превземане на регулатора (Регулаторно заграбване)**

Когато *регулаторна агенция* взема под внимание само доводите на определени заинтересовани страни, нейните решения отразяват само информацията, предоставена от тези групи или само техните специфични проблеми. Такива решения може да доведат до извънредни печалби за *регулирано дружество* или субсидии за властимащи потребителски групи.

Regulatory collusion**Регулаторно тайно споразумение (колюзия)**

Тайното споразумение включва конспиративно или мълчаливо (и тайно) споразумение между страните. Липсата на прозрачен процес може да способства такива споразумения от „задната стая” – между регулатор и заинтересована страна или между заинтересовани страни. Когато споразуменията се правят на открито, те се определят като „сътрудничество”, както е в случая с *алтернативното разрешаване на спорове*.

Regulatory competition

Конкуренция между регулатори / Регулаторна конкуренция

В много държави има няколко юрисдикции с национални, държавни и (понякога) местни регулаторни комисии. Често има липса на яснота за ролята и отговорностите на тези агенции. Когато се появи нов (често неочакван) проблем, всяка агенция е склонна да счита действията на другите комисии за надхвърлящи правомощията им. Съдилищата или ново законодателство може да поясни ролите им. Регулатори за околната среда може да наложат правила, които имат влияние за секторен регулатор и обратното, което води до спорове и междуинституционални конфликти.

Regulatory coordination

Регулаторно координиране

За да се избегне *конкуренцията между регулатори*, агенциите може да създадат междуинституционални работни групи или др. механизми за идентифициране и решаване на проблеми, които може да възникнат между границите на юрисдикциите (между отделни щати или щатски и федерални власти). Такова сътрудничество може да послужи като начин за изясняване на разпределението на отговорностите и идентифициране на регулаторни инструменти, които най-ефективно ще изпълнят икономическите и социални цели.

Regulatory drift

Регулаторна пасивност

Прекомерно използване на *статуквото*, което отразява много пасивна позиция. Вместо да бъде проактивен, този стил на регулиране не ускорява решаването на проблемите.

Regulatory failure

Регулаторен провал

Когато регулирането показва, че е причина за слабо секторно изпълнение (когато икономическите цели не се реализират), комисията която приема и следи за изпълнението на правилата се е провалила в своя мандат. Причината за това, може да се дължи на неправомерна политическа намеса, която има за резултат влияние върху краткосрочните резултати (късогледство), липса на опит при разработване на стимули, *превземане на регулатора /регулаторно заграбване/* или др. причини.

Regulatory governance

Регулаторно управление

Регулаторното управление включва правния мандат, даден на държавна агенция; налични ресурси за прилагане на политиката; организационна структура на агенцията; и приетите процедури от агенцията. Тези фактори, засягат всички регулаторни дейности и обществени нагласи за нейната прозрачност, честност и възможност за принос от страна на гражданите. Ако няма яснота за условията, при които агенцията отговаря за прилагането на определени политики, вероятно публичната политика ще бъде компрометирана от вътрешно правителствени съперничества.

Regulatory guidelines
Регулаторни указания

Правила, издадени от регулаторните органи, с указание за тези, които се занимават с дейност в обхвата на техните правомощия. Тези правила може да имат задължителен или препоръчителен характер.

Regulatory lag / регулаторен лаг
(регулаторно забавяне)

Продължителност от време между ценовите прегледи. При *регулиране горна граница цени* периодът на преглед е определен с решение – обикновено между 3 до 5 години. При *регулиране с норма на възвращаемост*, лагът често е ендегенен (вътрешен). Или регулаторът или дружеството могат да поискат преразглеждане, ако печалбите се възприемат като прекомерно високи или твърде ниски. Несигурността за конкретната продължителност на лага може да послужи като стимул за ограничаване на разходите.

Regulatory objectives
Регулаторни цели

Регулаторните комисии имат цели – обикновено разписани в законодателство. По-широките цели включват: честност, справедливи цени, разширяване на мрежата и надеждност на услугата. Конкретните цели може да включват: ограничаване на пазарната мощ (когато цените са „твърде високи”), избягване цените да бъдат „твърде ниски”, предоставяне на възможност на доставчиците да получат адекватна възвращаемост на инвестициите (осъществяване на стандарт за привличане на капитал); насърчаване на ограничаването на разходите (производствена ефективност), създаване на стимули за оптимално качество, и насърчаване на навлизането на пазара, там, където е ефективно.

Regulatory procedures, fairness of
Регулаторни процедури, честност
на

Тези, които са засегнати от регулаторните решения оценяват безпристрастността на регулаторния процес. Преценката на заинтересованите страни за честността на процедурите зависи от прозрачността, спазване на графика, еднаквото отношение, и възможностите за участие в работни срещи и обществени обсъждания за представяне на техния случай или оспорване на информация, предоставена от други.

Regulatory reform
Регулаторна реформа

Промяна в начина, по който регулаторна агенция работи или промяна в регулирането, като посочената цел е подобряване на изпълнението от страна на агенцията или от страна на регулираната индустрия. При всяка ситуация, при която се насърчават поредица от промени, някои от тях може да доведат до политически компромиси, които в действителност противоречат на широкото доверие в реформата.

Regulatory space
Област на регулиране

Аналитична конструкция, дефинирана от обхвата на регулаторните въпроси, обект на обществено решение. Поддръжниците ѝ твърдят, че нейните размери и потребители могат да бъдат разбрани чрез проучване на регулирането във всяка конкретна национална рамка, и чрез анализиране на тази рамка от гледна точка на специфичните ѝ политически, правни и културни атрибути.

Regulatory/government changes Регулаторни/правителствени промени	След избори, промяната в управляващите партии може да доведе до нови обществени политики или по-силен акцент върху определени <i>регулаторни цели</i> . Виж <i>регулаторна реформа</i> .
Relative prices / относителни цени	Цените на продукт или услуга, отнесени към цената на друг продукт (или общия индекс на потребителските цени).
Reliability / надеждност	Надеждността има 2 компонента: адекватност и сигурност. Първият включва гарантиране, че доставянето може да посрещне нуждите на търсенето при разпръснати точки на потребление. При мрежовите индустрии, складирането може да бъде скъпо – изискващо адекватен капацитет за <i>транспортиране</i> на услугите (електроенергия или телекомуникационни сигнали) до крайния потребител. Сигурността се характеризира чрез способността на системата да издържи внезапни, неочаквани сътресения, когато преносните линии изведнъж стават недостъпни или определени връзки или производствени възли са нарушени.
Renewable energy resource Възобновяем енергиен източник (ресурс)	Използване на неизкопаеми горива за генериране на електроенергия (т.е. вятър, слънце, биомаса); последните понякога се наричат <i>зелени варианти</i> . Често те имат ограничение за количеството (и <i>надеждността</i>) на енергията, получена за определен период от време. Инфраструктурните предприятия използват <i>възобновяемите ресурси</i> за производство на електроенергия на едро, производство за собствено потребление, разпределително и децентрализирано производство. Намаляването на търсенето чрез енергийно ефективни технологии е заместител за електроенергията, независимо от източника.
Renewable resources Възобновяеми източници (ресурси)	Тези, които се възстановяват по естествен път. Примерите включват водноелектрическа, геотермална, соларна и вятърна енергия.
Rent / наем	Заплащане за правото да се използва актив, собственост на др. физическо или юридическо лице.
Replacement Cost Разходи за подмяна	Процедура за оценка на актив, въз основа на това колко ще струва да бъде дублиран (или подменен) този актив, ако това е необходимо днес. С отчитането на настоящите разходи, тези разходи може да се определят или чрез прилагане на настоящите цени за подобни активи или чрез прилагане на фактор инфлация спрямо действително платените разходи при придобиването на актива. От една страна, този подход за определяне на компонентите на <i>основата на капитала</i>

Re-regulation Пререгулиране	(РБА) дава стойности, които са по-близки до икономическата стойност на активите през периоди на висока инфлация. От друга страна, този подход способства инвеститорите да получат по-големи парични потоци, отколкото биха имали, ако се приложи подхода на първоначалните (исторически) разходи за определяне на <i>основата на капитала (РБА)</i> (при регулиране норма на възвращаемост). Регулиране, което се прилага след реструктуриране на предишно вертикално интегрирано дружество за комунални услуги. Терминът се използва и за ситуация, при която намаляването на регулаторния надзор (и увеличаването на конкуренцията) е довело до отслабване качеството на изпълнение от страна на индустрията. Такъв резултат често води до предложения или за ново регулиране (отразяващо разбирането на факторите, които са довели до <i>регулаторния провал</i>) или до връщане на предходен регулаторен режим.
Reseller / посредник	Дружество, което купува услугите от доставчик и ги продава на краен потребител, често включва и услуги с добавена стойност. Пример за такъв посредник би било дружество, което купува или наема преносните линии или време на телефонните линии и след това препродава тези услуги.
Reserve margin Резервен марж / пределна резервна мощност	Както се прилага в електроенергийната индустрия, това е разликата между нетния производствен капацитет на дружество-производител, и неговите изисквания за максимално натоварване при пиково търсене. В някои случаи, за да се насърчи надеждността, регулаторите изискват и определена <i>пределна резервна мощност</i>.
Resource allocation Разпределение на ресурси	Този термин се отнася за конкретно използване на земята (естествен ресурс) труда (човешки капитал) и капитала (сгради и оборудване) при производството на блага и услуги от дадена фирма, сектор или икономика като цяло. Виж <i>ресурсна ефективност</i>.
Resource efficiency Ресурсна ефективност	Използване на най-малки количества от ресурсите, необходими за производството на даден продукт/услуга. Най-ефективното <i>разпределение на ресурсите</i> зависи от <i>относителните цени</i> на входящите фактори, като тези цени отразяват алтернативните разходи за използване на тези ресурси.
Restrictions on competition and/or incumbent under regulation – Ограничения на конкуренцията и/или дейността на регулирано дружество.	Ограничения, които се поставят спрямо доставчиците от съответен регулаторен орган, вероятно с обосновката, че тези ограничения насърчават ефективността или др. регулаторни цели.
Restructuring Преструктуриране	Отделяне на функции при вертикално интегрирана фирма, водещи до отделянето на услуги. Собствениците и операторите на наскоро конфигурирани фирми сега са различни юридически лица. Такава политика може да се развие, ако сегменти от индустрията се считат за потенциално конкурентноспособни. Също така

Retail competition Конкуренция на дребно	вертикалната деинтеграция може да се извърши за постигане на по-добра информация относно изпълнението на компонентите от вертикалната верига. Като алтернатива, може да е необходимо <i>счетоводно отделяне</i> вместо преместване и по-драматично реструктуриране. Система, която позволява на потребителите да купуват електроенергийни или телекомуникационни услуги от повече от един доставчик на дребно. Виж <i>посредник</i>, в смисъл на използване на термина при краен потребител, а не междинен.
Retail deposit Депозит на дребно	Депозит на пари в банка, която работи с потребители на дребно – физически лица и малък бизнес.
Retail energy market Електроенергиен пазар на дребно	Такъв пазар, при който електроенергията и др. енергийни услуги са продават директно на крайните потребители.
Retail price index (RPI) Индекс на цените на дребно	Мярка на инфлацията от гледна точка потребителите-домакинства. Тя показва промяната на цената за кошница от стоки, потребявани от домакинствата. В САЩ този индекс е известен като индекс на потребителските цени. Виж <i>ценови индекс</i>.
Retail price index X (RPIX) Индекс на цените на дребно, коригиран с X	Коригираща мярка на инфлацията на цените на дребно във Великобритания; това е ценовия индекс с отстраняване на ефектите от промени в лихвените проценти.
Retail price index Y (RPIY) Индекс на цените на дребно, коригиран с Y	Това е др. коригираща мярка за инфлацията, такава, която разглежда ефектите от недиректните (косвени) данъци, както и промените в лихвените проценти (използва се във Великобритания).
Retail wheeling използването на електрически мрежи на пазара на дребно от трети субекти	Когато потребителите на дребно може да купуват електроенергия от друг доставчик, от местното дружество за комунални услуги се изисква да разреши на външни производители да прекарат своята енергия през местните линии. Изискванията и условията за такъв достъп може да бъдат регулирани или определени чрез двустранни преговори.
Return on capital employed (ROCE) възвращаемост на инвестиция капитал	Виж <i>възвращаемост от нетните активи</i>
Return on net assets (RONA)	Понякога се нарича и <i>възвращаемост на инвестиция капитал</i>, това отношение

Възвращаемост на нетните активи	измерва общото управленско изпълнение по отношение на капитала (общо активи минус текущи задължения), инвестиран в бизнеса. По същество, цифрата представя възвращаемостта на собствения капитал. <i>Възвращаемостта на нетните активи</i> се изчислява чрез разделяне на нетната печалба преди лихви и данъци на общия <i>работен капитал</i> , умножено по 100, за да даде процент на възвращаемост.
Return on total assets (ROTA) Възвращаемост на общите активи	Измерването на печалбата по отношение на общите активи, инвестирани в бизнеса, независимо как са финансирани, изчислена чрез разделяне на нетната печалба преди лихви и данъци на постоянните и текущите (дълготрайни и оборотни) активи, умножена по 100, за да даде процент. Резултатът посочва печалбата на дружеството като процент от общата инвестирана сума, като активите са финансирани със собствен и заемаен капитал.
Return to scale възвращаемост от мащаба	Връзката между промени в производствените фактори и свързаната с това промяна в произведените единици. Виж <i>нарастваща</i> и <i>намаляваща възвращаемост от мащаба</i> .
Revenue Приход	Парите, получени от продажба на стока или услуга. <i>Общия приход</i> разделен на продаденото количество е равен на среден приход (средна цена). <i>Разработване на тарифна ставка</i> определя източниците на приходи от месечни такси и различни потребителски групи.
Revenue cap Горна граница на приходи	Подобен на метода <i>горна граница цени</i> , с изключение че ограничението е поставено на <i>общите приходи</i> , вместо на определена цена или кошница от цени. Формулата може да включва инфлационни корекции и фактор за ефективност (X). В случая на електроенергетиката, разпределителното или преносно дружество не се уврежда финансово, когато потребителите се ангажират с пестене на енергия. Тези горни граници дават обратен стимул за увеличаване на продаваните количества (може би чрез подобрения на качеството), тъй като тези подобрения не са от полза за дружествата при горна граница приходи. Този регулаторен механизъм често се прилага за връзки в мрежа, където повечето разходи са постоянни по своето естество.
Revenue forecasting Прогнозиране на приходи	При ценовия преглед бъдещите продажби се оценяват с цел да се преценят финансовите последици от алтернативните сценарии на търсене. Тази информация се включва в анализа на предложението за <i>разработване на тарифна ставка</i> . Свързаното търсене също се прогнозира, за да помогне за разработване на план за разширяване на капитала на дружеството за комунални услуги.
Revenue requirements Необходими приходи	При <i>регулиране норма на възвращаемост</i> това са <i>общите приходи</i> на дружеството за комунални услуги, които то трябва да получава за покриване на разходите си.

Revenue sharing
Споделяне на приходите

Форма на хибридно регулиране. С този механизъм, регулаторът позволява на оператора да запази определен дял от приходите, които получава (над предварително определена точка) от продажбата на продукт или услуга и изисква операторът да даде остатъка на потребителите чрез намаляване на цените, възстановяване на платени суми на потребителите или увеличаване на инвестициите в съоръжения или услуги. Виж *горна граница приходи*. При облагането с данъци терминът се използва за прехвърляне на данъчен приход от 1 правителствено звено, напр. федералното правителство, на др. звена, като щатските или общински парламенти.

Revenue yields controls
Контрол на нивото на приходите

Виж *горна граница приходи*.

Revenue-neutral policies
Приходно неутрална политика

Правителствена политика, която не се отразява на бюджета, тъй като всяко намаляване на приходи среща равностойно намаление на разходите.

Rewards
Възнаграждения

Стимули, разработени да компенсират или да обезвъзмездят лица и организации за извършени услуги. Напр. възвращаемостта за инвеститорите, свързана с поемането на различни степени на рискове от инвестиции в дружеството. Разходите за потребителите за тези стимули трябва да бъдат балансирани спрямо стойността на подобренията, свързани с подобреното изпълнение от страна на дружеството.

Ring fencing
Разделяне на дейностите

Регулаторни правила, изискващи *счетоводно отделяне* на дейностите, така че ако няколко различни услуги се предоставят от една фирма, те да се отчитат счетоводно, все едно че се предоставени от отделни фирми. Пример за това би бил, ако телекомуникационна компания предоставя фиксирани и мобилни услуги, като ресурсите не могат да бъдат разделени за предоставянето на 2те услуги без специално споразумение, което намалява вероятността от *кръстосано субсидиране* между услугите.

Risk allocation
разпределение на риска

Рискът, който се поема от различните страни в зависимост от естеството на формалните (и неформалните) договори, обвързващи страните. Принцип за ефективно разпределение на риска е, че тези страни, които могат най-добре да минимизират риска (чрез портфолио от корекции или поведенчески реакции) трябва да го поемат (или разпределят). *Регулирането горна граница цени* цели прехвърляне (или разпределяне) на търговския и производствен риск към инвеститорите, което води до изискване за по-висока възвращаемост на техните

инвестиции. *Регулирането норма на възвращаемост* цели разпределяне на повече риск към потребителите, което води до изискване за по-ниска възвращаемост за инвеститорите (но по-голям риск, който се поема от потребителите).

Risk / риск

Разпределението на количествено измерима вероятност, свързана с набор от възможни резултати. Напр. даден инвеститор е по-вероятно да поеме допълнителен риск, ако може да очаква някакво съответно увеличаване на възвръщаемостта на инвестициите си. По-малко вероятно е да поеме риска, ако очаква по-големи загуби или по-ниска възвръщаемост. Международните възприятия по отношение на политическата стабилност, тенденциите на валутния курс, както и опасенията за промени в изискванията за околната среда влияят върху нагласите на инвеститорите към поемане на тези ангажименти; нагласите на инвеститорите, от своя страна, повлияват на цената на капитала (отразена в изискваните лихвените проценти по облигации и очакваната възвръщаемост на капиталовите инвестиции) за тези инвестиции.

Risk-bearing economies of scale **Икономии от мащаба при** **отчитане на риска**

Способността на големите фирми да разпределят риска между голям брой инвеститори. Това може да доведе до *диверсификация* на специфичните рискове, свързани с местоположението или продукцията на производствени предприятия, като по този начин се намалява ефективния риск, с който се сблъскват потребителите.

Roaming / роуминг

Аспект на безжичната комуникация, който включва автоматично търсене между мрежови оператори, предоставящи услугата. Потребителят се таксува за услуга, извън стандартната зона на обаждане по тарифа, посочена в договора му с оператора.

Rollover / удължаване

Позволява настоящи обстоятелства или регулаторни изисквания да останат в сила, след изтичане на срока им на действие.

RPI-X regulation **Регулиране RPI-X (регулиране** **инфлация цени на дребно,** **коригирана с X).**

Инфлация на цените на дребно (retail price inflation / RPI) минус X се отнася за форма по метода *горна граница цени*, разработена за Великобритания и използвана в много страни. Цената автоматично се коригира с инфлацията на цените на дребно за предишната година и очакваните подобрения на ефективността (X) за периода, за който се прилага формулата за корекция на цената. X може да се изчисли чрез прилагане на няколко процедури

Rules of conduct
Правила за поведение

Правила, кодекси и наредби, които се използват за определяне на приемливи дейности от страна на участниците на пазара в интерес на справедливостта и ефективността. Напр. *кодекси за поведение* са установени за фирмите, които участват на пазара за обмен на електроенергия.

Sales / продажби

Количествата на стоки или услуги, продадени за определен период от време.

Sales revenue maximization
Максимизиране на приходите от продажби

Постига се, когато *предельния приход* е 0, максимизирането на общите приходи от продажби, често е алтернатива на *максимизирането на печалбата* като бизнес цел. Или може да бъде индиректен показател за разширяване на пазарния дял.

Sanctions / санкции

Наказания, установени (и приложени), за да дадат стимул за определен вид поведение. Напр. ако дружеството за комунални услуги не отговори на потребителска жалба в рамките на 5 дни, то може да бъде задължено да плати глоба на потребителя.

Satellite transmission
Сателитно предаване

Предаване на сигнали от дадена точка от земята до сателит и след това обратно до друга точка на земята.

Scale economies
Мащаб на икономии

Виж *икономии от мащаб*

Scarcity / недостиг

Ограничеността на ресурсите предполага, че не всички желания на потребителите може да бъдат изпълнени. Това условие характеризира всички процеси на вземане на решения в икономиката.

Seasonal component
Сезонен компонент

Това е вариант на времевите серии, който се обяснява с времето от календарната година; т.е. разходите за различните плодове и зеленчуци варират сезонно.

Sector Policy
секторна политика

Публичната политика установява правните ограничения, с които се сблъскват лицата, вземащи решения и определят юрисдикцията на отговорности за различните нива на правителството. Основната причина е, че пазарните несъвършенства (пазарни сили и липса на информация) и пазарните провали (напр. замърсяванията) налагат определена форма на намеса от правителството. Инфраструктурните политики обикновено обхващат 3 широки области: пазарна структура, корпоративно поведение и секторно изпълнение. Антитръстовото регулиране се занимава с обединяванията и антиконкурентното поведение в

икономиката (включително злоупотреба с пазарна сила). Секторната политика има за цел да разглежда тези елементи на пазарната структура (включително веригата на доставки), които се считат за естествени монополи. Правителствата се опитват да се намесват, когато икономически и социални проблеми засягат или произлизат от даден сектор и привличат вниманието на тези, които участват в политическите процеси.

Self-generation facility

Съоръжение за производство на електроенергия за собствени нужди

Съоръжение, което обслужва нуждите на конкретен потребител на дребно, обикновено разположено в помещение на потребителя. Съоръжението може да бъде собственост директно на потребителя или на трета страна, с която е договорено да предоставя електроенергия за част или за всички нужди на потребителя.

Self-regulation

Саморегулиране

Позволяване на индустрия да носи отговорност за съобразяване с регулаторни стандарти, но може да има все още някаква форма на държавен надзор, за да се гарантира, че изпълнението от страна на индустрията отговаря на социални и икономически цели.

Self-service power

Производство на електроенергия за собствени нужди

Self-service wheeling

Пренос на електроенергия за собствени нужди

Виж *съоръжение за производство на електроенергия за собствени нужди*

Способ за отчитане на производството на електроенергия, произведена от енергодружество, което притежава повече от едно съоръжение. Когато излишъкът от електроенергия от една площадка се използва на друга площадка, на дружеството се дава кредит за използване на излишъка на втората площадка минус такса *пренос/ wheeling*

Sellers' market

Пазар на продавачи

Пазар, благоприятен за продавачите, тъй като търсенето расте по-бързо от предлагането, така че цените се вдигат.

Semi-public phone

Полупубличен телефон

Телефон, собственост на местната телефонна компания, но даден под наем на др. вид бизнес – напр. ресторант или хотел.

Service area

обслужвана територия

Географска територия, покрита с услугата; т.е. областта, в която енергийното дружество има право или задължение да предоставя електроенергийни услуги на крайни потребители.

Service continuity and availability Непрекъснатост и достъпност на услугата	Тези условия се отнасят за степента на прекъсвания на предоставянето на услугата. Виж <i>надеждност</i>
Service drop Надземно отклонение към потребителя	Надземни проводници (жици) за пренос на електроенергия директно до сградата или структурата, която се обслужва.
Service lateral Подземно отклонение към потребителя	Подземни проводници за услугата, които се отклоняват от уличния провод до първата точка свързване с вътрешната мрежа в сградата.
Service provider Доставчик на услуга	Доставчик, предлагащ услуга през мрежа, която може да бъде негова собственост или не.
Service quality, monitoring Качество на услугата, мониторинг	Проверка на характеристиките на услугата (напр. надеждност и съответствие на счетоводните отчети), които имат най-голямо отношение към потребителите.
Service representative Представител на обслужващото дружество	Служител на дружество за комунални услуги, които помага на хората да определят или да изменят използването на услуга, предоставяна от дружеството; напр. служител на телефонна компания, който работи с потребителите за видовете ползвани услуги.
Service specification Спецификация на услугата	В мрежите, <i>междусистемната връзка</i> и използването на услугата (ток или цифрови импулси) изисква съвместимост между доставчиците и уредите. Техническите характеристики може да бъдат определени от регулаторите или организации по стандартизация.
Service-at-cost regulation Регулиране въз основа на разходите за услугата	Виж <i>регулиране на разходите за услугата</i>
Settlement rate Установена ставка за сепълмент	При телекомуникациите, това е размер на заплащането, когато трафикът между юрисдикциите не е балансиран, т.е. потокът в едната посока е по-голям от потока в другата посока.
Shadow prices / цени в сянка	Прогнозни цени, използвани, когато не съществуват пазарни цени. Те може да се основават на поведение или на обвързващи ограничения.
Shareholder /акционер (съдружник)	Хора или институции, които съвместно притежават дружество с ограничена отговорност. Те са собственици на капитала на дружеството и могат да продават акции (дялове) от него.

Shares / акции (дялове)	Ценни книги, издавани от дружествата за увеличаване на дългосрочния капитал; <i>акционерите</i> притежават пропорционален дял от собствеността на дружеството.
Shock / шок	Всички непредвидени и неочаквани събития, които силно засягат нормалната икономическа дейност. Напр. ураган може да повреди компонентите на мрежата; подобно, значителна промяна на обменните курсове на валутите засяга вноса на суровини. Тези събития може да засегнат финансовата жизнеспособност на дружеството.
Short run / краткосрочен период	Времеви период, през който поне един фактор на производство (напр. производствен капацитет) е постоянен. Виж <i>дългосрочен период</i> .
Shortage / дефицит (недостиг)	Ситуация на <i>свръхтърсене</i> , при която цената е под равновесната цена.
Short-term liquidity ratios Коефициенти на краткосрочна ликвидност	Измерване, доколко добре дружеството управлява своите средства, за да покрие краткосрочните си финансови задължения.
Shut off изключване (прекратяване на достъп)	Прекратяване на услугата; също се нарича <i>изключване (прекъсване)</i> .
Single buyer / единствен купувач	Организация, законово обвързана, за унифицирано управление на преносната система и/или централизирано изкупуване и продаване на електроенергия.
Single market / единен пазар	Свободно движение на хора, стоки, услуги и капитал в определена географска област.
Slamming Слеминг (незаконно прехвърляне на потребители от една телекомуникационна компания на друга)	Смяна на оператора за телекомуникационна услуга на дълго разстояние (междуградско или международно) без знанието и съгласието на потребителя.
Smart card / смарт карта	Малка пластмасова карта с магнитна лента, която съдържа информация за собственика си или др. данни.
Smart phones / смарт телефони (смартфони)	Телефони с вградени компютри, които позволяват извършване на специални задачи; също телефони с дисплеи.

Social benefits Социални ползи/придобивки	Общи ползи от икономическа дейност, включително положителни ефекти върху трети страни. Социалните ползи включват <i>частните ползи</i> и <i>външните ползи</i>
Social capital Социален (обществен) капитал	Обществени активи от гледна точка на неговите институции, ниво на грамотност, нагласи и граждански ценности.
Social costs / социални разходи	Общи разходи от икономическа дейност, включително положителни ефекти върху трети страни. Социалните разходи са сбор от <i>частните разходи</i> и <i>външните разходи</i> .
Social marginal cost Социални пределни разходи	Пълните <i>социални разходи</i> за допълнителна единица на производство за обществото.
Skimming обиране на каймака	Политика на задаване на висока цена, когато продуктът се въвежда на пазара за осигуряване на големи печалби, преди др. конкуренти да навлязат на пазара.
Social Policy Социална политика	Политика, адресираща социални въпроси, като намаляване на бедността, образование, достъп до инфраструктура. Тези политики може да се фокусират върху задоволяване на търсенето на социална справедливост, включително преразпределяне на доходите и разширяване обхвата на инфраструктурата до бедни и провинциални области. Виж <i>секторна политика</i> .
Social welfare обществено благосъстояние	Благосъстояние на обществото, отразяващо икономическия резултат и неговото разпределение между членовете на обществото.
Socially efficient output Обществено ефективно производство	Ниво на продукция, при което пълните <i>алтернативни разходи</i> за допълнителна единица са равни на стойността на потреблението на стоката, дадена от обществото.
Sole proprietor Частен предприемач	Собственик на частен бизнес, който поема всички финансови рискове.
Spare capacity / резервна мощност	Способността да се произведе повече с наличните ресурси.
Speakerphone телефон с високоговорител	Телефон със системи за излъчване и микрофон, който позволява на говорещо лице да общува без да държи слушалката.

Special contracts
Специални договори

Всеки договор за комунална услуга по ред и условия, различни от тези, посочени в публикуваните тарифи. Напр. дружеството може да се съгласи да предоставя електроенергия на голям потребител на по-ниска цена от обичайната *тарифната ставка*, вместо да рискува да загуби този потребител. Регулаторите може да имат право да преглеждат и одобряват такива договори, за да гарантират, че другите потребители не са обременени от тези договорени споразумения.

Specialization / специализация

Фокусиране на производството в един или тесен набор от продукти или услуги. Алтернативно, работник може да се концентрира в тесен набор от производствени дейности/задачи.

Spectrum management
Управление на радиочестотния спектър

Прилагане на политики, които определят права и отговорности за използване на радиочестотния спектър. При телекомуникациите, управлението на вида и количеството на свързаните устройства и техните честоти за предотвратяване на смущения между услугите и оптимизиране на ефективното използване на технологиите за доставяне на максимална обща полза от ограничените ресурси на радиочестотния спектър (напр. внедряване на по-голяма гъстота на ниско капацитетни устройства в сравнение с ниска гъстота на високо капацитетни устройства).

Speculation
спекулация

Участие в покупко-продажбата на активи, напр. особено рискови ценни книжа, с надеждата са се сдобиеш с икономическа изгода. Спекулантите придобиват част от актива и поемат риск

Speed dialing / бързо набиране

Набиране на запаметени номера чрез натискане на само един или два бутона от телефона.

Spillover effects
Външни ефекти

Непредвидени резултати от производството или потреблението, които може да бъдат положителни или отрицателни. Виж *външни фактори*.

Spinning reserves
**Спининг резерви /резервна
производствена мощност**

В електроенергийната система, резервна производствена мощност на съоръжение, което е свързано към *интерконекторна система*, което за 10 минути може да достигне пълна мощност.

**Spin-off / отделено дружество,
самостоятелно обособено**

Нова компания, създадена след частично разпадане на корпорация, така че някои от бизнес единиците се отделят от дружеството майка.

Spot exchange rate Спот обменен курс (обменен курс към даден момент)	Действителния (текущ) обменен курс за валута към определен момент от време, за разлика от обменния курс форурд (напред), определен от прогнози на участниците на пазара за бъдеще време.
Spot market / спот пазар (пазар към текущ момент)	Тази част от пазара, която касае покупко-продажба за незабавна употреба. Тези пазари обхващат обмена на електроенергия и чуждестранна валута.
Stakeholders Заинтересовани страни	Всички физически и юридически лица, които имат интерес към дейностите на дадена фирма, включително инвеститори, служители, потребители, местната общност и правителството.
Standard network interface (SNI) Стандартен мрежови интерфейс	Специален вид телефонен комутатор, който позволява диагностициране на проблеми в кабелите в рамките на помещенията на потребителите.
Standard of living / качество на живот	Мярка за икономическо благосъстояние; напр. доход на глава от населението.
Standards Setting Установяване на стандарти	Процес, при който се установяват стандарти за качество. По принцип се обръща внимание на допълнителните ползи и разходи от по-строги стандарти, възможността да се упражнява мониторинг на резултатите и степента, до която резултатите може да се свържат с управленското поведение. Виж <i>стандарти за качество</i> . В някои от случаите, стандартите засягат здравето и безопасността: виж <i>регулаторни рискове</i> .
State-Owned Enterprise (SOE) Държавно предприятие	Организация, която произвежда стоки или услуги за продажба на потребителите, и която е под формата на корпорация или друг вид бизнес асоциация, и е собственост на правителството. виж публично предприятие (дружество).
Statute / правен нормативен акт	Законодателен акт или закон.
Step down / стъпка надолу	<i>Превключване</i> на електроенергия от по-високо на по-ниско напрежение.
Step up / стъпка нагоре	<i>Превключване</i> на електроенергия от по-ниско на по-високо напрежение.
Stock exchange / фондова борса	Пазар за покупко-продажба на <i>акции</i> и ценни книжа, който може да има действително физическо местоположение или може да се състои от търговци, свързани чрез компютърни терминали.

Stock value / пазарна цена на портфейла	Стойност на портфейл от акции/ценни книги към определен период от време, въз основа на очакваната бъдеща стойност на паричните потоци и потенциалната оценка на цената на акциите.
Stockpiling / запасяване	Натрупване на запас от стоки или суровини или чрез <i>свърхпроизводство</i> или като въпрос на политика (при индустрии с високо сезонно търсене). Запасяването формира разходи, които са направени, но не са възстановени.
Stocks / 1. запаси; 2. акции	Терминът може да се отнася за складове със суровини или готова продукция или за корпоративни <i>акции</i> , притежавани от инвеститорите.
Store of value / съхраняване на стойността	Всяко средство за спестяване или поддържане на стойността.
Stranded assets Блокирани активи	Когато промените в обществената политика имат значително влияние върху паричните потоци, които се получават от производствените активи, тези активи са с по-ниска стойност, в сравнение с преди промяната на политиката. Напр. ако разрешаването на навлизане на допълнителни участници на пазара за производство на електроенергия означава, че „старите“ централи ще работят по-малко часове годишно, тогава нетните парични потоци, свързани с тези централи ще намалееят. Анализаторите може да дебатира дали (и кога) промените в регулаторната политика може да се очакват и да се отразят в инвестиционните решения. От практическа гледна точка, ако се приеме <i>реструктурираща</i> инициатива, политиките се опитват да разглеждат въпроса как да се бори с загубените икономически стойности, произтичащи от промяна на политиката. Някои американски щати наложили <i>конкурентни преходни такси</i> , за да може потребителите да поемат част от тежестта за преход към нова <i>пазарна структура</i> и регулаторна рамка. Виж <i>невъзвращаеми разходи/ stranded costs</i> .
Stranded benefits Изгубени ползи (пропуснати ползи)	Както при случая с <i>блокираните активи</i> , стойността на активите може да бъде засегната по положителен начин от промяна на политиката. Поради предимство на локацията или отлични оперативни резултати, дадено производствено звено може да има <i>пазарна стойност</i> , която надвишава неговата счетоводна стойност. Ако настоящият паричен поток, получен от завода се основава на историческа счетоводна стойност, а не на пазарна стойност, собственикът на актива може да получи по-голям паричен поток при хипотеза на <i>дерегулиране</i> . Това повдига въпроса кой има вземания от повишената стойност: <i>изгубени ползи</i> . Терминът се

използва и във връзка с напълно различен въпрос. Обществено полезните програми и цели може да бъдат компрометирани или изоставени при реструктуриране на енергийната индустрия; напр. многообразие на гориво, защита на околната среда, енергийна ефективност, програми за подпомагане на социално слаби потребители. Така ползите може да бъдат загубени или „пропуснати“ при промяна на политиката.

Stranded costs

Невъзвращаеми разходи

Невъзвращаемите разходи са разходи, които са извършени надлежно от оператора, но той не разполага с обоснована причина да си ги възстанови, поради въвеждане на конкуренция на пазара или др. (неочаквана) промяна в регулаторната политика (напр. нови екологични изисквания, които затварят производствена централа). Невъзвращаемите разходи се изчисляват като разлика между загубите на средства (пропилени разходи) (обикновено отчетна стойност) и настоящата стойност на очакваните оперативни печалби от тези пропиленни активи / sunk assets. Така невъзвращаемите разходи, представляват загубени приходи или намаляване на стойността на активите, която се претърпява от регулирана фирма, когато нова регулаторна политика изменя предходен регулаторен договор. Дружеството за комунални услуги ще се опита да възстанови тези разходи от оставащите потребители в новата регулаторна среда. Виж *блокирани активи*.

Structural separations- Structural Surpluses

Структурно отделяне – структурен излишък

Sub-metering

Допълнително отчитане

Количества доставки, които надвишават търсените количества, тъй като минималната цена е зададена над равновесната цена.

Допълнително пре-отчитане и препродажба на закупена електроенергия или вода от потребител на дружество за комунални услуги чрез собствено или наето измервателно устройство.

Subscriber / абонат

Лице, което има сключен договор за публично достъпни *телекомуникационни услуги*.

Subsidy / субсидия

Форма на доходно преразпределяне. Може да стане чрез директен грант на частно лице или компания за подпомагане на това лице (като правителствено плащане за покриване на таксата за изграждане на отклонение (връзка), която ще позволи на потребителя да има достъп до мрежата). Или може да бъде дадена под формата на редуцирана цена за регулирано стока или услуга. *Субсидията* може да бъде *прозрачна* или скрита, недобре разбрана. Често тези, които получават субсидии не

са тези с най-ниски доходи. Правителствената субсидия може да бъде дадена и на доставчика за покриване на разходите за обслужване на потребители с високи разходи в провинциални райони. Или единна цена за всички потребители (независимо от разходите за услугата) ще включва и *кръстосано субсидиране*

Subsidy-free pricing

Ценообразуване, свободно от субсидии

Такива цени, при които никой потребител (или група от потребители) не може да получи услугата на по-ниска цена от алтернативен доставчик (или технология). От др. страна, ако някои потребители плащат повече от разходите за следващата най-добра алтернатива (ако доставчика има нормални икономически печалби), а др. потребители плащат по-малко от общите допълнителни разходи (присъщи) за обслужване (т.е. те получават косвена *субсидия*).

Subsistence

минимум за съществуване

Минималния доход, необходим за оцеляване.

Substitutes

Субститути, заместители

Стоки или услуги, които заемат мястото или функцията на други, така че потребителите да могат да избират между тях, като запазват същата степен на удовлетворение. Когато *кръстосаната ценова еластичност на търсенето* има стойност по-голяма от 1, стоките се считат за близки заместители.

Substitution

Субституция, заместване

Купуване на една стока/услуга вместо друга.

Sunk cost

Загуби на средства (пропилени разходи

Supply / предлагане

Разходи, които вече са извършени и вече не може да бъдат избегнати с никоя бъдеща стратегия.

Размер (или количество) от стока, което производителите са готови да продават на определена цена.

Supply curve

крива на предлагането

Диаграма, описваща отношението между цена и предлагано количество; т.е. за продукт с *нарастващи разходи за пропуснати ползи*, колкото е по-висока цената, толкова по-голямо количество са готови да произвеждат производителите.

Supply curve, movements along

Крива на предлагането, движения по кривата

Промените в цените причиняват промени в предлаганите количества. Това трябва да се различава от измествания на *кривата на предлагането* (които се дължат на промени в цените на производствените фактори, броя на производителите или технологията на производство).

Supply shock /Шок в предлагането	Неочаквана промяна в предлагането, извън контрола на дружеството или икономиката, напр. дължаща се на непрогнозиран скок в цените на производствените фактори.
Supply-side economics Икономика на предлагането	Дял от икономиката, който разглежда производствения потенциал на дадена икономика и начините за неговото увеличаване.
Surcharge / допълнителна такса (доплащане)	Допълнителна такса, прибавена към другите такси.
Sustainable development Устойчиво развитие	Развитие, което се подкрепя от заобикалящата среда в бъдеще, чрез осигуряване на ресурси, които са неизчерпаеми или повреждани необратимо. Тъй като устойчивостта зависи от технологиите и иновациите, промяната в ресурсните ограничения на термина се определя трудно.
Switching / превключване / смяна на доставчик	Може да се отнася за превключване в друга верига чрез превключвател или за избор на потребител да получава услугата от др. дружество.
System benefits charge Такса система обществени блага	Такса, върху потребителската сметка от електроразпределителна компания за заплащане на разходите за определени обществени блага, като помощи за социално слаби потребители и енергийна ефективност.
System user / системен потребител (ползвател на системата)	Всеки, който предлага или получава електроенергия чрез преносната или разпределителна система.
Systematic risk Систематичен риск	Рискът, който е обичаен за цял клас активи. Той не може да бъде диверсифициран, с изключение на степента на др. клас активи, които може да бъдат включени в портфолиото. Рисковете, свързани със събитията засягащи отделните фирми (напр. пожар, който унищожава производствените съоръжения) са диверсифицирани. Виж <i>Модел за оценка на капиталовите активи (МОКА)</i> .
Tacit collusion Тайно споразумяване	Скрито координиране при ценообразуване или др. поведение, което способства упражняване на пазарна сила (или ограничаване на конкуренцията) от група фирми. За разлика от конспирацията, няма тайни срещи и изрични споразумения. Координацията се постига чрез съобщения, сигнали за намерение или вътрешно индустриални разбирания за <i>ценово лидерство</i> .
Takeover / поглъщане	Придобиване на др. фирма. Когато покупката на контролния дял от дружеството е в разрез с желанието на управителния съвет, действието се нарича враждебно поглъщане.

Taking / експроприация	Отчуждаване на собственост чрез действие от страна на държавата, без да се дава компенсация. Определянето на това, какво е „честно и справедливо” може да бъде много спорно, когато се решават плащания за право на път/достъп за терени за комунални услуги.
Target return policy Политика на целева норма на възвращаемост	Задаване на цена за постигане на търсена печалба. Тази техника се фокусира на стабилизиране на възвращаемостта и може да включва стратегическо манипулиране на счетоводна информация.
Target standards Целеви стандарти	Технически характеристики на продукт (включително покритие с услугата и нива на <i>надеждност</i> на услугата), зададени от регулатора. Тези цели може да бъдат зададени в сътрудничество с потребителите и доставчиците, за да се гарантира че допълнителните ползи са равни на <i>допълнителните разходи</i> за изпълнение на целите.
Targeted marketing Целеви маркетинг	Целево привличане на вниманието на тези, които преди това са проявили интерес към продукт, който вече се продава и отговаря на определени критерии.
Targets / цели	Крайно състояние, към което се стремим; измерими цели. (Заб. на пр.: и 4 ^{те} термина в английския (target, goal, objective, aim) на български се превеждат като цел.)
Tariff / тарифа, цена	Ставка, такса или условие, одобрено от <i>регулаторна агенция</i> за регулирано дружество за комунални услуги; терминът също се използва за държавни такси на внесени стоки.
Tariff rebalancing Ребалансиране на тарифното (ценово) равновесие	Привеждане на цените в съответствие с разходите. Исторически, някои от потребителите може да са получавали услугата на цени под разходите или без са има принос за покриване на споделените <i>постоянни разходи</i> . Др. потребителски групи (или тези, които потребяват др. продукти), може да плащат по цени, които значително надвишават разходите за предоставяне на услугата. Ребалансирането има за цел да намали (или елиминира) такова <i>кръстосано субсидиране</i> .
Tariff schedule тарифна схема (ценова схема)	Детайлно описание на <i>разработването на тарифна ставка/ rate design</i> . Също така, документ, който посочва законните ставки, правила и условия за предоставяне на комуналната услуга на обществото.

Tax effect on cash flow

Данъчен ефект върху паричния поток

Изричното изчисляване на паричните потоци, след облагане с данъци. Данъците върху доходите (по принцип) ще намалят паричните потоци. *Нормализирането* на ускорената амортизация може да повиши паричния поток, след облагане на данъци, доколкото регулаторът не приеме политика на преминаване към данъчни спестявания за днешните потребители.

Tax incidence – данъчно бреме

Тежест на данъците.

Taxation

Облагане с данъци

Процес, при който правителството събира средства чрез редица механизми, включително допълнителни такси върху трансакции, мита на определени стоки, плащания, основани на стойността на имоти, или корпоративни или лични доходи.

Taxes, income

Данък върху дохода

Данък върху доходите на физическите лица от надници, заплати, лихви от спестявания и дивиденди. Неадекватното водене на архив и счетоводство за осигуряване спазването на законовите разпоредби може да доведе до неотчитане на дохода и укриване на дохода. Възползването от пропуски в закона е избягване на данъци, а не укриване на данъци.

Taxes, windfall

Данъци, непредвидени (печалби, непредвидени)

Виж данъци върху превишаващата *печалба (печалба, непредвидена)*

Taxes

данъци

Събирана такса („облагане”) от правителството върху продукт, доход или дейност. Ако данъкът облага директно личен или корпоративен доход, това е директен данък. Ако данъкът се налага върху цената на стока или услуга, то е косвен данък. Целта на облагането с данъци е финансиране на правителствените разходи.

Technical economies of scale

Технически икономии от мащаба

По-ниски разходи на единица продукция, изразени чрез експанзия на всички производствени фактори. Те се наричат „технически”, защото се основават на свързаната производствената функция, а не на промените в цените на входните ресурси или качеството на входните ресурси при увеличаване мащаба на производство. Виж *намаляващи средни разходи* и *икономии от мащаба*.

Technical efficiency

техническа ефективност

Произвеждане на определено количество продукция с минимален брой производствени фактори. Този термин се различава от производствената ефективност по това, че последният взема предвид цените на производствените фактори и включва производство при най-малки разходи.

Technology transfer
Трансфер на технологии

Движение на иновативни производствени процеси през юрисдикции или организации. Използването на нови технологии от мултинационални корпорации в държави, в които те инвестират или развиват бизнес.

Telecommunications
Телекомуникации

Комуникиране чрез изпращане на глас, данни или изображения през мрежи, които може да включват телефонни линии, сателити и радиочестотен спектър. Виж *телекомуникационна мрежа*.

Telecommunications network
Телекомуникационна мрежа

Всички технологични елементи, необходими за предаване на информационни сигнали чрез проводници, радио, оптични влакна и др. електромагнитни средства.

Temporary disconnection
Временно прекъсване

Ситуация при която телефонната услуга е прекъсната, но *абонатът* все още се стича за потребител/клиент.

Tendering
Обявяване на тръжна процедура

Обявяване на покана за получаване на предложения от външна страна за предоставяне на необходимите услуги или оборудване. Целта е да се насърчи конкуренцията, като така се намали цената на ресурсите. Процесът може да включва и продажба на активи или лицензии от страната, публикувала съобщението. Тук целта е да се максимизира продажната цена или да се постигне др. цел – напр. разширяване на мрежовите услуги.

Terminal / терминал

Точка, в която информацията влиза или излиза от комуникационната мрежа; също устройство, което може да изпраща или получава данни.

Terminating operator
Прекратяващ оператор

Фирма, която получава и изпълнява обаждания (телефонни свързвания) от др. юрисдикция.

Termination and re-franchising
Прекратяване и рефранчайзинг

Ако операторът нарушава условията на лицензията за франчайз, надзорната агенция може да отнеме лицензията и да я предаде на др. в условията на конкурентна процедура.

Theory of contestable markets
Теория на конкурентните пазари

Теория, която твърди, че потенциалната конкуренция може да има влияние върху цената, подобно на случая, при който има голям брой фирми на пазара. Дори когато един или няколко доставчици са в момента на пазара, пазарната сила е ограничена от заплахата за навлизане на нови участници – ако входните бариери за пазара са наистина ниски.

Third-number calls / Обаждания за сметка на трета страна

Виж *фактуриране на трета страна*.

Third-party billing / фактуриране на трета страна	Таксуване на обаждането на номер, различен от номера на, който се обаждат или от който се обаждат.
Third-party notification уведомяване на трета страна	Програма, която уведомява приятел или роднина на <i>абонат</i> , чиято телефонна сметка не е заплатена в срок.
Time accounts / Срочни сметки	Финансови депозити, които носят лихва, но които изискват период на предизвестие преди теглене.
Time deposits / срочни депозити	Депозитиране на пари в банка или др. финансова институция, които изискват предизвестие преди да може да се теглят.
Time lags времеви лаг (времево забавяне)	Времето между прилагането на политика и нейния икономически ефект. Такива забавяния може да засегнат ефикасността на различни политически инструменти. Някои забавяния, като <i>регулаторния лаг</i> (регулаторното забавяне) може да имат положителни стимулиращи ефекти от гледна точка намаляване на разходите.
Time-of-use (TOU) rates диференцирани ставки в зависимост от времето, в което се използва услугата	Ценообразуване на стока или услуга, съобразно приблизителните разходи през определен период от време. Когато схемата на таксуване се обяви предварително преди фактуриране, потребителите могат да се приспособят към ценовите сигнали. И при електроенергията и при <i>телекомуникациите</i> се прилага този вид диференцирани ставки за определени категории потребители, като се има в предвид разходите за отчитане на потреблението и разходите за отчитане на <i>пиково натоварване (пиково търсене)</i> . Ценообразуването в реално време за разлика от предходното се основава на действителните разходи (а не прогнозни), като те се колебаят през деня (често поради промяна в търсенето в зависимост от атмосферните условия), а не заради варирането им по фиксирана схема.
Time-of-use pricing / Ценообразуване, в зависимост от времето, в което се използва услугата	Виж <i>диференцирани ставки в зависимост от времето, в което се използва услугата</i>
Toll call /платен разговор	Вид междуселищен (по-скоро отколкото местен) разговор, за който се таксува определена сума.
Toll-free call / безплатен разговор	Междуселищен разговор, който е безплатен за обаждания се, напр. обаждания към номер започващ с 800.
Tone dialing / тон набиране	Функция на телефон с тон набиране, която позволява интерактивни услуги.

Total cost curve крива на общите разходи	Графика, изобразяваща общите разходи за производство на всяко ниво продукция за определен времеви период.
Total costs / общи разходи	Разходите за определено ниво продукция, изчислени чрез събиране на общите <i>постоянни разходи</i> и общите <i>променливи разходи</i> .
Total product / обща продукция	Общото ниво на продукция.
Total revenue / общи приходи	Общите приходи за определено ниво на продукция, изчислени като цената за единица продукция се умножи по продаденото количество (<i>за продукти с просто разработване на тарифна ставка</i> /). Когато се използва <i>ценообразуване с няколко части (ставки)</i> / <i>multi-part pricing</i> или пакет от продукти/услуги, приходът от продажбите може да зависи от броя потребители, месечните такси и др. фактори.
Total revenue curve крива на общите приходи	Графика, изобразяваща общите приходи от продажбата на продукт като функция на различните нива на производство.
Touch-tone service Услуга за тонално набиране	Вид услуга, която позволява пълното използване на телефоните с тонален набор.
Touch-tone telephone Телефон с тонално набиране	Телефон с цифрова клавиатура, всяко число предава различен тон.
Tradable permit regulation Регулиране чрез търгуеми разрешителни (квоти)	Виж <i>търгуеми разрешителни (квоти)</i> . Установявайки режим на търгуеми разрешителни (квоти), агенцията за околната среда трябва да определи позволено ниво на емисии и дали може да се прилагат допълнителни ограничения за местни области с особени обстоятелства. В допълнение даден секторен регулатор трябва да вземе решение по отношение използването на спестяванията от режима – дали трябва да се прехвърлят към потребителите или да се задържат от фирмите и да предоставят стимул за участие на пазарите за търгуване на емисии.
Tradable permits Търгуеми разрешителни (квоти)	За да се минимизират разходите за изпълнение на целите за защита на околната среда (напр. разрешаване на отделяне само 1 млн. тона серен диоксид), разрешителните може да бъдат разпределени между замърсяващите фирми, на които след това се разрешава да си ги разменят срещу пари. Фирмите с ниски разходи за спазване на екологичните норми може да продават своите разрешителни и да съкращават емисии. Алтернативно, агенцията отговаряща за разпределение на разрешителните може да ги продаде на участниците в търга, предложили най-висока оферта, а след това да позволи разрешителните да бъдат допълнително търгувани, доколкото тези фирми са намерили нови начини да намалят емисиите.

Trade union / професионален съюз	Организация на работници, сформирана да съветва своите членове за защита на интересите им по отношение на надниците, ползите и работните условия.
Trademark / търговска марка	Бранд или част от бранд, законово запазен за изключително ползване от неговия собственик, като производител или продавач.
Trade-off / компромис	Еквивалент на <i>алтернативните разходи</i> ; компромисът включва даване на едно нещо в замяна на друго.
Training / обучение	Процес на предаване на знания и умения чрез формална програма, която може да включва лекции, упражнения и др. учебни дейности.
Transaction costs Разходи по транзакцията	Всички разходи за покупката и продажбата на стока или услуга. Тези разходи включват и определяне на качеството на стоката и мониторинг на нейните характеристики.
Transaction-oriented tariff Тарифа, ориентирана към транзакцията	Такса за пренос на електрическа енергия въз основа на точка за достъп (източник) до услуга и точка на изход по договор; също така се нарича тарифа точка-до-точка/ point-to-point tariff.
Transactions demand Търсене на транзакции	Необходимостта да имате пари в брой за ежедневни покупки. За фирмени нужди, това е <i>работен капитал</i> (оборотни средства).
Transactions motive Мотив за транзакции	Стимулът за потребителите да държат достатъчно средства за вероятните си покупки в близко бъдеще.
Transfer payments Трансферни плащания	Плащания, за които няма обмяна на стока или услуга; напр. пенсии, печалби от лотария. Виж <i>трансфери</i> .
Transfer earnings Приходи от трансфери	Най-малката сума, необходима да се поддържа текущата заетост на производствен фактор.
Transfer pricing Трансферно ценообразуване	Практика на вътрешни такси между клонове на една и съща компания, приета от фирми, опериращи в няколко юрисдикции (включително мултинационални), така че тяхната счетоводна практика има за резултат отчитане на високи доходи и печалби в географски области с ниски данъчни ставки.
Transfers / трансфери	В публичните финанси, преразпределяне на пари от една група на друга, като тези, които получават обществени пенсии може да не са допринесли значително към формирането на пенсионните фондове. Дефицитът може да налага необходимост др. граждани (данъкоплатци) да правят вноски за покриване на пенсионните задължения.

Transfers of the franchise Трансфер на франчайз	Фирма, която притежава лицензия или франчайзинг може да получи правото да го продаде на трета страна. И обратното, такива трансфери може да са забранени.
Transformation curve Крива на трансформацията	Друго наименование на <i>границата за производствени възможности</i> или крива на производствените възможности.
Transformer / трансформатор	Електромагнитното устройство, което позволява промени в нивото на напрежение на променливия ток (ПТ).
Transit network Транзитна мрежа	Междинна мрежа. В телекомуникациите, мрежа през която обаждането преминава, това не е нито мрежата, в която възниква сигнала, нито мрежата, в която сигналът се прекратява.
Transit of electricity Транзит на електроенергия	Пренос на активна електроенергия от изнасящата до внасящата система чрез една или повече преносни системи.
Transit segment Транзитен сегмент	Мрежови сегмент от един цифров главен маршрутизатор (ЦГМ/ DMSU) до друг; разходите включват разходите за пренос и разходите за втория ЦГМ.
Transit service / транзитна услуга	При телекомуникациите, преносна услуга между две точки на <i>свързване (интрекonneктор)</i> , като по този начин се свързват две мрежи, които иначе не са свързани.
Transition charge Такса за транзит	Такса, която потребителите на електроенергия от <i>алтернативен доставчик на електроенергия</i> заплащат на местното електроразпределително дружество. Тя позволява на дружеството да си възстанови своите <i>невъзвращаеми разходи</i> , и разходите за изпълнение със загубата на дела от своя бизнес за производство на електроенергия (когато услугите са били предоставяни от вертикално интегрирано предприятие). Някои хора наричат тази такса „ <i>такса за преход към конкуренция</i> ”.
Transition costs / Разходи за преход	Виж <i>вменени разходи, надвишаващи пазарните цени</i> и <i>невъзвращаеми разходи</i>
Transition period / преходен период	Брой години, които се считат за достатъчни, за да позволят на регулирано преди това дружество възможността да възстанови <i>невъзвращаемите</i> си разходи чрез използването на <i>такса за транзит</i> .
Transmission / пренос на електроенергия през магистрален електропровод	Пренос на електроенергия на едро от източника или източниците на производство до други системи или части от една система.

Transmission access Достъп до пренос на електроенергия през магистрален електропровод	Способността на трети страни да използват преносните съоръжения, собственост на други (преносни дружества) за доставяне на електроенергия.
Transmission reliability margin Марж на надеждност на преноса на електроенергия	Част от общия транспортен капацитет, които се пази за покриване на неочаквани събития. Тези непредвидени случаи може да се дължат на слабости/грешки в преносните връзки или уникални метрологични ситуации.
Transmission-dependent utility Доставчик на електроенергия, без собствен източник на производство	Предприятие, което няма собствени производствен източник и което разчита на др. дружества за електроенергия и пренос.
Transmitting utility (Transco) Преносно дружество	Електроенергийно дружество или организация, които притежават или експлоатират съоръжения за пренос на електроенергия за продажба на електроенергия на едро.
Transnational corporations Транснационални корпорации	Корпорации, които имат бизнес в няколко държави.
Transparency / прозрачност	Откритост на регулаторния процес: характеристиките на регулаторната прозрачност включват яснота на регулаторната роля, отговорности и цели, прогнозируемост на решенията, отчетност, участие на заинтересованите страни в процеса и открит достъп до (нестратегическа) информация, чрез документи публикувани в обществен домейн. Подобна откритост увеличава легитимността на регулаторните агенции обществената приемливост на техните решения.
Transport / транспорт	Средства за придвижване на хора, стоки и услуги.
Transportation, gas транспортване на газ, пренос	Транспортиране на газ чрез газопроводи.
Treasury bills / съкровищни бонове	Краткосрочни ценни книжа, емитирани от държавите на паричните пазари; обикновено имат матуритет 3 месеца.
Trend / тенденция	Дългосрочно движение във времева серия, което посочва направление и темп на промяна с отчитане на другите компоненти.

Trickle down theory Теория на изтичащото богатство	Икономическа теория, която гласи, че печалбите, придобити от тези, които са на върха на пирамидата на разпределение на доходите изтичат надолу, за да обхванат цялото общество във времето. Виж <i>икономика на предлагането</i> .
TTY (text telephone) текстови телефон	Специален телефон, който позволява на хора, които са глухи, с увреден слух или имат увреден говор да общуват, чрез писане на съобщения.
Twisted pair / усукана двойка	Двата медни проводника, използвани в традиционните телефонни кабели.
Two-part tariff / Двукomпонентна тарифа	Виж <i>мултикомпонентна тарифа</i> .
Tying contract / обвързващ договор	Уговорка, която прави продажбата на една стока от производител като условие за покупката на друга стока. Този вид уговорки се считат от някои хора за способстващи постигането на производствени и пазарни икономики. Други считат тези договори като блокиращи за някои пазари и насърчаващи разрастването на пазарната сила. Виж <i>пакетни продажби/ bundling</i> .
Type I error / грешка от I ^{ви} род	Отказ от нулева хипотеза, която сама по себе си се явява вярна. Напр. отказът от нови фармацевтични средства, които биха имали (в действителност) положителен ефект при лечение на заболяване.
Type II error / грешка от II ^{ри} род	Неспособност да се отклони нулева хипотеза в случая, когато тя е грешна. Напр. използване на нови фармацевтични средства, които имат вредни странични ефекти върху част от пациентите.
Ultimate customers (consumers) Краен купувач (потребител) Unbundled utility services Функционално разделяне на комуналните услуги (непакетни услуги)	Тези, които купуват стока или услуга, като електроенергията за собствена употреба, а не за препродажба. Деагрегиране на компоненти от вертикално интегрирана преди това мрежа. Напр. разделяне на електроенергийната услуга на базовите ѝ компоненти (производство, пренос и разпределение) и предлагане на всеки отделен компонент за продажба. С отделните цени за всеки компонент, етапите стават потенциално конкурент и може да привлекат нови участници, което потенциално да доведе до подобряване на изпълнението от страна на индустрията.
Unbundling Функционално разделяне (непакетни услуги)	Виж <i>функционално разделяне на комуналните услуги</i> .
Underlying rate of inflation	Също наричано RPIX (<i>Индекс на цените на дребно, коригиран с X</i>), това е

Базово ниво на инфлацията	коригирана мярка на инфлацията, която цели да отстрани нарушенията в <i>индекса на цените на дребно RPI</i>).
Underproduction недопроизводство (недостатъчно производство)	Производство на продукция под обществено оптималното ниво.
Unforeseen circumstances Непредвидени обстоятелства	Неочаквани събития, които засягат предлагането, търсенето, и резултатите от провежданите политики.
Uniform tariffs / единни тарифи (единни цени), недиференцирани	Таксуване на една и съща цена за всяка единица продукция.
Unit cost Стойност на единица продукция	Средна стойност, изчислена чрез разделянето на <i>общите разходи</i> на продукцията.
Universal service Универсална услуга	Политика на производство на продукт, достъпен до всички граждани на достъпна цена. Тази политика може да използва целеви субсидии за постигане на <i>определените цели</i> .
Unlimited liability Неограничена отговорност	Лична отговорност за фирмени задължения, възникнали като съдружие, а не по отношение на инкорпорирането на дружеството.
Unregulated charges or services Нерегулирани цени или услуги	Инфраструктурните фирми може да произвеждат продукция, която не е обект на правила, издадени от регулаторни агенции. Така става проблем ограничаването на тази продукция, така че разходите за нейното производство не се разпределят към разходите за регулираната част от бизнеса.
Unregulated service Нерегулирана услуга	Виж <i>нерегулирани цени или услуги</i> .
Urban development corporations Корпорации за развитие на градовете	Организации, които подобряват лошите градски райони.
Used and Useful Използван и полезен	Тест, използван от регулаторите за оценка на основанията за определени корпоративни инвестиции, използвани за разходи за услугата при метода горна граница цени. Тестовите проверяват дали съоръжението или частта от

оборудването наистина се използва за предоставянето на услугата и че допринася за предоставянето на услугата. Напр. ако дружеството отчита прекомерен брой разпределителни линии за електроенергия в дадена област, регулаторният орган може да не разреши някои от инвестициите, тъй като дори и да се пренася през тези проводни електричество (те се „използват”), но не са необходими (не са „полезни”). Виж *предпазливост*.

Utility regulation / Регулиране на дружества за комунални услуги Виж *регулиране*.

Valuation / остойносттаване

Процес на определяне на стойността на дейност или актив. Счетоводните стойности отразяват историческите разходи. Като алтернатива може да се използват пазарните стойности за оценяване стойността на актива.

Value / стойност (ценност)

Ценността или полезността на даден продукт или услуга. Пазарната стойност (да речем складовата наличност на фирмата) би била определена от пазарните сили (търсене и предлагане) – където цената отразява очакванията за време, ниво и риск на бъдещите парични потоци. Други хора биха разглеждали стойността на продукт или услуга, потребявани от гражданите от гледна точка на тяхното желание да заплатят за този продукт/услуга. Обществената стойност би включила и допълнителните ползи (или разходи), които не са отразени в пазарната цена.

Value-added / добавена стойност

Стойността на крайните стоки минус разходите за покупка на суровини и междинни стоки.

Value-added tax (VAT)
Данък добавена стойност

Данък върху разликата между стойността на продадените стоки и разходите за суровини (и междинни стоки). Данъкът служи като заместител на данък продажби в почти всички индустриални държави, извън Северна Америка.

Variable / променлива

Характеристика, която има вариращи числови стойности, напр. доходи, продадено количество, възраст и пр.

Variable costs
променливи разходи

Тези разходи, които се променят с нивото на продукция, напр. разходите за гориво. Тези разходи нарастват, когато продукцията расте, за разлика от *постоянните разходи* и *пропилените разходи*, които остават непроменени, когато нивото на продукцията се променя.

Variable factor / променлив фактор	Производствен фактор, чието количество може да варира в краткосрочен аспект, напр. труд и суровини.
Variable pricing / променливо ценообразуване	Предлагане на едни и същи стоки на различни цени на различните пазари. Виж <i>ценова диференциация</i> .
Vertical integration / вертикална интеграция	Собственост върху всички аспекти от производството, продажбите и доставката на продукт или услуга (често в резултат на обединяване на фирми, от различните етапи на производство). Комуналните дружества за електроенергия са били в исторически аспект вертикално интегрирани, като една единствена фирма е притежавала активите и е отговаряла за производствените, преносни и разпределителни системи, както и за дейностите по отчитане и фактуриране (търговия на дребно).
Vertical merger вертикално сливане	Присъединяване на фирми, които оперират на различни етапи от производството.
Vertical Separation Вертикално разделяне	Разделяне на фирма, която се е характеризирала с вертикална интеграция на няколко части. Напр. обществената политика може да раздели производството на електроенергия от преносните и разпределителни функции, и да обособи отделни компании. От практическа гледна точка, ако се приеме реструктуриращ стимул (да се раздели, това което е било традиционно вертикално интегрирана индустрия), политиките най-общо ще се стремят да адресират въпроса, как да се справим със загубените икономически стойности на дружествените активи, които се засягат от тази промяна на политиката. Напр. някои американски щати са наложили конкурентни <i>такси за транзит</i> , за да може потребителите да поемат част от тежестите за преминаване към нова пазарна структура и на регулаторна рамка (понякога ги наричат <i>невъзвращаеми разходи</i>). Приходите от тези такси се използват за компенсиране на дружествата за намалената икономическа стойност на техните активи, в резултат на реструктуриращия стимул.
Vickery auction Търг на Викери	Търг, при който конкуриращите се участници в търга представят запечатани оферти. Както обикновено, предложилият най-висока цена печели, но при търга на Викери, този участник плаща сумата на втората по размер оферта. Търгът е наречен на името на спечелил Нобеловата награда икономист, който е забелязал, че участниците в търга спокойно може да оферират голяма стойност, тъй като (ако те спечелят) ще получат излишък, който зависи от следващата по големина

оферта. При търговете за сключване на договор, спечелилият е компанията с най-ниски разходи (тъй като участниците в търга не трябва да предполагат, какво са оферирали другите). По този начин участниците в търга разкриват истинската най-добра цена.

Video dial tone / видео позвъняване

Възможността да се получи картина чрез телефонна линия.

**Voltage reduction / понижаване на
напрежението**

Всяко умишлено намаляване на напрежението в системата с 3% или повече, за да се запази непрекъснатостта на услугата на системата за електроенергия на едро; понякога се обозначава като „намаляване на осветлението” (за пестене на електроенергия).

**Volume discount / отстъпка за
количество**

По-ниска цена за големи количества от продукт или услуга.

**WACC: Weighted Average Cost of
Capital**

**СПЦК: средно претеглена цена на
капитала**

Средна стойност, представляваща очакваната (частична) възвръщаемост от всички ценните книжа на компанията. Всеки източник на финансов капитал, като акции, облигации и други привилегирани акции, има дадена необходима норма на възвръщаемост. Тези (приблизително) изисквани нива на възвръщаемост са претеглени пропорционално на дела на всеки източник на капитал, който допринася за цялостната структура на капитала на дружеството (отразявайки текущите пазарни стойности или целевата капиталова структура). Полученият процент е това, което фирмата ще използва като минимална препятстваща ставка (необходима възвръщаемост) за оценяване на капиталов проект или инвестиции. При регулирането, разрешената норма на възвръщаемост ще бъде базирана на СПЦК, понякога модифицирана за използване на счетоводните стойности за теглата на капиталовата структура и/или на размера на издадените облигации (вместо настоящата доходност до падежа на фирмените дългосрочни облигации).

Wage rate / ставка за надница

Сума, която се плаща за определен период от време (напр. за час)

Wages / надници

Заплащания на труда.

**Wants and needs
желания и потребности**

Термините се използват за обозначаване на предпочитанията на потребителите. Понякога желанията се разглеждат като „обществено” повлияни, докато потребностите се характеризират повече като основни.

Warranty / гаранция

Обещание да се ремонтира или подмени дефектирал продукт, обикновено във вид на писмен договор.

Wastewater / отпадъчни води	Включва каналните води от битови и индустриални потребители, водата използвана за търговски и промишлени дейност и повърхностните отпадъчни води.
Wastewater treatment plant (WWTP) Пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСТВ)	Съоръжение за пречистване на градски отпадъчни води и дъждовни води, събрани от канализационната система.
Wagner treatment plant (WTP) Пречиствателна станция за питейни води (ПСПВ)	Съоръжение, което пречиства суровата вода и я прави питейна и безопасна за пиене.
Wealth / благосъстояние	Всички активи, които носят приходи, независимо дали са човешки или материален ресурс.
Wealth effects / ефекти на благосъстоянието	Психологически изменения и техните поведенчески проявления при определено повишение на нивото на благосъстоянието или дохода.
Weatherization Изоллиране на въздействие на метеорологичните условия (термоизолация)	Мерки, които се използват за намаляване потреблението на електроенергия чрез предотвратяване на приток/загуба на топлина; напр. чрез изолация или пр. понякога на дружествата за комунални услуги се дават специални стимули за насърчаване на такива консервационни дейности, тъй като се счита, че потребителите може да подценяват ползите от тази дейност.
Weekend rates / тарифи за почивните дни	Виж <i>нощни/почивни дни тарифи</i> .
Welfare economics / икономика на благосъстоянието	Тази област от икономиката, която разглежда оптималното използване на ресурси, където предпочитанията и <i>разпределението на доходите</i> евентуално може да се приемат за дадени. Понякога силно стилизирани модели се използват за извеждане на условия за оптималност. За анализи на политиките се правят приблизителни оценки, така заключенията се основават на приблизителни изчисления на алтернативни сценарии.
Welfare loss / загуба на благосъстояние	Неуспех да се постигне максимална обществена ползност, тъй като пределната обществена полза се различава от пределния обществен разход. Такива неефективности може да произтекат от свръхпродукция или недопроизводство и може да отразяват пазарни неуспехи (външни или обществени блага), или <i>пазарни несъвършенства</i> (дължащи се на потребителска дезинформация, или упражняване на пазарна сила).

Welfare loss triangle Триъгълник на загуба на благосъстояние	Област от графиката, която показва степента на <i>разпределена ефикасност</i> .
Wheeling / предаване на електроенергия	Пренос на електроенергия от дружество, което не притежава или директно използва, енергията която пренася. Търговията на едро с предаваната електроенергия е термин, който се използва, когато има транзакции на едро на пазара на едро. Този израз често се използва като синоним на преноса на електроенергия. <i>Предаването на електроенергия на дребно</i> позволява на производителите директен достъп до крайните потребители.
Wheeling service Предаване на електроенергия чрез мрежа на посредник	Договорена услуга, която позволява на система да предава електроенергия чрез използване на съоръжения от др. система в замяна на заплащане на такса.
Wholesale energy competition Конкуренция на пазара на едро за електроенергия	Даване на дистрибутор на електроенергия опция да купува енергия от множество производители, като производителите се конкурират да продават своята електроенергия на по-голям брой разпределителни дружества.
Wholesale energy customers Потребители на едро на електроенергия	Всяка организация, която може (или ѝ е позволено по закон) да купува или продава електроенергия, без да има функции по пренос, производство или разпределение.
Wholesale power market Пазар за електроенергия на едро	Покупка на електроенергия от производители с цел препродажбата ѝ на други, които след това я продават на крайни потребители. Също и <i>допълнителни услуги</i> , необходими за поддържането на надеждност и качество на електроенергията на ниво пренос. Виж <i>конкуренция на пазара на едро за електроенергия</i> .
Wholesale transmission services Услуги за пренос на едро	Пренос на електроенергия, която да бъде продадена на пазарите на едро.
Wind energy/wind generation Вятърна енергия/вятърна генерация	Използване на вятърни турбини за производство на електроенергия.
Wireless network Безжична мрежа	<i>Телекомуникационна мрежа</i> , която предава съобщения до и от оборудване, което не директно свързано с никакви проводници. Алтернативно терминът може да се отнася за мрежа, която има някакво фиброоптично свързване (интерконектор), но чиито потребители имат достъп до мобилна безжична услуга.
Wires charge (energy) Такса за ползване на електрическата мрежа (линиите за предаване на електроенергия)	Такси, които се заплащат от доставчиците на електроенергия или от техните потребители за използването на преносните или разпределителни жици.

Wiring, telephone

Окабеляване, телефон

World Trade Organization (WTO)

Световна търговска организация (СТО)

X-axis / X-ос

X-factor / фактор X

Връзката между потребителския телефон и линиите на телефонната компания, която осъществява обажданията.

Създадена през 1995 да замени Общото споразумение за тарифите и търговията, което датира от 1947. СТО се занимава с глобалните правила за търговия между нациите.

Хоризонталната ос на графиката.

Корекция на производителността при *формулата за горна граница цени*, използвана за корекция на цената в съответствие с очакваните от фирмата подобрения на производителността. Определянето на подходящ фактор X може да бъде много спорно, тъй като той засяга времевата пътека на цените – които определят паричните потоци към фирмата и ползите, получени от потребителите. Виж *регулиране горна граница цени*.

X-inefficiency / неефективност X

Също се нарича „организационен застой”, отразява използването на неподходящи стимули в организацията. Неуспехът да се произвежда на нивото на най-ниските възможни средни и пределни разходи (ресурсите не се използват ефективно). Появяването на такива неефективности е характерно при недостатъчен конкурентен натиск.

Y-axis / Y-ос

Yield / Доходност

Вертикалната ос на графиката.

Приходите като процент от цената, например, доходността на ценните книжа ще бъде годишния им доход като процент от текущата цена на обезпечението.

Yardstick regulation

Сравнително регулиране (регулиране по критерии)

Когато доставчиците на обществени услуги, не са изправени пред пряка конкуренция, регулаторните органи могат да оказват натиск върху тези фирми, чрез определяне на цените им базирайки се на разходите на сравними предприятия. Тази технология създава значителни стимули за компаниите да намалят разходите и намалява ефекта от информационната асиметрия между предприятията и регулаторните органи. Виж. Бенчмаркинг.

Zero sum game

игра нулев резултат / игра с равен резултат

Игрова ситуация, в която точно се балансира печалбата от един играч със загубата от други играчи. Терминът може да се използва за характеризиране на ситуация, когато регулаторните правила не създават нови спестявания на разходи или подобряване качеството на обслужване на клиентите. Вместо това, правилото (или решението за цени) само преразпределя съществуващите нетни ползи между производителя и потребителите. Едната страна е в по-добра позиция, а другата в по-лоша с един и същ същия размер на сумите.